

"fred og frihed - Årgang 1998"

"Ikkevold - Årgang 1998"

Artikler fra bladet fred og frihed/ikkevold,
der udkom fire gange om året.

International Liga for fred og frihed og
Landsforbundet Aldrig Mere Krig samarbejdede
om udgivelsen, så bladene Fred og Frihed og
Ikkevold udsendtes med fælles indhold, men
hver sit omslag.

Omslaget var forbeholdt de to foreninger,
mens resten af bladet blev redigeret af en
redaktion fra begge foreninger
v/ Ida Harsløf (fred og frihed) og
Peter Kragh Hansen (ikkevold).

Downloadet fra "FRED.dk"

OnLine Biblioteket - FRED.dk/biblion/

"OnLine Biblioteket" i FRED.dk
er startet af Aldrig Mere Krig
ved Tom Vilmer Paamand og Holger Terp

Kommentarer sendes til Tom@FRED.dk

nr. 1 1997:

[Uffe Ellemann og
fredsbevægelsen](#)
[Den glemte Hørup](#)
[Vores verdens våbenpest](#)
[Indiens Venner](#)
[De modige normale](#)
[Krigen om Jerusalem er
begyndt](#)
[Hvor henter regeringen sit
mandat til NATO?](#)
[Politiken, ytringsfriheden -
og NATO](#)
[Efter Oslo](#)
[Kritik af sanktioner](#)
[Spot på verden](#)
[Hvad skal det nytte](#)
[Hiri Tau](#)
[Nye militærnægtersager](#)
[fra historien](#)
[Kvinde til Kvinde - og
situationen i Ex-](#)
[Jugoslavien](#)
[Nødhjælp og fredsarbejde
i Serbien](#)

fred og frihed/ikkevold nr. 1 1997

Uffe Ellemann og fredsbevægelsen

Uffe Ellemann-Jensen har skrevet en bog, som sviner fredsbevægelsen og det sikkerhedspolitiske flertal i folketinget til. Bogen hedder "Din egen dag er kort" og er en vigtig brik i højrefløjens komplot mod fredsbevægelsens.

Af Lars H. Nielsen

Uffe Ellemann-Jensen, weekendavisens Ulrik Høy og en lang række andre høge i den borgerlige presse driver en hetz, som skal drive fredsbevægelsen væk fra sin berettigede plads i danmarkshistorien. Der er i høj grad brug for at gamle fredsaktivister vågner op til dåd og tager til genmæle, så vi ikke bliver skrevet ud af historien af høgenes polemiske penne.

Lasse Budtz syndebuk

Kampagnen mod Lasse Budtz (S) spiller en central rolle. Højrefløjens høgene har aldrig tilgivet Socialdemokratiets tidligere udenrigspolitiske ordfører, Lasse Budtz, at han gjorde et enormt benarbejde og samlede det sikkerhedspolitiske flertal bestående af S-SF-R og vedtog 28 "fodnoter" i NATO fra 1982-86.

I begyndelsen af 80'erne stod verden på randen af en atomkrig. Østblokken og NATO oprustede massivt med nye atomraketter. De danske fodnoter var højlydte danske protester mod flere atomraketter, atomprøvesprængninger og USA's stjernekrigsprogram. Befolkningens flertal stod bag Budtz og det sikkerhedspolitiske flertal. Det viste alle opinionsmålinger.

I Jyllands-Posten 27/10" indrømmer Uffe Ellemann-Jensen, at Vesten måske overvurderede Østeuropas og Sovjetunionens militære styrke.

Det skjuler Venstres formand i sin bog. Fredsbevægelserne krævede ensidige nedrustningskridt i 80'erne, fordi alle uafhængige analyser viste, at de to blokke

havde oprustet til en uhørt "overkill" kapacitet. Begge parter havde våbensystemer til at udrydde modparten 30-40 gange. Derfor gav de ingen mening, når NATO, borgerlige politikere og store borgerlige aviser sammenlignede blokkenes styrke våbensystem for våbensystem - og krævede ligevægt på alle våbensystemer. Nok var nok. Østblokkens overvægt på landbaserede raketter blev rigeligt opvejet af NATOs mange atomubåde.

Vanviddet måtte stoppes. Det vedtog folketinget. Men Uffe Ellemann-Jensen viste tydelig foragt for et flertallet i folketinget.

Vi skruer tiden tilbage til december 1983. Uffe får en stor næse for en udtalelse på Sabro Kro: "Mit temperament har ofte været alvorligt på prøve, når jeg har skullet rejse til NATO-møder og latterliggøre Danmark med tåbelige og absurde sikkerhedspolitiske resolutioner, som Socialdemokratiet, de radikale og SF har fået vedtaget alene med det formål at genere regeringen.

Uffe Ellemann's udtalelse var udtryk for magtens arrogante foragt for befolkningens flertal, der er voldsomt oprørt over kaprustning mellem øst og vest. Danmark er vidne til de største fredsdemonstrationer i nyere tid på krav om fastfrysning af atomoprustningen, atomprøvestop, atomvåbenfrie zoner og nej til opstilling af 572 nye mellemdistanceraketter i Vesteuropa.

Fodnoterne

S-SF-R udgør et flertal i Folketinget. Partierne følger folkekravet og vedtager en stribe dagsordner, som placerer Danmark centralt i den internationale debat. Kravene er afbalancerede: "Idet folketinget opfordrer regeringen til:

- at arbejde for en løsning, der indebærer sådanne reduktioner af SS 20-raketterne, at de vestlige mellemdistanceraketter ikke opstilles og

- at støtte realistiske bestræbelser for etablering af atomvåbenfrie zoner, der omfatter begge sider af den skillelinje, der deler Europa. (8/2-93). Uffe Ellemann-Jensens moral er så flosset, at han er stolt over at tilsidesætte demokratiske beslutninger!

Uffe Ellemann-Jensen dokumenterer sin foragt for demokratiet i sin bog "Din egen dag er kort". Så kom jeg ofte i den situation, at jeg undre samtaler med østlige kolleger eller i forbindelse med besøg i østlandene måtte snakke uden om de besværlige spørgsmål, mens jeg skulle vogte ryggen hjemadtil.

Uffe's problem var, at de danske fodnoter drev en kile ind mellem medlemmerne af NATO. Det var så sandelig også meningen.

Fodnoterne udgjorde et realistisk program. De fleste af fodnotepunkterne er realiseret i dag.

Den glemte Hørup

Ellen Hørup og Mohandas Gandhi. Den franske forfatter Romain Rolland skriver i begyndelsen af 1920'erne en Gandhibiografi. Frem til begyndelsen af trediverne er den en international bestseller og bestragtes i samtiden som hovedværket om Gandhi. Ellen Hørup læser den og fascineres dybt af Gandhi.

Af Holger Terp

Ellen Hørup er en af mange europæere og amerikanere som i mellemkrigsårene ser op til Gandhi som en leder, fornyer og inspirator af civil ulydighed som en kollektiv, ikkevolds kampform.

Mohandas Karamchand (Mahatma) Gandhi (1869-1948) vokser op i en ortodoks hindu-familie. Efter folkeskolen uddannes han i Indien og London som sagfører. Han arbejder fra 1893 til 1914 i Sydafrika i sin egenskab af sagfører og oplever der englændernes raceundertrykkelse som gør et uudsletteligt indtryk på ham. Den sydafrikanske raceundertrykkelse er økonomisk, religiøs og politisk.

Gandhi modarbejder alle former for raceundertrykkelse og etablerer et kollektiv, kaldet "Tolstoy's Farm", hvor inderne lærer civil ulydighed.

Til trods for betydelig modstand fra de sydafrikanske myndigheders side mod den

indiske ulydighedskampagne, lykkedes det Gandhi at få mildnet de sydafrikanske racelove. Under Første Verdenskrig organiserer Gandhi en ambulancetjeneste for englænderne og arbejder for, at inderne støtter englænderne mod et løfte om øget selvstyre. Da englænderne ikke indfrier løftet, er det derfor en erfaren indisk jurist og politiker, der i 1919 begynder kampen for sit lands selvstændighed. Gandhis tid i Sydafrika er beskrevet i hans selvbiografi: *Mine forsøg med Sandheden*.

Gandhis budskab

Gandhis politiske budskab er, kort sagt, en idé om, at kollektiv anvendelse af civil ulydighed kan blive en ny magtfaktor, hvormed der kan opnå bedre resultater, end de voldelige magtmetoder, diktatorer og imperialister i Europa og USA anvender sig af. Gandhi er ikke den første, der arbejder for Indiens selvstændighed. Det indiske kongresparti oprettes i 1885 i Bombay af sagførere, journalister og lærere. Samtidigt med at interessen i vesten vokser for den indiske kultur, knytter den indiske nationalistbevægelse ideologiske bånd til radikale kredse i Storbritanien. Det russiske nederlag til japanerne i 1905 sætter yderligere gang i den indiske nationalisme. Omkring århundredskiftet kommer de første indiske politiske manifestationer, hvorunder partiet deles i en moderat fløj under ledelse af Gopal Krishna Gokhale og den yderliggående Bal Gangadhar Tilak. Hvad der også er med til at skabe splittelse i partiet er religiøse og politiske uoverensstemmelser. Hovedparten af den indiske befolkning er hinduer, men der er et stort muslimsk mindretal. Uenigheden mellem de religiøse grupper bliver ikke løst på et tilfredsstillende grundlag, hvilket efter Indiens selvstændighed resulterer i, at landet bliver delt i to: Pakistan (og Bangladesh) samt Indien. Gandhis store indsats her, består først og fremmest i hans til tider vellykkede forsøg på at forlige de forskellige religiøse gruppers modsætninger.

Formidling af Gandhi

Gandhi viderudvikler op igennem tyverne civil ulydighed til en kollektiv kampform, der for tilhængerne ser ud til at blive et mere effektivt middel til opnåelse af acceptable, varige politiske forandringer end de midlertidige, uacceptable resultater, der opnås gennem krige.

Formidling af Gandhis ideer og forståelsen af Gandhis betydning for udviklingen af den kollektive civile ulydighed får Ellen Hørup og en lang række andre mennesker til at beskæftige sig med forholdene i Indien, støtte Gandhi og Kongrespartiet og protestere mod den engelske koloniale undertrykkelse i landet. Ellen Hørup nøjedes dog ikke bare med at skrive om indernes frihedskamp fjernt fra begivenhedernes centrum som størstedelen af samtidens journalister og forfattere gør det. Hun følger begivenhederne på nærmeste hold, for at gøre sine rapportagerne mere personlige og dybdeborende samt for at knytte kontakter. Hun rejser således i vinteren 1928/1929, 1930/1931 og i 1933 til Indien for at lære af Gandhi og hun følger ham til de resultatløse Rundbordsamtaler med den engelske regering i London i november/december 1930. Hendes rejseoplevelser i Indien er delvist beskrevet i hendes bog *Gandhis Indien* og Bökken Lassons norske bog *Østens smil og tårer* fra 1931.

Korrespondance

Ellen Hørup korresponderer gennem årene også med Gandhi. I et af de tidligste breve til ham fra Rom, dateret 2. maj 1929, skriver hun bl.a.:

"In Denmark we have got a socialist-radical ministry. Two of my friends have been ministers one of foreign affairs another of justice, so I hope, there shall be no difficulties with my passport for India in a year and a half. My first article about India has been published. I send you the number of the paper although it is in Danish, because I remember your expression when you asked me "what I was doing in Rome". My second article is called: "Mahatma Gandhi and his Ashram". It is already mailed and will be published this month. The Danish ministry is a disarmament-ministry

according with my fathers ideas.

Et andet brev fra Ellen Hørup til Gandhi er for nyligt dukket op i Rigsarkivet. Andre breve mellem Ellen Hørup og Gandhi er publiceret i tidsskriftet *Indiens Venner*.

Hørup møder Gandhi

Ellen Hørup er en af de få skandinaver, som møder Mahatma Gandhi. Endda flere gange, både i Indien og i England. I slutningen af december 1929 er Ellen Hørup og hendes rejseselskab i Calcutta, for at deltage i Den indiske Nationalkongres årsmøde. I den sjældne bog "Gandhis Indien" fra 1931, beretter hun om deres første møde: "Og saa kom den 29. December, [1929 - hendes fødselsdag] hvor Kongressen blev aabnet, og hvor jeg første Gang saa Gandhi. Jeg var kørt i Sporvogn fra Evropæer-Kvarteret til Cirkular Road og skulde nu skifte. Den ene Bus efter den anden kørte forbi, stuvende fuld af Indere, de fleste med hvide Huer paa af det hjemmespundne, hjemmevævede Kadhar, som Gandhi kæmper for. Evropæere var der ingen af. Dem ser man i det hele taget ikke meget til i Indien (...) Jeg raabte alt an, der skulde i den rigtige Retning, men Biler og Busser kørte fulde forbi. Endelig var der en Bus, der holdt, da jeg vinkede. En ung Gandhist spurgte: "Hvor skal De hen?". "Til National-Kongressen". "Saa kom op, jeg staar paa Trinnet". I en Bus var der lutter hvide Huer. "Hvor skal De af?", spurgte min Sidemand. "Det ved jeg ikke, jeg kører med Huerne og staar af med Huerne, saa kommer jeg nok, hvor jeg skal". Ude ved Para Cirkus, hvor Kongressen skulde holdes, stod alle af. Det var næsten ikke til at komme frem. Det myldrede med Biler og Bus'er og de underlige lukkede muhamedanske Vogne, der med deres Tremmeskodder og deres Kasse til Benene, lignede en Mellemting mellem en Rustvogn og en Bærebør. Hele Kvarteret, der kun var sparsomt bebygget, var forvandlet til en Myretue. Fra Trækvogne og Kurve, fra Borde og Boder handlede der. Alt kunde man faa, friskbagte Rigsmandekager, Mandariner og Æbler, varm Te og syv Slags Korn og Kerner paa en Bakke. Og alle Vegne gik Manden med Tulasi-Bladene med den hakkede Betel i, der som en lille indbydende grøn Pakke er lige til at tage i Munden. Jeg viste min Billet og fik en Student fra Benares til at følge mig til Kongresteltet. "Hvad vil de herude saa tidlig, Kongressen aabnes jo først Kl. 2". "Jeg troede, det var Kl. 10, men hvad vil De herude saa tidligt?" "Jeg skal til et Møde om en fælles indisk Sprog. Mahatma Gandhi skal tale". "Det skal jeg ogsaa", sagde jeg, og saa arbejdede vi os frem til et Telt, der vel kunde rumme et Par Tusind Mennesker. Det store Rum midt for Tribunen var tomt, men til begge Sider var der Stole. Vi satte os og hørte nogle Talere læse Digte op og synge sørgmodige Sange paa Hindi. En Bengaler stod op og holdt en flammende Tale for sit Bengali. Mahatma Gandhi sad paa Tribunen, men bagved, saa ingen kunde se ham. Jeg beklagede mig til Studenten ved Siden af mig. Han lo, men en gammel Hindu bag ved mig sagde venligt: "Mahatmaji faar De at se, naar han taler". Endelig blev der stillet en Lænestol helt frem paa Tribunen. Gandhi satte sig i den og fik en blød Blomsterguilande af hvide Blomster om Halsen, som han sagtmødt tog af og hængte paa Stolearmen. I det samme blev Teltet stormet. Alle vilde se ham, høre ham. I et nu var det store Rum midt i Teltet fyldt af siddende Indere med korslagte Ben, og hvide Huer. De mange, der kom efter, sprang over de Siddende, og borede sig ned mellem Stolene, mens Teltet genlød af Raabet: "Sejr for Mahatma Gandhi"... "

Efter Kongressen var Gandhi rejst tilbage til sin Ashram og jeg ... rejste samme Vej. Den 20. Januar kom jeg til Ahmedabad, Gandhis By. I Agra havde jeg boet paa et kedsommeligt engelsk Hotel. Nu vilde jeg paa et ikke-engelsk. Paa Rejsébureauerne i Indien faar man kun det ledende engelske Hotel i hver By opgivet. De andre "kan de ikke anbefale". De indfødtes omtales overhovedet ikke. En Opvarter i Spisevognen havde opgivet mig Bombay Hotel. Jeg kom om Aftenen og kørte i den lille tohjulede Tonka gennem lange Gader med Boder, der var saa smaa og laa saa tæt ved Siden af hinanden, at det saa ud, som om Byen var illumineret. Der var fuldt af Folk. I hver Bod var der fire-fem voksne Mænd, der laa eller sad og røg Cigaretter. Udenfor stod der mindst lige saa mange og snakkede med dem indenfor. Handel kunde der ikke være tale om. Adgangen var spærret, og Boden var fuld. Men det hele gjorde et

festligt og broget Indtryk. Saa kørte vi ud igennem en af Byens Porte, og Illuminationen holdt pludseligt op. Vi kom ud paa en stor aaben Plads, hvor en enkelt Muhamedaner grav med sit lille brændende Lys viste Vej til næste Lygte. Hvor mon han kørte mig hen, Kusken med Turbanen, der talte Gujerati og ikke forstod et Ord Engelsk? Men til Bombay Hotel. Og hvordan var saa det Bombay Hotel? I det samme drejede vi ind i en Gaard og op foran Facaden af Huset, der vendte ud mod Haven. Bombay Hotel lignede et Gæstgiversted paa Landet. Værten, en lille undersætsig Mand, kom ud og tog imod mig og førte mig om bag Skænken i den store Spisestue og op ad en Snæver Trappe. Jeg kom ind i et uhyre højloftet Rum. Værten slog Døren op ud til en Terrasse, der var lige saa stor som Værelset. "Det er Floden," sagde han, "Sabarmati, lige uden for Haven. " Det kunde jeg nu ikke se, Mørket havde slugt baade Haven og Floden, men Stjernehimlen var lysere end Vestens og Stjernerne større og mere nær. Og Maanen flød som en virkelig Maanebaad horisontalt paa Himlens Hav. Opvaagningen var for saa vidt en Skuffelse, som der heller ingen Flod var at se i Morgenbelysningen. Sabarmati, der løber forbi Gandhis Ashram, var forvandlet til en Ørken. Helt ovre ved den modsatte bred var der en Stribe Vand, hvor Dhobien, Vaskemanden, vaskede Byens Tøj. Kameler, Okser og Æsler vandrede langsomt og værdigt med Bylterne frem og tilbage over Ørkenen. Paa Havemuren sprang Aberne, og smaa sribede Egern pilede op og ned ad Træstammerne. Værten stod og saa misfornøjet paa Aberne: "De ødelægger alting, og Hinduernes Religion forbyder dem jo at dræbe dem. Jeg er Portugiser. Jeg skyder alt, hvad jeg kan overkomme," sagde han med en Grimasse. Efter Frokost kørte jeg over den lange Ellis Bro ud til Gandhis Ashram. Landskabet var ikke smukt. Ahmedabad kaldes Indiens Manchester, og fra Tonkaens Bagsæde talte jeg 72 Fabriksskorstene. Efter en halv Times Kørsel saa jeg ude til venstre en stor toetages Bygning. Den lignede et Pakhus. Kusken kørte Gudskelov over til den anden Side og holdt uden for en Havelaage. En ung alvorlig mand i Kadhar kom ud og tog imod mig. Jo, Mahatma Gandhi havde faaet mit Brev. Jeg kunne godt være her. Og saa gik vi over til Pakhuset. Det hørte altsaa med, saa grimt det var. Det var skolehuset, og lidt derfra laa en lang Gade med etetages Rækkehuse. I et af dem skulle jeg bo. En Krampe med Hængelaas blev taget fra. Jeg saa ind i to hvidkalkede Rum med Stengulv og skraat Tag, adskilt ved en Halvvæg og fuldstændig umøblerede. Den unge Mand, der var Spindelærer ved Skolen og skulde være min Nabo, fik dog i en Fart raadet Bod paa dette. Han og hans kone satte en Sovebriks med flettet Bund og en Spand Vand ind i det forreste Rum og en Natstol i det bageste. En Mand kom ind og hvirvlede alt Støvet op med en Palmekost og fejede det ud af Døren, og saa var der færdigt. Sengetøj forudsættes man at rejse med i Indien. Kl. 5 1/2 kom min Nabo og hentede mig til Aftensmaaltidet.

Spisesalen var i en stor Bygning bag ved Skolehuset. De var lige grimme, begge Bygningerne. Neden for Trappen stod en Samling Sandaler og Sko i alle Størrelser. Mine kom med i Samlingen og saa gik det paa Hosesokker op ad Stentrappen og ind i en uhyre Sal med Stengulv. Højloftet, hvidkalket og fuldstændig nøgen. Langs Væggene sad Mænd for sig og Kvinder og Børn for sig, sorterede ligesom i Landsbykirkerne hjemme. Midt ned gennem Salen sad de i to Rækker, Ryg mod Ryg, alle med Benene overkors paa det bare Stengulv, alle i hvidt Kadhar. De fleste af Kvinderne havde beholdt den kulørte Bort i Kanten af den seks Meter lange Sari. Jeg fik som Gæst lov til at sidde paa en ganske lav Skammel med et lille Tæppe paa. Paa gulvet foran hver stod Spisekarrene af blankskuret Messing. Jeg var kommet ned paa Skamlen og havde lige faaet anbragt Benene, saa de ikke var for meget i Vejen for Maden, naar den skulde fra Gulvet op til Munden, da Gandhi stod foran mig og rakte mig Haanden. Han naaede ikke at faa vinket til mig, at jeg skulle blive siddende, før jeg var paa Benene. Det var altsaa sandt, at man kom op af sig selv, naar Gandhi stod der. Hans Haandtryk var varmt og fast. "Skal De spise her?" spurgte jeg overrasket. "Ja, naturligvis," svarede han og satte sig mellem mig og to Smaadrenge".

Ellen Hørup bliver 14. dages tid i Gandhis Ashram, hvor hun suger førstehåndsindtryk til sig. Senere besøger hun Gandhi på sine næste rejser til Indien og England. Hjemme i Danmark og Genève er hun igangsætter af

Vores verdens våbenpest

Oscar Arias, fhv. præsident i Costa Rica og Nobelfredsprismodtager fra 1987, opfordrer til at indføre internationale love mod våbenhandel, der kan forhindre tyrannerne i at få våben til brug for terror og folkedrab. Arias har skrevet nedenstående artikel, der blandt andet er offentliggjort i Guardian Weekly, 27. oktober 1996.

Af Oscar Arias

Præsident Bill Clinton sagde for nyligt ved FN's generalforsamling, at verdens mest truende problemer i efterkrigstiden er narkohandlen og terrorismen. Selvfølgelig er de da presserende problemer, og de må behandles derefter. Men de er i virkeligheden kun manifestationer af andre langt mere fundamentale spørgsmål.

Den voksende fattigdom og ulighed, den fortsatte mangel på demokratisk frihed og basale menneskerettigheder, miljøødelæggelserne, de små fremskridt i verdenssundheden, udviklingslandenes gældsproblemer, korrupktion - det er de konfliktårsager, der kan føre til terrorisme og narkohandel. Det er de fundamentale spørgsmål, som det internationale samfund må beskæftige sig med. Hvis vi skal skabe stabile forhold, så vi kan løse disse problemer, må vi skabe stabile demokratier. Men det er en vanskelig opgave at klare, så længe de industrialiserede lande fortsætter med at forsyne al verdens diktatorer med våben. USA og England taler om at udbrede demokratiet, samtidig med at de forsyner demokratiets fjender med undertrykkelsesinstrumenter. De yder bistand til bilaterale og Verdensbankens udviklingsprogrammer, samtidig med at de opmuntrer udviklingslandene til at ofre deres sparsomme ressourcer på våben.

Våben til de fattige

Våbenhandelns virkelige ofre er uskyldige borgere i den underudviklede del af verden. Mens deres regeringer køber våben for millioner af dollars hvert år, er befolkningens forstemmende virkelighed fattigdom. Se på disse nøgterne kendsgerninger: siden den kolde krigs afslutning i 1990 er der foretaget våbenoverførelser til udviklingslande for 115 mia. dollars, Mere end 90% af disse overførelser kommer fra udviklede lande. USA og Europa står for tilsammen 75%. Den amerikanske forsvarsminister, William Perry, presser for øjeblikket præsident Clinton for, at han skal fjerne forbudet mod at sælge hi-tech våben til Sydamerika. Begrundelsen herfor er, at våbeneksporten vil skabe flere job i USA. Den samme argumentation bruges også ofte af engelske politikere.

Det forekommer at være en noget umoralsk og uafbalanceret sammenligning at begrunde store våbensalg til udviklingslande, der ikke behøver dem og ikke har råd til dem, med hensynet til nogle få tusinde job i Vesten. Hvis vi godtager en sådan argumentation, ville der ikke være noget overraskende ved, om en colombianer eller bolivianer begynder at begrunde narkoeksporten til England og USA med, at kokainproduktionen skaber job i deres landes landbrugs-, industri- og handelssektor.

Våbenhandel skaber ikke vækst

For øvrigt er forestillingen om våbenhandel som en pengemaskine simpelt hen forkert. Ved at bidrage til destabiliseringen af udviklingslandene gennem deres våbeneksport, er de lande, der betaler for at redde stumperne efter konflikterne, selv med til at skabe disse konflikter. I Somalia, for eksempel, var Operation Restore Hope nødt til at indsamle våben, der var blevet solgt til Siad Barre-regimet af USAs våbenindustri gennem 1980'erne. De omkostninger, som USA pådrog sig, var større end hvad det tjente ved det oprindelige våbensalg. Scott-undersøgelsen afslørede, hvordan militærudstyr solgt af den engelske regering til Saddam Hussein aldrig var blevet betalt. Det anslås, at de engelske skatteydere mistede 1 mia dollars på den

konto. Disse våben blev så brugt til at true de allierede styrker med i Golfkrigen. Hvad der er virkeligt bekymrende er, at de fem permanente medlemmer af FNs sikkerhedsråd er verdens fem største våbeneksportører.

Internationale regler

For at forsøge at hindre de ødelæggelser, der skyldes det uhemmede våbensalg, har jeg taget initiativ til at få indført internationale regler (code of conduct) om våbensalg. Med støtte fra en komité af Nobelfredspristagere, bl.a. Dalai Lama, Lech Walesa, Desmond Tutu, Joseph Rotblatt, Elie Weisel og Amnesty International specificerer reglerne de krav regeringerne skal opfylde for at kunne modtage våben. Dette initiativ støttes af aktive kampagner, der er gået i gang i Europa og USA med at indføre tilsvarende regionale regler. I EU er der parlamentarikere, der arbejder for at fremme en ansvarlig fælles våbeneksportpolitik, og man håber at få den op ved Regeringskonferencen. I USA modtog et forslag om regler for våbeneksport stærk støtte i Senatet, og man håber, at det kommer op i begge Kongressens kamre til næste år.

De problemer, verden står overfor, og vor tilsyneladende manglende evne til at løse dem, tvinger os til alvorlige overvejelser. Vi er i stand til at afskaffe fattigdommen, garantere alle lægehjælp og indskrænke våbeneksporten. Vi mangler blot viljen, og den ledelse, der kan gøre noget ved problemerne.

Oversættelse ved Judith Winther.

Indiens Venner

For at styrke formidlingen af oplysninger og nyheder om indernes frihedskamp opretter Ellen Hørup og nogle af hendes venner i oktober 1930 foreningen og tidsskriftet "Indiens Venner" i København.

Af Holger Terp

Når Ellen Hørup i slutningen af tyverne tager initiativ til en international kampagne til fordel for indernes frigørelseskamp, er dette en nyskabelse i kampen. Gandhi mener på det tidspunkt, at indernes frihedskamp skal foregå i Indien og ikke udenfor landet. Så Ellen Hørup kommer med sine planer om en international journalistkampagne, lidt på tværs af Gandhis planer. Hun er dog ikke alene med disse planer.

Rundt omkring i Europa, såvel som i andre verdensdele, dannes der samtidigt tilsvarende støtteorganisationer og tidsskrifter som "Indiens Venner". Disse organisationer og tidsskrifter er i dag stort set glemt. Mig bekendt er de ikke omtalt i de forholdsvis få bøger, der er skrevet om fredsbevægelsernes historie, hverken internationalt eller herhjemme.

I efteråret 1989 registrerede jeg små 500 bøger om den internationale fredsbevægelses historie og fandt ikke en eneste omtale af "Indiens Venner" og kun to omtaler af "den verdensberømte danske journalist Ellen Hørup".

Foreningen Indiens Venner

"Indiens Venner" i København oprettes i oktober 1930 med det formål, at udbrede kendskabet i Danmark om forholdene i Indien. Foreningens programerklæring i prøvenummeret af "Indiens Venner", oplyser, at:

"Indiens Venner er Navnet paa en Sammenslutning af Indieninteresserede Danske. Formaålet er at udbrede Kendskab til og vække Interesse for Indiens kulturelle og sociale Forhold gennem Tiderne. At bidrage til at udjævne de Racefordomme, som endnu findes. At bidrage til at Indien faar den Plads blandt Folkene, som dets ældgamle Kultur og Aand berettiger det til. Men "Indiens Venner" gaar videre. I den "ikke-voldelige" Uafhængighedsbevægelse, som er rejst af Gandhi, ser de

Indledningen til et nyt Afsnit i Menneskehedens Historie, hvor Vold og Vaaben er afskaffet, og hvor Modsætningerne mellem Racer og Nationer ikke mere hindrer Forstaaelsen blandt Menneskerne".

Fra starten er den temamæssige bold givet op, idet pacifisten Emil Dehn, på foreningens første møde, foredrager om "Ikke-volds Tanken".

Blandt foreningens i alt ca. 250 medlemmer er der i oktober 1931 i arbejdsudvalget: Ellen Hørup, forfatteren og den senere redaktør af "Ude og Hjemme" i årene 1933-1936 Fru Tove Kjarval, Axel Pille fra Aldrig mere Krig, Fru S. Høgsbro Holm, Emil Dehn, maleren Roger Scavenius, Fru Marie Schmidt, keramikeren Cathinca Olsen, Frk. Maya Scavenius. Senere kommer kommunelærer Jens Jacob Jensen med i arbejdsudvalget. Kasser i Indiens Venner er fuldmægtig Walther Pusch, Ellen Hørups moders plejebarn.

Tidsskriftet Indiens Venner

Foreningen Indiens Venner udgiver tidsskriftet "Indiens Venner" som udkommer, i lighed med Ellen Hørups senere tidsskrifter månedligt, fra november 1930 til november 1938. Der indledes med to prøvenumre. I det første år af tidsskriftets eksistens er forfatteren og den senere redaktør af ugebladet "Ude og Hjemme", Tove Kjarval (1890-1958) redaktør af bladet. Tove Kjarval er forfatteren og satirikeren Hans Scherfigs idealistiske og okkulte Fru Drusse. Resten af tiden er Ellen Hørup redaktør af "Indiens Venner".

Blandt de danske bidragyderne til bladet er foruden Ellen Hørup journalisten Axel Pille, specielt efter at "Nye Veje" går ind i 1933 (bladet blev senere i 1936 og 1937 forsøgt genoplivet) og kunstmaleren og keramikeren Cathinka Olsen, som sammen med en fjerde bidragyder, filosofen og Magasin-direktøren Carl Vett, er sammen med Ellen Hørup hos Gandhi i Indien, pacifisten og redaktøren Aksel Knudsen - fra tidsskriftet "Øst Vest", Tove Kjarval, indien-missionæren Anne Marie Petersen, Henni Forchhammer fra Aldrig mere Krig, H. Bjerrum, L. H. Bjørner - fra "Retsforbundet", Jens Jacob Jensen, pastor og indienmissionær Johannes Bittermann, og Karen Stampe Bendix.

Blandt de udenlandske bidragydere i "Indiens Venner" er notabiliteter som: Mahatma Gandhi, Romain Rolland, de amerikanske journalister Wilhelm Shirer og Sydney Strong, den amerikanske forfatter J. T. Sunderland, den indiske digter Rabindranatm Tagore, den indiske kongrespolitiker Taraknath Das, schweizeren Edmond Privat, inderne: Fru Keron Bose, Subbas Chandra Bose, Anatm Natm Bose, Jawaharial Neru, englænderne: præsten og forfatteren C. F. Andrews, Walther Walsh, Reginald A. Reynolds - viceformand i "Friends of India Society", i London; den norske sangerinde Caroline Bokken Lasson, Nordmændene M. Gormsen, Agnes Herber, Olaf Klausen, Johannes Hohlenberg, den belgiske pacifist Frans Dael den schweiziske militærnægterorganisator professor Pierre Ceresole, Wilfred Wellock og Michael Mendelsohn.

En imponerende samling pacifistiske skribenter.

Ud over journalistiske artikler skrevet direkte til tidsskriftet sakser redaktionen fra en del udenlandske aviser og tidsskrifter, specielt Gandhis egne tidsskrifter: "Young India" og "Harijan", det engelske tidsskrift "India Bulletin" fra organisationen "Friends of India" grundlagt i 1932, det schweiziske "Gandhi-Briefe", et Japansk Gandhi tidsskrift "Indian Flag" omtales, "Free Press Journal", det amerikanske fredsblad "Unity", og andre indiske tidsskrifter, eksempelvis: "The Modern Rewiev", "The New Asia", og "Hindustan Times".

I tidsskriftet "Indiens Venner" beskæftiger man sig hovedsageligt med den aktuelle politiske og kulturelle udvikling i Indien. Denne beskrives og kommenteres. Fra midt i trediverne kommer der desuden flere pacifistiske artikler og flere kvindesagsartikler i bladet.

"Udgiverne af dette Blad har paataget sig en meget vanskelig Opgave - naar man tænker på, hvad Læsere i Almindelighed er vante til - nemlig at have det samme Princip for Øje, som Mahatma Gandhi har taget som Grundlag for sit Blad "Young

India": Aldrig at skrive andet, end hvad der er Sandhed, og aldrig at bruge Overdrivelser. Vi ved, at det er et Princip, Gandhi har gennemført al den Tid han har arbejdet for sit Folk. Vi ved, at Gandhis Ærbødighed for Ordet er saa stor, at han under hvilke som helst Forhold vilde praktisere dette Princip. Ordet har i vor Tid undergaaet en Forvandling, der ikke staar tilbage for noget andet i vor af Tekniken beherskede Tid. Den "Overproduktion" af Ord, der finder Sted nu, gør, at det ligesom en Vare har tabt i Værdi.

Ordet bevares ikke mere, det modtages ikke mere som noget betydningsfuldt. Ord drukner Ord. Men Ordet er ligefuldt en Magt. En af de største, der findes. Og - en af de farligste. Selve Mængden af Ord er en Fare. Mennesker beruser sig i Ord, bedøver sig. Ord er efterhånden blevet en daglig Narkose, der under Masken af Kultur eller Nødvendighed til den Grad optager og betager Menneskene, at deres Personlighed gaar til Grunde i dem. De vogter sig navnlig ikke for Arten af de Ord, de tillader at faa Indpas i og optage deres Tanker. Og i Særdeleshed er der en Mængde af de Mennesker, der producerer Ordet, der ikke vogter sig for at misbruge det. Disse er i en saa væsentlig Grad i Overtal, at de langt færre, der har Ærbødighed for Ordet, og ønsker at bruge det til Gavn og Højnelse for Menneskeheden, næsten bliver borte mellem dem. Ordet kan være et frygteligt Vaaben. En forfærdelig Gift. Millioner Mennesker er gaaet under i Revolutioner, i Krig, i Pinsler, i Nød - fordi Ord fra enkelte Mennesker forgiftede Sindene og bragte Tilstandene til Eksplosion. Og Millioner synes endnu at skulde forgaa, fordi Ordet bestandigt bruges paa den Maade. Tænk om alle de førende Hjerner i Verden vilde veje deres Ord paa en Guldvægt, før de slap dem løs. Som Mahatma Gandhi gør det. Før de talte det, før de skrev det. Før de løftede det som flammende Bannere over deres Hoveder til at vildføre eller retlede den villige Menneskehed. Før de brugte Ordet til at gøre Vold mod Menneskesindet. Mahatma Gandhi har ved hele sit væsen, i hele sin Gerning fornyet de smukkeste Ord, der gennem aartusinder af Menneskehedens store Lærere er sagt os. Han har gjort dem levende igen. Men for at de skal kunne høres Verden over, for at de ikke skal drukne i de giftige, de overflødige, de frygtsomme Ord, maa de gentages af saa mange som muligt. De maa blive et Raab, der kan overdøve Revolutionens, Krigsgalskabens, undertrykkelsystemets Ord Verden over...

Ellen Hørup skriver op igennem 1930'erne en lang række artikler om Gandhi og forholdene i Indien. Endog både læserbreve og artikler i "Berlingske Tidende", hvis redaktion gør avisens undrende læsere opmærksom på, at: "Fru Ellen Hørup skriver naturligvis ganske for egen Regning"! Artiklen, er en anmeldelse af Richard B. Greggs pjece: *Gandhis Ikkevoldelige Kamp*. Heri konkluderer hun, den 25.7.1930, om nyten af den ikkevoldelige modstand:

"Og lige som den enkelte overfor den ikkevoldelige Modstand begynder Soldaterne at tvivle paa deres Sags Retfærdighed. Og Tvivlen virker opløsende paa alt det, der svejser en Hær sammen til en ubrydelig Helhed. Disciplinen, Tilliden til Officeerne, Regeringen, Landet. Hvorfor er de blevet udkommanderet mod den slags Mennesker? Hvad har de gjort? En Soldats Haandværk er Krig, men Krig forudsætter en væbnet voldelig Fjende. Hvorfor skal de slaa løs paa de rolige ubevæbnede Folk? Det er ikke Krig, det er Overfald. Her er ikke noget at forsvare, her er ikke noget at beskytte. Og grimt ser det ud, baade i deres egne og andre Folks Øjne. Med den Slags Ræsonnementer opløses den sidste Rest af Moralen. Imod den ikke voldelige Modstand er Vaapene til ingen Nytte. Imod den Hær, der i Ordets bedste Forstand ikke er voldelig, kan ingen Soldater kæmpe. Heller ikke i Indien".

Pjecer

Ud over tidsskriftet, udgiver og formidler foreningen "Indiens Venner" også en række pjecer skrevet af forskellige forfattere om forholdene i Indien. I takt med den stigende politiske krise i Europa med nazisterne og fascisternes fremgang, nedtones aktiviteterne i Indiens Venner som ender sine dage i foråret 1940. I mellemtiden er Ellen Hørup i lighed med alle andre i mellemkrigsårene flyttet til Genève, som blev oplyst af den nye stjerne i menneskehedens broderskab som skulle forhindre krige og

De modige normale

Organisationen *Helsinki Citizens' Assembly* har holdt et freds- og forsoningsseminar for kvinder fra hele Bosnien-Hercegovina i Banja Luka. På seminaret blev gjort en stor indsats for forsoningen. Men også et center i byen arbejder på fred og forsoning: *Danski Centar*.

Af *Annelise Ebbe*

Banja Luka ligger helt i gråt. Regn, tåge og lavhængende røg, der lugter af brunkul, og sætter sig i luftvejene. Det smukke, der står beskrevet i en for længst forældet og nu historisk interessant "Turen går til Jugoslavien" er udslettet. De fleste muslimer er fordrevet og moskeer ødelagt. Da jeg går fra mit domicil igennem et par gader til Hotel Bosna, møder mit øje lutter tunge, dystre bygninger.

I skærende kontrast til dette står Hotel Bosnas meget store restaurant. Den er holdt i pink og lysviolet. Også motiverne i spejlens blyndfattede felter og de tilsvarende motiver i de "blyndfattede" glasdøre. Tolerancen er stor. Det bør den være på dette sted på kloden. Der er meget at forstå, men så vidt rækker tolerancen dog ikke. For dette lyserøde mareridt findes kun ét passende udtryk: hæslig grimt.

Rum for samtale

I hotellet holdes noget så interessant som en konference for kvinder fra hele Bosnien-Hercegovina, "Rum for samtale", hedder den. Det er den lokale afdeling af organisationen *Helsinki Citizens' Assembly* (HCA), der er arrangøren. Jeg er medlem af organisationens 12 personer store ledelse, men er vist hovedsagelig inviteret, fordi jeg er valgt leder af den såkaldte kvindekommision, inden for hvis regi dette arrangement formelt foregår. Vi er to svenske, to danske deltagere og en hollandsk kvinde, der arbejder på HCA's kontor i Tuzla. De øvrige ca. 60 deltagere er kvinder fra Bosnien-Hercegovina.

De rige i Vesten

Den kvinde fra Banja Luka, som er leder af HCA-kontoret her, plus hendes mandlige medarbejder, der ejer den bygning, kontoret ligger i, er lettere forlegne ved at vise os lokaliteterne. Disse rige, nordiske kvinder, der har store, flotte kontorer med alt moderne udstyr. De bliver højlig forbavsede, da vi fortæller, at vores "kontor" er et par private computere, betalt af egen lomme, plus en frimærkekasse, som medlemmerne i Danmark betaler til. For os fremstår deres kontor så luksuriøst, at vi end ikke har drømt om at skaffe os et sådant sted. Hemmeligheden bag hedder US-AID, en amerikansk hjælpeorganisation, der svømmer i penge og bruger en del af dem på NGO'er i Bosnien-Hercegovina. Her i Banja Luka er der, så vidt jeg får oplyst, p.t. kun 15 NGO'er, så der er ikke synderlig rift om pengene. Der er en hage ved, som handler om at opfylde visse krav, men indtil videre er de tre HCA-kontorer ikke kommet i karambolage med disse krav.

Zagreb-Banja Luka!?

De to svenskere, der deltager i konferencen, er repræsentanter fra *Kvinna till Kvinna*, et støtteprojekt under den svenske sektion af *Kvindernes Internationale Liga for fred og frihed*, som har støttet konferencen. De er kommet via Zagreb, fordi de ikke kunne få visum til Serbien og ikke kunne komme til Sarajevo på grund af tåge. De kan fortælle om en halvskummel, nærmest hemmelig busforbindelse mellem Zagreb og Banja Luka, som det tog dem flere timer og en opringning til Banja Luka via New York at opspore. Bussen går fra en afsidesliggende parkeringsplads, og ingen almindelige mennesker i Zagreb har nogensinde hørt om Banja Luka. Der er ikke så langt fra Zagreb til Banja Luka som fra Beograd til Banja Luka. Ikke desto mindre

tager turen dobbelt så lang tid og omfatter, hvad de beskriver som en overfart i en overdimensioneret robåd (uden redningsveste) over Sava-floden. Serbere, der skal til Republika Srpska, skal ikke have visum. Det skal kroater. Derfor skulle alle i denne bus fra Zagreb registreres, have stempler og betale 45 D-mark.

Fred og forsoning

Konferencen er en del af flere freds- og forsoningskonferencer mellem kvinder fra hele Bosnien-Hercegovina. Den første blev holdt i Zenica i den muslimsk kroatiske føderation. I den deltog også kvinder fra Republika Srpska. Ved denne er der også kvinder fra de øvrige dele af Bosnien-Hercegovina, fra den muslimsk kroatiske føderation.

For nogle af disse kvinder gælder det, at det er første gang, de er i Republika Srpska, siden krigen startede. For de resterende er det første gang, de er kørt ind i Republika Srpska i en bil med føderationens nummerplader. Den hollandske kvinde, der sad i bussen med dem, fortæller, at de var meget nervøse, og da de ved "grænsen" blev skrevet op hver og en, var nogle af dem ved at opgive. Det er tydeligt angstfremkaldende for begge parter at bevæge sig hen over denne grænse, der blev fastlagt sidste år med Dayton-fredsftalen.

Valgrepræsentationen

Noget af det, der for tiden optager kvinderne fra alle dele af Bosnien-Hercegovina, er, hvordan de kan få en bedre repræsentation ved lokalvalgene, end de havde ved de valg, der blev overstået for nylig.

Derfor handler en af seminarets workshops også om dette emne. Et andet tema for en workshop er opdragelse og uddannelse.

HCA har kontorer i Banja Luka, Sarajevo og Tuzla. Alle tre kontorer har kvindelige ledere. Det er Lidija Zivanovic fra Banja Luka, der holder åbningstalen. Hun er en modig kvinde. Her i Banja Luka bliver alt kontrolleret. Ingen NGO'er kan føle sig trygge. Republika Srpskas kvindelige præsident, Biljana Plavcic, har folk alle vegne, og oppositionsgrupper har det svært. Ikke desto mindre taler Lidija den stedlige regering midt imod i denne åbningstale, der naturligvis også vil komme ud til den regeringsvenlige presse og om ikke andet så derfra direkte videre til regeringen.

Respekt for det anderledes

Hun har flere afgørende pointer i sin tale. For det første, at det ikke er, fordi kvinderne er sløve, at de har haft så få kvindelige kandidater til valgene. Det er, fordi der ikke er skabt plads for kvinder i politik og i det offentlige liv i øvrigt. Hvis der var, mener hun i øvrigt slet ikke, det var kommet så vidt, at der var blevet krig. Og nok skal der megen forsoning til, men efter hendes mening skal kvinderne ikke forsone sig med det faktum, at deres procentuelle deltagelse i de politiske organer ligger et sted omkring nul.

Hendes anden - og endnu mere kontroversielle pointe - er, at kvinder skal undervise børn i universelle, menneskelige værdier, der står over såvel etniske som religiøse og andre opdelinger af samfundet. Disse værdier er trængt i baggrunden, men kvinderne skal sørge for at bringe dem videre til børnene.

Uddannelsesinstitutionerne bør være uafhængige af politiske interesser, siger Lidija og for at begrunde dette synspunkt, fortæller hun, hvordan der hver eneste uge af politiske grunde bliver oprettet nye fakulteter i Republika Srpska, ligesom det filosofiske fakultet og instituttet for russisk sprog og litteratur af politiske grunde er blevet lukket på universitetet i Sarajevo.

Diskussionen af disse opdragelses- og uddannelsesmæssige aspekter af Lidijas tale er meget interessant. Nogle mener, der skal ske en radikal ændring af undervisningsmaterialet, men andre minder dem i absolut venlige og forklarende vendinger om, at man f.eks. endnu ikke vil være i stand til at lave en egentlig modersmålsundervisning (uden at tage stilling mellem de forskellige sprog, der nu udkrystalliserer sig med opsplittningen af det gamle Jugoslavien), skrive historiebøger, endside lave kort til geografiundervisningen. Det er helt basale

spørgsmål, der er tale om. Børnene behøver ikke at elske hinanden, men de skal lære at tolerere og respektere hinanden og at tolerere og respektere forskelle. Den formulering kommer ud i slutdokumentet fra konferencen.

Konkret forsoning

Et helt konkret eksempel på, hvad forsoning er, kommer, da der skal aftales et møde mellem seks kvinder, der skal koordinere og forberede det næste seminar og komme med udspil til bl.a. hvordan kvinderne skal få bedre repræsentation ved lokalvalgene. En del datoer flyger ind over bordet. Der skal handles hurtigt, men man må selvsagt forbi den katolske jul. De er lige ved at fastsætte en dato i begyndelsen af januar, da en af kvinderne minder om, at den 7. januar er jul for de ortodokse serbere. Man må så lidt længere frem. Og pludselig opstår der befriende latter: Vi må jo heller ikke ramle ind i Ramadanen. Der *bliver* taget hensyn til det hele, og på en eller anden måde er stemningen steget undervejs.

Danski Centar

Under præsentationsrunden bliver én af de tilstedeværende kvinder meget glad, da hun hører, at der er danskere til stede. Hun er ansat på Dansk Centar, det Danske Center. Kort før frokostpausen laver vi i huj og hast en aftale om at droppe en del af opholdet i den lyserøde balsal til fordel for et besøg i centeret. Det viser sig at være et meget godt bytte. Centeret er et repatrierings- og forsoningscenter, der er blevet til i et samarbejde mellem Dansk Caritas, Flygtningehjælpen og Red Barnet. Ved ansættelsen på centeret er der - i centerets ånd - lagt vægt på, at alle tre grupper skal være repræsenteret. Således er den kvinde, der tager os med derud, muslim. Hun arbejdede inden krigen som arkitekt, men mistede sit job, fordi hun er muslim og har i det hele taget haft det meget vanskeligt med at blive her i Republika Srpska.

Krigens børn

Yderligere to kvinder og en mand, der viser sig at være katolsk præst, tager imod os på centeret. Atmosfæren er varm og hjertelig. De skiftes til at føre ordet. Alle er entusiastiske og glade for at fortælle om det arbejde, de laver. Der er en ung kvinde, der fortæller om, hvordan hun er ved at samle materiale til at "undervise" små og større børn i Konventionen om Børns Rettigheder. De idéer, hun har, er som taget ud af den diskussion, vi lige har forladt. Børnene skal ikke lære konventioner udenad eller have læst dem højt, de skal lære fredelig konfliktløsning, tolerance og respekt for andre. Som et tankevækkende kuriosum fortæller den katolske præst om en lille dreng af blandet ægteskab. Han var af sin lærer i skolen blevet spurgt, hvad han var. Han svarede "aboriginal". Det for drengen mest dækkende svar, han kunne finde, for det i denne del af Bosnien-Hercegovina kedelige faktum, at hans mor er kroat.

Sælge luft

Præsten fortæller, at de tit bliver spurgt, om deres arbejde er konkret eller ideologisk. Det første kalder man BUS (udtales som den tidligere amerikanske præsident) med et akronym for mel, olie og sukker. Det andet, der omfatter idéerne om repatriering og forsoning, omtales som "at sælge luft". "Her sælger vi luft," siger han. "BUS er fundamentalt for menneskets fysiske overlevelse," "at sælge luft" er fundamentalt for den psykiske overlevelse. " Og vist også for Bosnien-Hercegovinas overlevelse, tænker jeg i mit stille sind.

Repatriering

UNHCR (FN's Flygtningekommissariat) iværksætter en repatriering, der overvejende går ud på, at bringe folk "hjem" til deres etniske gruppe og ikke til deres "patria", deres fædreland, siger den katolske præst. Sådan ønsker Dansk Centar ikke at arbejde. Banja Luka har været multietnisk, og det bør byen blive igen uanset beliggenhed. Her er det muslimer og kroater, der er fordrevet, men der er masser af eksempler fra de øvrige dele af landet. Han fortæller om byen Drvar i den kroatisk del af Bosnien-

Hercegovina, der tidligere havde 98 procent serbere, men nu er alle serberne væk. Der er mange problemer forbundet med en sådan repatrieringspolitik. F.eks. har man i nabolaget af Banja Luka flygtninge, der er kommet fra meget dårlige vilkår på landet. De ønsker ikke at vende hjem. Der, hvor de kommer fra, er der ikke rindende vand, der er ikke elektricitet, og der er frem for alt ikke den fornemmelse af social opstigning, som de har fået ved at bo i udkanten af Banja Luka. Sådanne mennesker skal naturligvis ikke tvinges hjem, men på den anden side er det vigtigt, at der ikke er denne følelse af socialt mindreværd ved at bo på landet. Det er jo også dem, der sørger for BUS, siger jeg, og indhøster et anerkendende nik.

De modige normale

Tilbage igen ved konferencen går det slag i slag. De dæmpede, inderlige diskussioner afløses af stærkt animerede med mange fagter og nu og da høje, befriende latterbrøl. Der er meget, der skal overkommes, men de klarer det. På intet tidspunkt er stemningen anspændt eller aggressiv.

Konferencen afsluttes med det, der i gamle dage hed, socialt samvær. Her former det sig ved, at alle disse kvinder samles om de mange sange, de er fælles om. For en fremmed lyder en del af sangene ret vemodige, men de synger med tindrende øjne og kærlige blikke til den, der lægger for med en ny, hver gang en er slut. Den ene sang efter den anden. Tostemmigt.

Ordene har svært ved at slå til, da vi tager afsked. Lidija fra HCA's kontor her i Banja Luka fejrer roserne af bordet med en rask bevægelse. Det er ikke noget at snakke om, hun er ikke modig. Jeg insisterer. Så er det, fordi det er modigt at være normal, kommer det prompte med et skævt smil.

Krigen om Jerusalem er begyndt

Denne overskrift er et citat af en udtalelse, som Jerusalems nuværende borgmester Ehud Olmert ofte fremkommer med, men krigen begyndte i virkeligheden for længe siden. Hvad der sker nu er en optræning.

Af Katja Klerk

Lige efter krigen i 1948 mellem den nyoprettede stat Israel og dens arabiske naboer blev den vestlige del af Jerusalem, der var blevet indtaget af Israel, erklæret for den nye stats hovedstad. Den arabiske østre del, som inkluderede den gamle by og flere religiøse helligdomme, blev annekteret af Jordan. Hverken Israels eller Jordans krav på deres del af Jerusalem blev anerkendt af det internationale samfund, som stadig henholdt sig til resolution 181, vedtaget af FN's generalforsamling i november 1947. Denne resolution fastslog Jerusalem som værende under speciel international regime, administreret af FN.

Under krigen 1967 besatte Israel foruden Vestbredden og Gaza også Golanhøjderne og Øst-Jerusalem. Vestbredden og Gaza forblev under okkupation og er blevet forhandlet ved Oslo-aftalerne i september 1993 og september 1995. Golanhøjderne søges forhandlet med Syrien, mens den endelige status for Jerusalem ifølge Oslo-aftalerne skulle have været begyndt forhandlet i maj 1996 med det palæstinensiske selvstyre. Israel kræver Stor-Jerusalem som sin udelte hovedstad, mens det palæstinensiske selvstyre kræver Øst-Jerusalem som deres hovedstad efter den permanente ordning, der ifølge Oslo-aftalens artikel 1 skal bygge på Sikkerhedsrådets resolutioner 242 og 338. Det hedder udtrykkeligt i Oslo-aftalen, at status for Jerusalem ikke må ændres inden de endelige forhandlinger.

Statusændringer

Annektionen af Jerusalem betød en indflytning af jøder i Øst-Jerusalem, som før 1967 kun beboedes af palæstinensere. Antallet af jøder i Øst-Jerusalem voksede, så der i 1980 boede 120.000 og i dag mere end 160.000 imod 155.000 palæstinensere.

I 1967 - efter annekteringen af Øst-Jerusalem - foreslog Yitzak Rabin, der dengang var hærchef, at Israel skulle annektere en større del af Vestbredden, og han udtalte senere som premierminister i 1994: "Hvis mit forslag var blevet accepteret dengang, havde der ikke været noget Jerusalem-problem i dag. " Siden har Israels arbejderregering baseret sin bosætningspolitik på at sikre Israels suverænitet over det annekterede Øst-Jerusalem. Disse bestræbelser er af boligminister Ben-Eliezer beskrevet som "slaget om Jerusalems skæbne. "

Dette slag er ført med brutale midler fra Israels side. Den førte politik har været at nægte byggetilladelser til palæstinenserne samtidig med, at man årligt har nedrevet ca. 50 palæstinensiske boliger. Sideløbende hermed har man givet økonomisk støtte til jødiske bosættelser og forhøjet lejepriserne for palæstinenserne, så mange af dem har måtte flytte fra Øst-Jerusalem.

Den 10.12.1996 gav den nuværende Likud-regering tilladelse til opførelsen af 132 nye jødiske boliger i Øst-Jerusalem, og ministerpræsident Benjamin Netanyahu udtalte: "Der vil aldrig blive en palæstinensisk stat. " (læs: dvs. heller ingen palæstinensisk hovedstad i Øst-Jerusalem.)

En anden måde at ændre status på rent demografisk er at inddrage ID-kort til Jerusalem. Det praktiseres f.eks. når en kvinde, bosat i Jerusalem, gifter sig med en mand bosat udenfor, eller når en palæstinenser med hjemsted i Jerusalem for en længere periode har opholdt sig i udlandet eller i de besatte områder f.eks. i forbindelse med studier eller arbejde. Tabet af ID-kort til Jerusalem indebærer tab af ret til at bo der og tab af arveret til ejendom der. Ejendomsretten overgår efter israelsk lov til den israelske stat.

Efter 1967 har Israel udvidet Jerusalems bygrænse mod øst ind i den besatte Vestbred og bygget en ring af bosættelser hele vejen rundt med undtagelse af et lille hul mod syd, ned mod Bethlehem.

Det israelsk/palæstinensiske tidsskrift News from Within, der udgives af "Alternative Information Center", skrev i maj 1996: "Det arabiske Jerusalem er i dag isoleret fra de omliggende palæstinensiske byer og ligger indenfor en bred stribe land, der direkte kontrolleres af Israel. Før 1967 forbandt Øst-Jerusalem den nordlige og sydlige Vestbred med hinanden gennem store vejnet, der fra alle sider løb sammen i Øst-Jerusalem og fik byen til at fungere og muliggjorde de regionale markeders handel med det arabiske marked i Jordan. "

Et andet vejnet

Israel har gennem mange år eksproprieret palæstinensisk jord til anlæggelse af et stort net af såkaldte "patruljeveje", der skal sikre nem gennemfart fra de mange bosættelser på Vestbredden til Jerusalem. For nylig er endnu en vej i dette net åbnet; den forbinder bosættelsen Etzion, syd for Bethlehem, med Jerusalem. Den er "kun for jøder", og soldaterne har ordre til at afvise palæstinensere, der vil benytte den, også dem på hvis jord, vejen er anlagt. Ved disse vejanlæg er gamle palæstinensiske olivenlunde revet op i stort antal.

Det sidste hul i ringen lukkes

Den 6. juni 1991 beordrede Israel 1851 dunum (1 dunum=1000m²) jord eksproprieret i Abu-Ghoneim området til offentlig brug, hvad der i eksproprieringsordren blev defineret som bebyggelse af et jødisk kvarter i området. Abu-Ghoneim er et bjerg på nordgrænsen af Beit-Sahour, den lille by nær ved Bethlehem, der blev kendt verden over for i 80erne at nægte at betale skat til Israel, når de var nægtet indflydelse. Abu-Ghoneim området er en del af det territorium Israel besatte i 1967. Det ejes af palæstinensere fra Beit-Sahour og landsbyen Umm-Tuba og var før 1967 en del af Bethlehem-distriktet. Efter 1967 blev området annekteret ligesom Øst-Jerusalem og regnes nu af Israel med til Stor-Jerusalem. Ejerne af den eksproprierede jord appellerede og gjorde gældende, at området er vigtigt for deres egen udbygning for at imødegå befolkningens boligbehov, der hidtil har været hæmmet af, at israelerne nægter dem byggetilladelser. Efter næsten 6 års retssager, appeller og Højesteretsdomme om den planlagte

bosættelse, meddeles det nu, at bygningen af de 6500 lejligheder sættes igang. Det er det største bosættelsesprojekt, der sættes igang siden Oslo 2 aftalen i 1995. Bosættelsen får navnet Har Homa, hvilket ikke kan være nogen tilfældighed, idet Homa betyder mur, og denne bosættelse vil fuldende den mur, der skal holde palæstinenserne ude fra Jerusalem og deres relationer til denne by. Hvad siger internationale konventioner og FN's resolutioner?

Fjerde Geneve Konvention.

Artikel 49:

Besættelsesmagten må ikke deportere eller overføre dele af sin befolkning til det område, den besætter.

Artikel 53:

Det forbydes besættelsesmagten at ødelægge fast ejendom eller løsøre, der særskilt eller samlet tilhører private personer, staten, andre offentlige myndigheder, sociale eller kooperative organisationer...

FN resolutioner:

Nr. 181 af 1947 fastslår Jerusalem som værende under speciel international regime, administreret af FN.

Nr. 242 af 1967 påbyder Israel tilbagelevering af (de) områder, Israel besatte under krigen 1967.

Nr. 338 af 1973 er en opfølgning af 242.

Kilder:

Geoffrey Aronsen, Journal of Palestine Studies, University of California.

News from Within, Jerusalem.

The Jerusalem Post, International Edition.

Alternative Information Center, Jerusalem.

Palestine Center for Rapprochement between People, Beit Sahour.

Hvor henter regeringen sit mandat til en udvidelse af NATO?

Én svale gør ingen sommer eller én krage vinter. En kronik af Gert Petersen om NATO's katastrofekurs og en leder i Politiken om NATO's fremtid gør ingen offentlig debat om sikkerhedspolitik.

Af Finn Held

Den tavse ligegyldighed, hvormed offentligheden for øjeblikket iagttager - eller ser bort fra - NATO's aggressive udvidelse mod øst og militariseringen i øvrigt af dansk udenrigspolitik, burde forurolige enhver ansvarlig politiker.

Danskernes begejstring for NATO har aldrig været overvældende, trods en enorm propaganda-indsats fra et partipolitisk flertal og militærets egne PR-institutioner.

47 procent erklærede sig i 1949 som tilhængere af Danmarks tilslutning til Atlantpagten, og gennem årtier har den helhjertede støtte til Atlantpagten svinget omkring de 50 procent. Først gennem 1970'erne kommer procenten til at ligge over de 50 procent. Omkring 20 procent var i disse årtier imod, og omkring 25 procent tegnede sig for et "ved ikke".

Vi har vel lov at gå ud fra, at befolkningen i hele denne periode har taget stilling ud fra en vurdering af truslen fra Sovjetunionen/kommunismen. Over halvdelen af befolkningen opfattede efterhånden NATO som en nødvendig forsikring over for en potentiel trussel fra de kommunistiske lande, men det førte ikke til en mundlam eller

passiv kritisk offentlighed.

Alt er forandret

I dag er situationen jo ganske forandret - derom er alle rørende enige.

Ingen anden ydre fjende er trådt i stedet for de kommunistiske stater, d.v.s. der findes ingen anden tilsvarende begrundelse for opretholdelsen af militærorganisationen.

Hvorfor så overhovedet opretholden af militærorganisationen? Hvorfor så overhovedet opretholde en atombevæbnet militærpagt som NATO?

En udvidelse af militærorganisationen mod øst kan kun af Rusland og andre lande fra det tidligere Sovjetunionen betragtes som en - i bedste fald uforståelig og uvenlig handling over for en ny, demokratisk og venligtsindet nation og - i værste fald som en aggressiv og truende handling fra de gamle NATO-stater i samarbejde med de tidligere Warszawapagt-lande. Hvad får regeringen til at tro, at den danske befolkning støtter en sådan truende handling over for det nye Rusland?

En forudsætning for, at nye lande kan optages i NATO er en militær oprustning i de pågældende lande, som i sig selv kan opfattes som truende over for Rusland, men som også forekommer aldeles meningsløs i forhold til de kræfter, der virker for samarbejde og mellemløst forståelse i Europa.

Hvor henter regeringen sit mandat til at yde politisk støtte til en sådan militær oprustning?

Atomvåbnene eksisterer fortsat og udgør nu som før en trussel mod hele klodens overlevelsessevne. Hvorfra henter regeringen sit mandat til at fortsætte atomvåbenstrategien i stedet for at udnytte den nye verdenssituation og en afskaffelse af alle atomvåben?

Der er mindst to basale forklaringer op, at den sikkerhedspolitiske debat for øjeblikket er forbeholdt en elite af militærfolk, politikere og chefredaktører.

Dels en omfattende usikkerhed hos tænksomme mennesker over den i alle henseender nye situation efter Murens fald, opløsningen af Sovjetunionen og Warszawapagten, efter Golfkrigen og krigene på Balkan.

Mod al sund fornuft

Dels en professionelt tilrettelagt og målrettet aktivitet fra NATO selv og fra militære og våbenindustrielle interesser for - trods al sund fornuft - at opretholde den militære oprustning og mentaliteten fra den kolde krigs tid, blot i et nyt koncept. Der er dermed skabt en mangel på balance i offentlighedens mulighed for at tage kvalificeret stilling på et område, som ellers ikke har ladet danskerne mundlamme.

Danske fredsorganisationer foreslog i 1993 regering og folketing, at der blev afsat midler"til en bred folkelig debat om konsekvenserne for dansk udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitik efter Warszawapagtens opløsning, forslaget om en ny verdensorden og erfaringerne med de borgerkrigsramte områder".

Vi fik pæne svar på vores henvendelse, men nej til forslaget. Så vidt jeg husker var det i samme periode, hvor de politiske partier - udtrykkeligt i demokratiets navn - bevilgede sig selv midler til partistøtte.

Dens om tier samtykker, siger man. Det er naturligvis ikke rigtigt. Den, som tier, er måske ikke færdig med at tænke. Militærfolk og våbenhandlere har haft deres gode grunde til at tænke hurtigere end os andre og dermed fået lov til at sætte dagsordenen. Det er på tide, regering og folketing giver plads til en bredere og mere demokratisk debat.

Lad det indtil da blive ved dette postulat: Den danske befolkning er sympatisk og venligt stemt over for befolkningen i Rusland og støtter naturligvis ikke en oprustning af Østeuropa og en udvidelse af NATO lige op til den russiske grænse.

Politiken, ytringsfriheden - og NATO's trussel mod Rusland

Et dagblad kan naturligvis ikke bringe alle læserbreve og læserindlæg, som uopfordret tilsendes redaktionen.

Af Finn Held

Jeg kommer ikke til at lide af paranoia, fordi jeg får læserbreve retur fra en avis - heller ikke når jeg har givet udtryk for synspunkter, som ikke er herskende på bjerget. F.eks. på Politikens redaktion. På den anden side er jeg heller ikke så naiv og uvidende, at jeg på forhånd udelukker enhver form for ideologisk samarbejde mellem danske avisredaktioner og militære interesser.

Nogle gange forekommer det faktisk meget nærliggende og logisk at få et læserbrev tilbage, som vedrører militære emner. Det gælder f.eks. vedstående indlæg. Det blev sendt til Politikens redaktion 9. december 1996. Det kom retur med den sædvanlige bemærkning om overvældende stofmængde.

For en gangs skyld tror jeg ikke på det. Det er påviseligt både i militærets interesse og i overensstemmelse med en accepterende og tilfreds dansk offentlighed.

Derfor bør et indlæg som det her gengivne ikke offentliggøres.

Efter Oslo

Siden Oslo-aftalen blev indgået for tre år siden er forholdene i Gaza og på Vestbredden blevet stadig mere undertrykkende.

Af Maria Bergsøe

Højrepartiet Likud, som har haft regeringsmagten i et halvt år, viderefører i realiteten Arbejderpartiets politik. Ganske vist er Netanyahus retorik mere brutal og hans åbenlyse provokationer kan hurtigt åbne op for glødende palæstinensiske demonstrationer, som dem vi så i slutningen af september. Der er imidlertid ikke tale om organiseret palæstinensisk modstand - som bekendt er palæstinenserne totalt afskåret fra hinanden, lukket inde i de små bantustans, som kun kan forlades med israelsk tilladelse. Situationen for den halvdel af det palæstinensiske folk, som lever i landflygtighed tegner sig også dystert. De er mere glemt end nogensinde.

Tilbage på skinnerne?

Den samlede verdensopinion har efter valget i maj brugt billedet af toget, fredsprocessen, som er kørt af sporet og som nu bør komme tilbage på skinnerne. Men hvordan har denne "fredsproces" virket indtil nu? Her er ikke mindst bosættelsespolitikken helt afgørende for det palæstinensiske folk fremtid, og her skal citeres, hvad finansminister i Likudregeringen Dan Merridor har udtalt om Likuds politiske hensigter, idet et giver en væsentlig indsigt i regeringens syn på bosættelserne. Den 19. juni udtalte han følgende til "Ha'aretz", et af de førende israelske dagblade:

"Hvad angår bosættelserne, må vi være taknemmelige overfor Rabin og Peres, som gennem de sidste fire år øgede antallet af bosættere med 40% i Judea og Samaria. I løbet af deres regeringstid blev der bygget tusinder af boliger. Men det er ikke alene dem, vi skal takke. Vi bør også takke den israelske venstrefløj for, at de ikke ytrede et ord imod denne politik i de fire år; ligeledes takker vi den amerikanske regering, som godt vidste det, men som var ligeglad - det samme gælder de palæstinensiske myndigheder, som så, vi byggede, men tillod det for ikke at forstyrre fredsprocessen. Jeg har allerede sagt til den amerikanske ambassadør, at han kan være ganske rolig - der bliver naturligvis ikke ændret på Arbejderpartiets politik med hensyn til det omfattende bosættelsesbyggeri. Vi vil ikke under nogen omstændigheder vende tilbage til 1967 grænserne. Bosættelserne afgør landkortet. Hvis vi standser oprettelsen af nye bosættelser i et eller andet område er det ensbetydende med, at vi giver afkald på dette område. Men det er nødvendigt at fortsætte oprettelsen af nye bosættelser i Judea og Samaria på en sober og kontrolleret måde indenfor vores

Forhaling af aftaler

Tidsplanen for Oslo-aftalens gennemførelse er blevet forhalet - på samme måde som Rabin og Peres forhalede alle aftaler og førte palæstinenserne bag lyset ved netop at anvende forhalingstaktikken, når det gjaldt fjernelsen af bosættelserne i de besatte områder. Eksemplet Hebron er det farligste - med en flok fanatiske bosættere, hvoraf mange er jøder fra USA, der her og nu er parate til at fremprovokere en frygtelig provokation.

I slutningen af regeringsperioden støttede Peres på mange måder bosættterne bl.a. ved at udvide og udbygge den fulde kontrol over "Stor-Jerusalem". De blodige begivenheder i slutningen af september var tragiske, men ikke overraskende. Det skortede ikke på advarsler, heller ikke fra Netanyahu's egne rådgivere, da han drev palæstinenserne til desperation ved provokatorisk at beordre tunnelen åbnet tæt ved de muslimske helligdomme.

USA's ansvar

Selvom Netanyahu var personlig ansvarlig for denne handling og for andre aftalebrud og provokationer, hviler der en dybere form for ansvarlighed på USA, på præsident Clinton, som gav sig ud for at være garant for Oslo-aftalen, da den blev underskrevet for tre år siden foran det hvide hus. Han har lige siden kunnet iagttage, hvordan israelerne hele tiden har undermineret aftalen. Clinton handler, som han gør af frygt for den magtfulde og skrupelløse pro-israelske lobby i USA, der gennem AIPAC, the American - Israeli Public Affairs Committee, har så megen magt, at den kan fremskaffe og afskaffe senatorer, kongresmedlemmer og måske præsidenter. Clinton, den mest Israel-venlige præsident nogensinde, blev genvalgt. Nu skulle han være stærk nok til at fortælle Netanyahu, at hvis ikke Israel opfylder sine beskedne, forpligtende aftaler, bliver der sat en mærkbar stopper for USAs økonomiske hjælp til Israel. Den beløber sig til tre milliarder dollars årligt.

Oslo-aftalen eller "fredsprocessen", som den stadig eufemistisk kaldes i de vestlige medier, er USA's værk. Sammen med Arbejderpartiets ledere Rabin og Peres skulle Clinton skabe forudsætningen for Den Ny Verdensorden i Mellemøsten, hvor Israels rolle skulle være det dynamiske kraftcenter og de arabiske lande et umådeligt stort frit marked.

Nu blev det ikke Arbejderpartiet der vandt den 29. maj, skønt USA støttede kraftigt op omkring det. Højrepartiet Likud vandt valget, og ministerpræsidenten blev Netanyahu, en nationalistisk politiker. Skønt han er valgt af den fattige del af de israelske vælgere, er han en konservativ af samme slags som medlemmer af det republikanske parti i USA. Netanyahu har personlig kontakt med mange ledende republikanere.

To modsatrettede ideologier

Netanyahu har bygget sig selv op som eksponent for to modsatrettede ideologier. Radikal jødisk nationalisme og ny-liberalisme. Hans udstrakte internationale kontakter, både med enkeltpersoner, med grupper og med fonde, støtter hver for sig én af disse ideologier. Skønt begge er konservative, er det indlysende, at de er indbyrdes uforenelige i den israelske sammenhæng. I det ene tilfælde drejer det sig om et ny-liberalistisk program, der indebærer privatisering og frie markeds kræfter, som kun kan gennemføres i forbindelse med en fredsproces som medfører åbne grænser overalt med fri bevægelighed for varer, arbejdskraft og udenlandske investeringer. Ikke for ingenting var det israelske erhvervsliv helt og holdent på Simon Peres side og tilsluttede sig hans vision om "Det Ny Mellemøsten".

Derimod fører en nationalistisk politik, som opretholder besættelsen og kommer ud for arabisk modstand, til det stik modsatte og rejser en mur mellem Israel og det øvrige Mellemøsten og jager udenlandske investorer væk. Regeringen vil blive nødt til at dirigere økonomien om til krigsmobilisering og til at gennemføre et nationalistisk fremstød af nye bosættelser på arabisk jord. Netanyahu's politiske linje

har således været præget af to modsatrettede tendenser, som ikke tilfredsstillende nogen, og denne usammenhængende politik kan, ifølge the Guardians mangeårige korrespondent i Jerusalem, Ian Black, føre til mord på ministerpræsidenten. Hans glatte, opkæftede retorik i PR manipulatorisk stil, der knap nok dækker over manglende sammenhæng, kan blive det ekstreme højres næste mål. De ekstreme sikkerhedsforanstaltninger han er omgivet af, kunne tyde på, at der foreligger trusler, som bliver taget alvorligt.

Undertrykkelsen fortsætter

Alt tyder således på, at den palæstinensiske befolkning nu for alvor er overladt til sig selv. Dens egen ledelse har ladet sig spille alle kort af hænde, og i realiteten fortsætter besættelsen med al den ydmygelse, det indebærer.

Kilder:

Report on Israeli Settlements.

The Other Israel.

News from Within.

Middle East Report.

Middle East International.

The Guardian.

Kritik af sanktioner

Sanktioner er den mulighed, Sikkerhedsrådet oftest har valgt i de seneste år og alt tyder på, at brug af sanktioner vil øge i fremtiden. Når sikkerhedsrådet har vedtaget sanktioner har det været med et eksplicit mål - straf og tvang.

Af Maria Bergsøe

Sanktioner er en form for alternativ til en ødelæggende krig, men det vi ser eksempler på i dag er, at sanktioner kan være et middel til fremme af stormagtspositioner.

Den 6. august kunne man i radioavisen kl. 8 og kl. 19 høre om en arbejdsgruppe, nedsat af FN, der i en rapport kritiserer organisationens brug af sanktioner, fordi det går ud over civilbefolkningen. Arbejdsgruppen konkluderer, at sanktioner kun bør anvendes, når alle andre muligheder er udtømt.

I de folkelige bevægelser og hos kvækerne i USA har tankerne om begrænsede sanktioner længe været undervejs. Fra kvækernes (The American Friends Service Committee) undersøgelse om, hvorvidt retfærdighed kan opnås gennem sanktioner kan nævnes nogle få af undersøgelsens retningslinjer:

- Formålet med sanktionerne bør fremstå klart og konsekvent, således at den ramte regering og befolkning ved, hvad lederne skal foretage sig, for at sanktionerne skal blive ophævet.
- Selv efter at sanktionerne er trådt i kraft, bør en dør stå åben for forhandling.
- Effekten af sanktionerne bør overvåges af uafhængige grupper og resultatet skal lægges frem for offentligheden. Overvågningen er nødvendig for at vurdere omfanget af befolkningens lidelser
- Der bør indenfor den ramte nation være betydelig støtte til sanktioner (som blandt de sorte i Sydafrika under apartheid. red.)

Stormagtsforsyndelser

Sanktionerne mod Irak er et tydeligt eksempel på, hvorledes en stormagt som USA forsynder sig mod de medmenneskelige krav, som uafhængige bevægelser, NGOere, kvækerne og nu, FN's arbejdsgruppe er nået frem til. Det er ikke nogen hemmelighed, at England er det eneste land, som i Sikkerhedsrådet støtter USA i opretholdelse af sanktionerne mod Irak.

Hvad var formålet med sanktionerne mod Irak? Hverken FN eller andre har defineret

et entydigt formål, heller ikke de konkrete betingelser for hvornår de kunne ophæves. Var formålet at vælte Saddam Husseins regering? Næppe - skønt præsident Bush opfordrede irakerne til at gøre oprør mod Saddam Hussein, var ingen udefra i virkeligheden interesserede i at få Irak til at falde fra hinanden; skønt kurderne i nord og marsk-araberne i syd gjorde oprør, blev de ikke støttet af Vesten. Irak skulle bestå som nation for enhver pris. Siden 1991 er der blevet fremsat nye betingelser for ophævelse af sanktionerne og de opleves af den lidende befolkning som en straf fra Vesten. En holdning som eneherskeren har udnyttet propagandistisk.

Olie og dobbeltmoral

Den egyptiske forsker Saad Eddin Ibrahim udtalte fornylig ved en konference her i Danmark: "Vi hører megen tvetunget tale om demokrati og menneskerettigheder fra Vesten - og i golfkrigens kølvand hørte vi een ting, men hvad vi oplevede var noget andet. Det var kolonialismens undertrykkelse." Nawal El Saadawi, den berømte egyptiske forfatter og feminist kritiserer også skarpt Vestens dobbeltmoral, som i højeste grad optager Mellemøstens befolkninger.

Den overordnede dobbeltmoral er for dem iøjnefaldende og påtrængende. Et eksempel herpå kunne være Vestens holdning til Saudi Arabien. Alle vestlige regeringer er gennem Amnesty og andre menneskerettighedsorganisationer velinformerede om Saudi Arabiens grove krænkelse af menneskerettighederne. Det er velkendt, at ingen regering i verden gør sig skyldig i så omfattende overgreb på de mest basale rettigheder. Men olien skal flyde frit og tabet af menneskerettigheder for den kuede befolkning er den pris, der betales for sikkerhed og stabilitet i Golfen. Sanktionerne mod Irak ramte det kurdiske Irak dobbelt, befolkningen led stor nød, hvilket forstærkede følelsen af uretfærdighed. Den 9. september 1996 ophævede regeringen i Bagdad imidlertid de særlige irakiske sanktioner.

USA's inddæmning af Irak og Iran skyldes de enorme olieforekomster i det Kaspiske hav, som venter på at blive udnyttet. De amerikanske oliefirmaer er kørt i stilling i det strategisk vigtige Centralasien. Om 20 år vil olien derfra konkurrere med olien fra OPEC landene der indtil nu er verdens førende olie-eksportører.

"Vi hører megen tvetunget tale om demokrati og menneskerettigheder fra Vesten og i golfkrigens kølvand hørte vi een ting, men hvad vi oplevede var noget andet. Det var kolonialismens undertrykkelse." - For endnu engang at citere Saad Eddin Ibrahim.

Kilder:

Index on Censorship.

The American Friends Service Committee.

Breaking the Cultural Gap. PEN konference 1994.

"Islam in a Changing World. Europe and the Middle East." Udenrigspolitisk Institut. 1996.

Spot på verden

Blandede gode og dårlige nyheder fra verdenspressen

Kritik af sanktioner Nye danske ubåde rykker nærmere

Cheferne for de tre søværn i Danmark, Norge og Sverige ønsker, at de tre lande skal indkøbe en ny ubådstype: "Ubåd Viking". Søværnenes materielkommandoer har i en årrække arbejdet sammen om projektet, der kommer til at koste milliarder.

SimPeace

"Mission Prioritaire" er et nyt computerspil, hvor spilleren skal planlægge og udføre en humanitær hjælpeaktion. - Det er det første spil, hvor målet ikke er at dræbe, men

at redde liv, siger den franske kulturminister om spillet. Spillet er udgivet af det franske selskab Equilibre og overskuddet går til humanitært hjælpearbejde.

Ny dansk sildesalat

Et par nye danske medaljer skal uddeles for tapperhed. Denne type møntformede erkendtligheder har det danske forsvar ikke haft siden 1700-tallet, men nu kæmper danske soldater igen under fremmede himmelstrøg. Medaljen ydes til militært eller civilt personel, der "under kamphandlinger eller som følge af terrorvirksomhed har ydet en tapper eller heltedigt indsats".

USA byggede lagre til atomvåben i Norge

I 1958 ville NATO udstationere atomvåben i Norge under amerikansk kommando. To af lagrene blev bygget, men planerne blev droppet, da Arbejderpartiet definitivt sagde nej i 1961. De to depoter blev opført ved Bodø og Setermoen.

Danske køb af kampvogne stadig uafklarede

Det danske forsvar havde satset på at købe 51 brugte kampvogne fra den hollandske hær, men Østrig var hurtigere. Forsvaret ønsker at udskifte de Leopard-kampvogne, som Den Internationale Brigade bruger, til en nyere model.

Hæren har talt sine våben

Samtlige håndvåben i det danske forsvar er blevet optalt og ifølge Forsvarskommandoen er de nu alle registrerede. Men et eller andet må alligevel være gået i kludder under optællingen, for der var 26 geværer for meget i lagrene. Sammenlagt er der mere end 300.000 håndvåben at holde styr på.

U-bådscenter i skoven ved Århus

Søværnets Operative Kommando udbygger sit operative hovedkvarter i Marselisborg Skov ved Århus, så centret også kan kommunikere med ubåde. SOK overvåger al dansk skibsfart og skal i en krigssituation holde styr på NATO's styrker i Østersøen. Det nye center graves ned i en 140 kvadratmeter ny bunker ved siden af den gamle.

Jyske NATO-depoter rømmet

Den Vesttyske Hær har haft omdiskuterede depoter med krigsmateriel flere steder i Jylland. De er nu blevet tømt i stilhed og fra årsskiftet rummer depoterne ved Dejbjerg, Varde og Klosterhede kun dansk materiel. USA havde ammunition i depotet ved Dejbjerg, som under Golfkrigen blev sendt mod syd med togvogne.

Hvad skal det nytte

Forsvarsministeriet under socialdemokraten Hans Hækkerup har ansøgt Finansudvalget om bevilling af 77 mio. kr. til indkøb af nye hjemmeværnskuttere. Hvad? Nye hjemmeværnskuttere. Værnet skal nok ud og fiske fjender.

Jeg synes, at forsvarsministeren og partierne, som har indgået forsvarsforliget fra 1993, skylder at forklare vælgerne, hvad den militære nytteværdi er af hjemmeværnskutterne?

Jeg vil gerne have svar på spørgsmålet om hjemmeværnskutternes nytteværdi fra forsvarsministeren, forsvarskommissionen, hjemmeværnet, finansministeren, udenrigsministeren, Socialdemokratiet, Det konservative Folkeparti, Venstre, Det radikale Venstre, Centrumdemokraterne, Dansk Folkeparti, Fremskridtspartiet, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten.

Hvad nytter hjemmeværnskutterne? Hvordan forbedres landets sikkerhedspolitiske situation og herunder det danske militære forsvar ved hjemmeværnskutternes anskaffelse og hvilken fjende er disse både rettet imod?

Når grinet over spørgsmålene har lagt sig, kan man undre sig over

forsvarsministerens fremgangsmåde. Først indkøbes der militært materiel til den store guldmedalje. Lidt over 10 mia. kr. har man planlagt indkøb for i en femårig periode. Dernæst nedsætter man en forsvarskommission, der skal vurdere, hvor og hvad fjenden er, med andre ord - man skal bare tage indkøbene til forsvaret til efterretning - ikke tage stilling til, om våbenanskaffelserne overhovedet er nødvendige. Samtidig med de militære våbenanskaffelser forarmes andre dele af det danske samfund. Vi lever med andre ord i et befæstet fattighus.

Jeg gad vide, hvilke andre ministerier der har den samme bevillingsprocedure. Først anskaffes materiellet, siden diskuteres det, om der overhovedet er behov for det, med mindre da, at forsvarskommissionen opgave blot er at fremkomme med en intellektuelt indpakket politisk apologi for våbenanskaffelserne? Hvilke andre ministerier og offentlige styrelsen anvender forsvarsministeriets fremgangsmåde ved indkøb, Mogens Lykketoft?

Hvis ikke ansøgningen til hjemmeværnet på de 77 mio. kr. trækkes tilbage som usaglig, så burde behandlingen af den i det mindste sættes i bero - udskydes - indtil forsvarskommissionen engang er færdig med sit arbejde. Det samme gælder for alle andre planlagte indkøb til forsvaret.

Jeg er sikker på, at de 77 mio. kr. forsvarsministeriet har ansøgt om til hjemmeværnet ville være mere fornuftigt anvendt inden for social- og sundhedssektoren eller inden for undervisningsområdet. Hvis de 77 mio. kr. i stedet for at blive anvendt til forældet militærudstyr, blev anvendt til at nedbringe ventelisterne på hospitalerne, ville det gavne en masse mennesker eller bare tænk på, hvor mange computere der kunne købes til landets elever for det beløb.

Holger Terp

Hiti Tau

Hiti Tau er en sammenkomst af NGO-organisationer i Fransk Polynesien, der arbejder for at få anerkendt Maohi-folkets universelle rettigheder og for at skabe en bæredygtig udvikling i et atomfrit Polynesien.

Hiti Tau's projekter

Teknisk assistance og finansiering af projekter for unge. Støtten går til landsbyindustri og lokal produktion: fiskeri, opdræt, havebrug og forøgelse af små landbrugs afkast.

Udviklingsprogrammer for kvinder baseret på tre hovedpunkter: træning af menneskelige ressourcer, international udveksling og mikroprojekter rettet mod bæredygtig udvikling.

Hiti Tau forsvare den indfødte maohi-befolknings rettigheder på dens egen jord.

"Diplomacy Training" er en af de grundlæggende aktiviteter.

Programmer der støtter grupper i at værne om, forsvare eller genfinde deres kulturelle identitet. Hiti Tau bidrager til at finde alternative løsninger til de lidelser, som de på uretfærdig vis bliver udsat for.

Miljøbeskyttelsesprogrammer og træningsprogrammer i organisatoriske færdigheder.

Til Hiti Tau

Den danske arbejdsgruppe mod Atomprøvesprængninger har den glæde at kunne sende jer 6000 kr. som opmuntring for jeres værdifulde alternative netværksarbejde - vi ønsker specielt at støtte den grupe som samler oplysninger om ofre for atomprøvesprængninger i Stillehavet.

Samtidig udtrykker vi vores helhjertede støtte til initiativtagerne til Tarahoi-erklæringen af 27. januar 1997.

Den Danske Gruppe mod Atomprøvesprængninger

Nye militærnægtersager fra historiens gemmer

Værnetvang er det forhold, at staten dels kræver rådighed over ens person til militærrelaterede pligter i en kortere eller længere periode i ens liv og dels kræver, at man hele livet via skatterne yder bedrag til militarismens fortsatte beståen.

Af Holger Terp

Læser man i Svend Erik Larsen afhandling, eller speciale som det kaldes nu om dage, *Militærnægterproblemet i Danmark 1914-1967* fra 1977, kan man få det indtryk, at spørgsmålet om militærnægtelse i Danmark er af nyere dato. Svend Erik Larsen mener, at de første danske militærnægtersager fandt sted i slutningen af det forrige århundrede.

Svend Erik Larsens speciale handler hovedsageligt om den syndikalistisk inspirerede *Foreningen*, senere *Landsforeningen for Konsekvente Antimilitarister*, og militærnægterlovens vedtagelse i 1917 og den efterfølgende administration af Loven om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde.

Militærnægterspørgsmålet i Danmark er historisk set ikke godt belyst i perioden før århundredskiftet, og det må derfor undersøges i perioden før og efter grundlovens indførelse i 1849.

Larsens udgangspunkt for at undersøge de tidlige militærnægtersager, har formodentlig været grundloven af 1849 og det er måske rigtigt, at der i perioden op til århundredskiftet officielt kun har været få, religiøst begrundede militærnægtersager, men man kan jo godt stille et spørgsmålstejn ved, om dette også er rigtigt. Har der slet ikke været flere og andre politisk begrundede militærnægtersager?

Ældre militærnægtersager - krigen i 1864

Når man efterhånden har fået en mistanke om, der er et eller andet galt med den officielle historieskrivning: at der har været flere militærnægtersager i Danmark i denne periode, så er det jo fordi Danmark aktivt tog del i krige - specielt i 1864, og dels at en del af landet frem til 1920 var besat af tyskerne. Altså en periode der var meget længere end den tyske besættelse af landet under anden verdenskrig. Selv om det vil være vanskeligt at kontrollere, kan man formodentlig i den danske udvandring til Nordamerika i slutningen af forrige århundrede finde en del begrundelser om at undgå værnetvangen. I den besatte del af Sønderjylland har man i slutningen af det forrige århundrede en række militærnægtersager, de såkaldte optant-sager, hvor dansksindede sønderjyder ikke ville gøre tjeneste i det tyske militær. Disse optantsager er beskrevet i Schulz Danmarkshistorie.

De officielle bortforklaringer af militærnægtersagerne er selvfølgelig ikke hele historien. Hvor mange militærnægtersager har der været i Danmark før grundlovens vedtagelse og hvilke former for protester mod militarisme og værnepligt har der fundet sted?

Hvordan finder man kilder til disse protester?

Her hjælper de traditionelle fremstillinger af danmarkshistorien ikke meget. De beskæftiger sig hovedsageligt med kongemagten og dens krige. Man må gå til specialiserede værker for at finde oplysninger om protester mod militarismen og militærnægtelse.

Man skal dog gøre sig et par ting klart, inden man begynder undersøgelsen:

1. Danmark var siden enevældens indførelse i 1660'erne et gennemmilitariseret samfund med en krigsøkonomi, hvor kongemagten førte krig som den ville og hvor undersåtterne ikke havde noget og skulle have sagt og for at forhindre befolkningen i at protestere, blev den kontrolleret på en måde, som myndighederne i dag drømmer om at genindføre. Med andre ord: Hvis nogen protesterede over at blive indkaldt,

skulle de straffes. Dommene blev publiceret i datidens massemedie: bogtrykte plakater. Altså er der her to kilder: Nationalbibliografien og retsprotokoller hvori straffene blev noteret.

2. Danmark har historisk set altid været et landbrugsland. Byboerne blev indkaldt til flåden og landbefolkningen og det var størstedelen af befolkningen, blev indkaldt til hæren. Skat betalte befolkningen ikke ved kilden, men skatteborgerne afleverede naturalier til myndighederne. Det vil med andre ord sige, at hvis man kikker i administrationshistorien, så vil det være muligt at finde nye oplysninger.

At der har været militærnægtersager før grundlovens indførelse i 1849, fremgår af følgende artikel om militærnægtelse fra Ekstra Bladet, 26.4. 1956:

Militærnægtelse er ikke noget nyt. Geheimeraad Bolle Luxdorph noterer i sine dagbogsfortegnelser for 13. marts 1787:... "paa Cronborg Amt har 14 Bønderkarle hugget tommelfingeren af sig", og hans første kommentator Gude tilføjer: "paa den højre haand for at slippe for at tiene som soldater. De bliver siden udtagne til støkkudske (pligtkørsel for kongen)".

Når der har været så mange militærnægtersager på en gang, siger det mig, at det ikke er første gang, der har været militærnægtere i Danmark. Desuden er det klart, at metoden til at undgå militærtjeneste må have været almindelig kendt i slutningen af det sekstende århundrede, for ellers ville så mange mennesker ikke have nægtet på en gang.

Kilder:

Larsen, Svend Erik: Militærnægterproblemet i Danmark 1914-1967 / Svend Erik Larsen. - Odense : Odense Universitetsforlag, 1977. - 108 s. ; Odense University Studies in History and Social Science ; 39). - ISBN 87-7492-198-3

Nielsen, Helge: Skatter og Skatteforvaltning i ældre Tider / Helge Nielsen ; Victor Thalbitzer. - København : Selskabet for Udgivelse af kilder til Danmarks historie, 1978. - 208 s. ; Anden udgave, første udgave udkom i 1948. - ISBN 87-7500-861-0

Sørensen, Svend Falkner: Faneflugt? Dansksindede soldaters flugt fra tysk krigstjeneste 1914-18, Aabenraa 1989.

Mon ikke nogen af dem forsøgte at slippe?

Forsideillustration fra Johs. Nielsen: 1864 - Da Europa gik af lave

Der er stadig et stort marked for krigsmateriel - og så længe selv magelige danskere kan udvise så stor fascination som ved denne militærudstilling er der lang vej igen.

Kvinde til Kvinde - og situation i det tidligere Jugoslavien

Kvinde til Kvinde har eksisteret i godt to år. Vi samler penge ind til projekter for kvinder og børn i det tidligere Jugoslavien. Ingen havde troet, at vi ville blive overflødige efter Dayton-aftalen, men det ligner et mareridt, at der overalt tilsyneladende er brug for endnu mere hjælp nu halvandet år efter fredsaftalen.

Af Annelise Ebbe

Ligaens *Kvinde til Kvinde*-projekt er nu gået ind i sit tredje år. Vi fik lavet nye foldere sidste år og har igennem 1996 ad forskellige veje forsøgt at samle penge til de mange støtteværdige projekter overalt i det tidligere Jugoslavien. Man kan mærke, at der har meldt sig en vis mathed - ikke hos os, men i offentligheden. Folk gider ikke, for at sige det populært, at høre mere om Jugoslavien. Krigen stod på i godt fem år, og da Dayton-fredsaftalen kom, åndede mange lettet op, for nu behøvede man ikke længere tage stilling til de konflikter.

Siden da har der været parlamentsvalg i Bosnien-Hercegovina og lokalvalg i både Kroatien og Serbien. Ingen af de to sidstnævnte steder har de siddende magthavere

villet acceptere oppositionens valgsejre. De fleste ved, at annulleringen af oppositionens valgsejr førte til magtfulde, fredelige manifestationer i Serbien. De største så man naturligvis i hovedstaden Beograd, men også i andre større byer var der store demonstrationer. I Kroatien forsøger oppositionen at samle kræfterne til parlamentsvalget senere på året.

Både Kroatien og Serbien har efter Dayton oplevet knægtelser af ytringsfriheden i form af f.eks. lukning af uafhængige radiostationer. Den kroatiske radiostation Radio 101 blev lukket angiveligt, fordi to regeringsvenlige stationer (der hverken havde studier eller udstyr) vandt i "konkurrencen" om frekvens. En så tydelig manipulation førte til voldsomme protester og endte med, at stationen alligevel fik sin frekvens. I Beograd blev den populære, uafhængige Radio B 92 lukket af Milosevic, men blev genåbnet efter voldsomt pres både inden- og udenlandsk.

I Bosnien-Hercegovina er der stadig store konflikter mellem de to fløje, de bosniske serbere i Republika Srpska og den muslimsk kroatiske føderation, om området i det nordøstlige hjørne af landet omkring den meget ødelagte by Briko. Det stridspunkt var et af de mange, der ikke blev bilagt med Dayton-aftalen. Det er endnu ikke bilagt, og det ser for indeværende ud til, at der ikke er meget håb om, at konflikten kan løses ad fredelig vej. Arkan og hans milits har sat sine synlige og konkrete spor i området. På gennemrejse for nylig fik jeg lejlighed til at se ikke alene de meget omfattende ødelæggelser, men også påskrifter på mange husmure i de bombede områder: "Vi holder vores løfte, Arkan. "

I byen Mostar i den muslimsk kroatiske føderation, der gennem hele krigen var genstand for voldsomme kampe mellem kroater og muslimer, er kampene bluset op igen, og ingen kan heller se, hvordan der skal kunne bringes en fredelig løsning på den konflikt.

Situationen i Beograd

Ved lokalvalgene 17. november 1996 vandt oppositionen valget i en række byer, heriblandt i Beograd. Milosevic hævdede, at der var fusket med valgene og annullerede dem. Det startede de meget store daglige demonstrationer. Juleaften, 24. december, da hele den protestantiske og romersk-katolske verden, var koncentreret om julen, og forberedelserne til den dårligt var startet for de ortodokse serbere, der først holder jul 7. januar, indforskrev Milosevic sine støtter fra provinsen til at demonstrere de samme steder og forsøgte således indirekte at fremprovokere voldelige sammenstød mellem de to demonstrationer. Et menneske mistede livet, men det lykkedes ikke, at få de mange fredelige demonstranter til at gå i fælden. Milosevic' næste træk var at forbyde demonstrationerne. Det førte til mange fantasifulde omgævelser af forbudet. F.eks. var der fælles luftning af husdyr, og de, der ikke havde levende dyr, luftede deres tøjdyr. Alt i alt har der - specielt over studenternes demonstrationer - været en karnevalsagtig humor og stemning, som både har kunnet tjene til at opretholde gejsten hos demonstranterne og til at tiltrække sig de udenlandske mediers interesse.

I begyndelsen af februar kom der skred i tingene. OSCE vurderede, at der ikke havde været tale om valgfusk, hvorved presset på Milosevic blev øget. Og han vedtog da også ved hjælp af en særlov at anerkende oppositionens sejr i de 14 byer, der var tale om. I Beograd blev borgmesteren Zoran Djindjic fra det *Demokratiske Parti*, et af de tre partier i oppositionskoalitionen *Zajedno*.

Der er naturligvis tale om en sejr for de demokratiske kræfter, en stor sejr, men der er langt igen. De spektakulære demonstrationer kunne med alle deres farvestrålende og fantasifulde optrin tiltrække sig opmærksomhed fra udlandet. Nu er det blevet hverdag, oppositionen har fået sine valgsejre, og udlandet har rettet blikket andre steder hen. Alt det seje, usynlige arbejde med at kæmpe mod undertrykkelsen, lappe på de skader, krigen har forvoldt og opbygge demokratiet ligger forude.

Kvinder i Sort

Kvinder i Sort er et af de projekter, *Kvinde til Kvinde* har støttet. Det gælder for dem, som for alle andre oppositionelle grupper i Serbien, at de har en hård kamp foran sig.

Siden krigens start - helt præcist siden 9. oktober 1991 - har *Kvinder i Sort* demonstreret hver onsdag mellem 15.30 og 16.30 på en af Beograds store pladser midt i byen. De har udvidet demonstrationsvirksomheden ved at gøre demonstrationerne temaorienterede. De har talt om amnesti til desertører, har krævet, at alle skyldige skal for krigsforbryderdomstole osv., og de har frem for alt taget helt store tabu-emner op i deres demonstrationer, har f.eks. nævnt Kosova-provinsen og undertrykkelsen af det albanske flertal dér ved navn: "De albanske kvinder i Kosova er vores søstre" hed det på en af deres paroler.

Da store dele af Beograds befolkning var på gaderne, var *Kvinder i Sort* naturligvis med. De havde fast mødested, og hver dag var der nogle med, og nogle der måtte blive "hjemme" for at passe kontoret og alle de andre aktiviteter. Men det er klart, at meget har ligget stille på grund af demonstrationerne, og der skal tages hårdt fat for at få det til at fungere igen.

Foruden demonstrationerne har *Kvinder i Sort* ydet hjælp til flygtninge og desertører og har efterhånden udgivet en række publikationer. Desuden holder de et årligt sommermøde i august for kvinder fra alle dele af det tidligere Jugoslavien og for kvinder udefra, der ønsker at støtte *Kvinder i Sort* og deres arbejde. De sidste tre år har der været én eller flere repræsentanter fra *Kvinde til Kvinde* med på disse sommermøder.

Ved sidste års sommermøde tilbød Gerd Gottlieb og Toni Liversage på vegne af *Kvinde til Kvinde* at samle og udsende et nyhedsbrev, således at de mange kvinder rundt omkring, der støtter *Kvinder i Sort* og trækker på samme hammel som de, kan holde sig orienterede om, hvad der foregår både i Serbien og i andre støttegrupper.

SOS Hotline, Center for Piger

Centeret ligger i Beograd. Det har til formål at støtte teenagepiger, der har problemer i familien, er blevet udsat for vold (incest, vold i familien eller vold uden for familien), er blevet drevet ud i prostitution eller simpelthen har problemer i skolen. Man kan ringe til centeret, og man kan komme der. Telefonsamtaler følges op af terapi på centeret. Centeret har også kontakt med en flygtningelejr, der ligger et stykke fra Beograd. I særligt alvorlige tilfælde kan de unge piger overnatte på centeret.

Kvinde til Kvinde har to gange støttet centeret, og indgår nu også i et samarbejde med centerets personale om et seksualundervisningsprojekt for unge piger.

Det gælder for dette center som for *Kvinder i Sort*, at der opstod en euforisk stemning, da hele Beograd i dagevis holdt til i gaderne. Også pigerne (og de, der arbejder på centeret) deltog i demonstrationerne, og problemerne fik lov at ligge i disse festdage. De unge kvinder fik et pusterum fra traumerne, men de forsvandt selvsagt ikke. Der er stadig meget, der skal gøres.

Vive Cene, et kvindeprojekt i Tuzla

Tuzla ligger i den muslimsk kroatisk føderation af Bosnien-Hercegovina. Situationen i Tuzla er ret vanskelig, egentlig på mange måder vanskeligere nu end den var under krigen, fordi 1) der er kommet mange flere flygtninge, 2) de mange (specielt amerikanske) soldater har forårsaget prisstigninger, 3) de patruljerer altid flere ad gangen og altid med våben, 4) de bosniske soldater, der er vendt hjem, har også stadig våben og udviser af og til ukontrolleret voldelig og aggressiv adfærd, 5) Daytonaftalen har cementeret den etniske opdeling, som specielt Tuzla hele tiden har kæmpet imod, og 6) de mange kvinder, der under krigen har haft nok at gøre med at holde sig selv og deres børn i live, "slapper nu af", og bekymringerne vælter ind over dem. Det psykiske beredskab, som de har holdt sig oppe med under krigen er brudt sammen, og depressioner og traumer florerer.

Det er ind i den sammenhæng, man skal se kvindecenteret *Vive"ene*, hvis landbrugsprojekt *Kvinde til Kvinde* har støttet og gerne vil fortsætte med at støtte. Centeret startede i december 1993 som et center for psykoterapi. I juni 94 rykkede de første ind.

Centeret har flere mål:

1) Psykoterapien skal sætte kvinderne i stand til at integrere det, der er sket med dem, i deres erfaringer og liv, således at det bliver muligt for dem at leve videre med de traumatiserende oplevelser, de har haft. 2) Hjælpe kvinderne med en uddannelse. Der er forskellige muligheder: computer, sprog, syning, frisør, nogle skal simpelthen fuldende en afbrudt skolegang, og endelig er der landbrugsprojektet. 3) Give rullende psykoterapi i området. I november 1994 var man oppe på at dække syv steder. 4) At yde mobil medicinsk hjælp. Fra november 1995 blev denne medicinske bistand koblet på den rullende psykoterapi. 5) At yde materiel og anden støtte til børn. Der er 11.000 forældreløse i Tuzla og omegn.

Centeret har et hovedhus og har derefter lidt efter lidt udvidet med andre huse, hvor kvinder, der har været igennem den første hjælp, flytter ud. I oktober 1994 etableredes hus nummer to, Solina. I februar 1995 kom hus nummer tre og fire til med 19 kvinder og 29 børn. Endelig kom så i oktober 1995 hus nummer fem, landbrugsprojektet, der huser 9 kvinder og 13 (16?) børn. Til huset er der 4000 kvadratmeter jord.

Landbrugsprojektet har nogle langsigtede mål: I løbet af to år skal kvinderne i huset blive i stand til at klare sig selv økonomisk. Inden for det samme tidsrum skal de have gennemført en landbrugsuddannelse. Der har været en agronom på, men desværre blev det sidste forår af økonomiske grunde for sent at starte det projekt, som agronomen havde skitseret. Kvinderne måtte nøjes med at dyrke jorden på normal vis. De har dyrket kartofler, gulerødder osv. og har solgt varerne til centeret (og de andre huse) for det, som de ville have fået på markedet.

Projektet forekommer langt mere meningsfuldt end mange af de andre hjælpeprojekter, man kan se i Bosnien-Hercegovina. Det giver kvinderne en reel mulighed for at overleve/leve videre i uafhængighed og selvstændighed. Det bygger på de involverede kvinders viden, muligheder og ressourcer. Det byder dem med andre ord en fremtid i stedet for at lappe på fortiden.

Republika Srpska

Republika Srpska er den bosnisk serbiske del af Bosnien-Hercegovina. Det er et meget fattigt område, og eftersom den del af Bosnien-Hercegovina i verdensopinionen fremstår som syndebug, som den egentlige skurk i krigen, kommer der ikke megen hjælp udefra.

Det skal siges, at det er meget vanskeligt at opleve Republika Srpska som andet end en forlængelse af Serbien: Serbere skal ikke have visum i modsætning til andre udlændinge, man betaler med serbiske penge, ja man kan ikke mærke, at Republika Srpska er en del af en nydannet stat, der forsøger at få de enkelte dele til at fungere sammen i et hele.

Der er fra centralt hold (specielt i Republika Srpska) stor modstand mod de oppositionsgrupper, der arbejder for forsoning. Ja, alle oppositionsgrupper (herunder kvindegrupperne) har i det hele taget meget trange kår i Republika Srpska.

Et kvindetidsskrift

I Sarajevo udgives et kvindetidsskrift og endnu et er på vej i den muslimsk kroatiske føderation, nemlig i Tuzla. I Banja Luka er der en stor gruppe stærke kvinder, der har dybtfølte ønsker om at lave forsoning på mange planer. De har for det første brug for et tidsskrift til inden for Republika Srpska at udveksle tanker, idéer osv., for det andet har de brug for det til at formidle til kvinderne i den øvrige del af Bosnien-Hercegovina, hvad de laver i Republika Srpska.

Der var helt konkrete planer fremme om et sådant tidsskrift på en konference i december, også personer til at stå for det og personer til at stå for koordineringen med det tidsskrift, der laves i Tuzla, men der skal jo penge til. Dette tidsskrift kunne meget vel blive et nyt støtteprojekt for *Kvinde til Kvinde*.

Danski Centar

I Banja Luka har tre danske organisationer: *Dansk Caritas*, *Flygtningehjælpen* og *Red Barnet* lavet et freds- og forsoningscenter. Et imponerende center med en

fantastisk varm og god atmosfære. Det er lokale folk, der arbejder på centeret, og en enkelt dansker. Et af de principper, som de tre organisationer havde lagt vægt på ved centerets start, var, at der skulle ansættes mindst én fra hver etnisk gruppe. Der går rygter om, at regeringen har plantet sin egen repræsentant i centeret. Et besøg afslørede det ikke, idet den pågældende ikke var til stede, men det lyder sandsynligt, eftersom regeringen kontrollerer absolut alt. Uanset om der er en sådan person, er det ikke lykkedes ham at tage luften (og den gode atmosfære) ud af dette sted.

På centeret har de flere sideløbende projekter. Et af dem er et arbejde, der går ud på at undervise børn i mangt og meget, herunder fredelig konfliktløsning. Den unge kvinde, der står for denne del af centerets arbejde, er uhyre entusiastisk, men hun har også en række problemer med sit projekt. Hun betragter ikke sig selv som ekspert, kan ikke klare undervisningen alene og har ikke hverken viden eller materiale nok til de krav, hun stiller til sig selv og det arbejde, hun skal lave.

Stort set alt, hvad hun skal have af hjælp og materialer udefra, koster penge. Også dette projekt, der er fremadrettet på den meget direkte måde, at det er børnene, man investerer i, kunne vi forestille os at støtte gennem *Kvinde til Kvinde*.

Status for *Kvinde til Kvinde* er, at vi har og i lang tid fremover vil have en del bolde i luften. Vi har et ret grundigt kendskab til såvel de projekter, vi støtter som dem, vi kunne tænke os at støtte. Vi har ikke givet os i kast med projekter, som vi blot har hørt om. Vi har talt med de involverede og set projekterne med egne øjne. Det er ikke store beløb, vi kan yde, men vi ved, fordi vi kender modtagerne, hvor meget hjælpen betyder, og vi vil gerne kunne fortsætte.

Nødhjælp og fredsarbejde i Jugoslavien (Serbien)

Var det syvende eller ottende gang vi var i Jugoslavien med nødhjælp her i december? Nødhjælpen var stort set den samme som de foregående: hospitalssenge, hospitalsudstyr, medicin, tøj, sko, sukker etc..

Af Paul Andersen

Hospitalet i Mitrovica i Kosovo, der har ca. 700 sengepladser, har de sidste mange gange været hovedmodtager. Senge, madrasser etc. fra Rigshospitalet og Bispebjerg Hospital har udgjort hovedparten af nødhjælpen bl.a. fordi hospitalerne herhjemme er ved at gå over til en ny "sengegeneration". Mother Theresa har især været aftager af medicin, høj, sko, sengelinned, sukker etc. Den lille flygtningelejr Miljusa ved Smederevska Palanka syd for Beograd er blevet besøgt næsten hver gang - denne gang havde vi nye vinterstøvler med til hver enkelt beboer i det rigtige nummer. Betalt bl.a. af "Kvinde til Kvinde".

En del af beboerne her i Miljusa har dårlige udsigter til at komme tilbage til deres tidligere hjem i Bosnien, og forholdene her i Jugoslavien giver ikke mange håb om et nyt selvstændigt hjem og et anstændigt arbejde.

Formålet med nødhjælpen var jo oprindeligt bl.a. at lave fredsarbejde, men dette er blevet noget nedtonet på grund af mangel på penge lige netop til det formål. De sidste gange har bevillingerne kun måtte dække transport og distribution.

Selvfølger har vi kunnet pleje vore kontakter med korte besøg. Denne gang havde vi 8000 kr. med - også fra Kvinde til Kvinde - til SOS Hotline and Center for Girls i Beograd. En repræsentant for Kvinder i Sort fortalte os om demonstrationerne i gaderne. Hun gik selv med i dem, men med en lidt ambivalent holdning. Mange af deltagerne havde hun lidt svært at solidariser sig med.

Også vi (Annie og Paul) "deltog" i en demonstration på denne kolde, våde, mørke decemberdag. Men stemningen var høj. Hvor var alt det håbløse, triste, nedslidte, demoraliserede henne. Også vi havde denne varme følelse af at være med i noget betydningsfuldt sammen med mange, mange mennesker. Hvis det var massepykose,

var det med positivt fortegn.

Ingen danser på gaden i Prishtina i Kosovo. Det eneste lyspunkt var, at serberne havde måttet trække en del af politiet hjem til de presserende opgaver i Beograd. Den serbiske opposition viser ikke den store interesse for Kosovos problemer. Den meget omtalte aftale på skoleområdet mellem Rugova og Milosevic har ikke ført til noget. Vore problemer ved grænserne og ved toldbehandlingen er ikke blevet mindre. Set med de serbiske myndigheders øjne er vi vel som nødhjælpsorganisation næsten betydningsløs. Og det er vi jo også sammenlignet med Red Barnet, Læger uden Grænser, Caritas o.s.v.. Vi vil nu stoppe op for en stund og besinde os. De store transporter med hospitalsudstyr vil vi opgive og koncentrere hjælpearbejdet om en eller to flygtningelejre. Også fredsarbejdet skal evalueres og eventuelt intensiveres.

Måske trænges der til noget nyt blod til denne indspiste lille nødhjælps- og fredsgruppe. Evt. interesserede kan henvende sig til Inger Nyegaard på telefon 42 42 08 74.

Stemmingsbillede fra konferencen i Banja Luka

En hyldest til Arkan - "Vi holder vores løfter, Arkan"

- på gavlen af en ruin

Fotografier i denne artikel og i artiklen side 16-18: Annelise Ebbe. De to andre illustrationer er postkort, der er lavet til støtte for de store demonstrationer i Beograd.

"fred og frihed nr. 2 1997"

"ikkevold nr. 2 1997"

Artikler fra bladet fred og frihed/ikkevold,
der udkommer fire gange om året.

International Liga for fred og frihed og
Landsforbundet Aldrig mere Krig har
indgået et bladsamarbejde, så bladene
Fred og Frihed og Ikkevold udsendes med
fælles indhold, men hver sit omslag.

Omslaget er forbeholdt de to foreninger,
mens resten af bladet redigeres af en
redaktion fra begge foreninger
v. Toni Liversage (fred og frihed) og
Tom Vilmer Paamand (ikkevold).
Kommentarer til bladet sendes til ikkevold@FRED.dk

Downloadet fra "Fred på Nettet"
OnLine Biblioteket - FRED.dk/biblion/

"OnLine Biblioteket" i Fred på nettet
er startet af Aldrig mere Krig
ved Tom Vilmer Paamand og Holger Terp

Kommentarer sendes til WebMaster@FRED.dk

fred og frihed

ikkevold

nr. 2 - 1997:

[Forside](#)

[Tilbage til Fred på nettet](#)

[target="right">Indhold](#)

[Ingen ny kold krig](#)

[Hr. Hansens bidrag](#)

[Jugoslavisk tragedie](#)

[FRED.dk](#)

[Alternativ EU-konference](#)

[Mødrene fra Plaza de](#)

[Mayo](#)

[Vision i ny skikkelse](#)

[Æres den...](#)

**fred
og frihed**

ikkevold

nr. 2 - 1997

FRED.dk

FRED.dk

Ingen ny kold krig

Åbent brev til Bill Clinton og Poul Nyrup Rasmussen

Af Bente Hansen, Finn Held, Jørgen Knudsen, Gert Petersen, Ebbe Kløvedal Reich, Søren Søndergaard og Bernhardt Tastesen.

Hvis den bebudede udvidelse af NATO med tre, siden måske med flere Østeuropæiske stater gennemføres, vil der atter blive trukket en skillelinie ned gennem Europa. For russisk bevidsthed står NATO som fjenden fra den kolde krig, og hvor ubegrundet russiske frygt for et aggressivt NATO end måtte være, vil en udvidelse genvække denne frygt, militær afskrækkelse vil igen præge europæisk politik, og atomvåbnene vil igen få en central rolle i den strategiske planlægning.

Det hævdes, at udvidelsen skyldes et folkekrav i de Østeuropæiske lande. Men ikke engang halvdelen af folkene Tjekkiet og Ungarn går ind for medlemskab i NATO. Kun i Polen er der tale om et massivt, folkeligt Ønske - og kun så længe medlemskabet ikke kommer til at koste noget.

Naturligvis har de tidligere vasalstater krav på, at deres integritet og uafhængighed garanteres. Men hvilken værd har en garanti, der med sikkerhed skaber nye modsætninger og spændinger?

Staternes uafhængighed og fred og stabilitet i Europa må baseres på en ordening, der tager udgangspunkt i OSCE's principper om fælles sikkerhed og kontrolleret nedrustning. En sådan ordening må inddrage NATO-landene, Østlandene og Rusland - alle på lige fod.

Ved at indlemme Østeuropa i NATO og holde Rusland udenfor avler man bitterhed, frygt og vrede i det nye demokratiske Rusland, der i forvejen er forarmet og føler sig ydmyget, og man kalder på netop de nationalistiske, anti-vestlige og militaristiske kræfter som landet mindst af alt har brug for. Vi mener som George F. Kennan, at NATO-udvidelsen er den mest skæbnesvangre fejl i amerikansk politik i hele perioden siden den kolde krigs afslutning - men ikke kun i amerikansk, også i høj grad i europæisk politik. Selv om en svækket russisk regering skulle acceptere udvidelsen, er der en stor risiko for, at den bliver underkendt af folket i en demokratisk proces. I så fald kan den nye kolde krig blive endnu farligere end den gamle.

I 1990 opstod der hidtil usete muligheder for at skabe et helt og frit og fredeligt Europa. Det var alle staterne enige om. Disse store muligheder sættes over styr, hvis man i stedet satser på ensidig magtpolitik og fører NATO's kommandoområde helt frem til den russiske grænse.

Vi advarer indtrængende mod denne udvidelse af NATO og mener, at den under alle omstændigheder bør lægges ud til folkeafstemning.

[< Til oversigten](#)

Hr. Hansens bidrag til nedrustningen

Hansen er nok som danskerne er flest, når man taler om militær og nedrustning. Det er i orden at være med i NATO, men vi skal ikke ruste os og købe våben år efter år, som om vi var midt i en krig. Hansen vil nok være soldat og slå for liv og frihed, hvis det virkelig gælder, men et dagligt liv som kriger i kamp eller beredskab, det er ikke ham. Det er ikke noget liv.

Af Geert Grønnegaard

I de seneste fem-seks år har før så truende stærke militærmagter omkring os ligesom mistet pusten, så de ikke længere virker så truende. Det har Hansen lagt mærke til, og han vil derfor også være parat til at yde et passende dansk bidrag til nedrustningen i verden. Vi skal ikke nedlægge våbnene totalt, men en stor del af de følgende ting kan vi gøre, når vi gerne vil fremstå som et fredeligt civiliseret land.

1. Vi nedlægger vores flåde af ubåde og anskaffer ingen nye. Det er rene angrebs- og terrorvåben, og' vi ønsker ikke at angribe eller terrorisere andre folk.
2. Vi stopper for indkøb og bygning af langsomme stålkuttere til marinehjemmeværnet. Ingen føler sig sikrere ved at vide, at disse både sejler rundt om kysterne.
3. Flyverhjemmeværnet med små luftmeldeposter rundt i landet nedlægges. I en tid med radar og satellitovervågning har det ingen mening at opretholde sådan noget i fredstid.
- 4 Vi standser enhver form for militær påvirkning af mindreårige skoleelever i Danmark. Specielt erhvervspraktik på kaserner og uindbudte besøg af militærfolk i skoletiden fordømmer vi, når andre lande gør noget tilsvarende.
5. Danske soldater skal optræde i civil påklædning, når de i dagligdagen er tjenestefri. Togrejsende og fremmede turister bør ikke føle sig trykkede af unge mennesker i kampuniformer i den daglige færdsel.
6. Hvis våben og våbentyper ikke mere benyttes af militær- eller politistyrker i Danmark, skal de destrueres. De skal ikke forsøges gemt bort eller foræres eller sælges til fremmede.
7. Hvis kaserner og andre militære anlæg nedlægges og sælges, skal salgsprisen tilgå finanshovedkassen. Det er Hansens og alle andres ejendom.
8. Vi skal ikke have programmer, der støttet militær opbygning i Polen eller andre lande, som i forvejen har alt for mange soldater, som de ikke ved, hvordan de skal blive af med på en pæn måde.
9. Vi vil kun tillade danske firmaer at eksportere våben til broderlande, som vi føler os helt trygge ved. Dette gælder også for danske rederiers transport af våben.
10. Der skal ikke ofres millioner af kr. på hvervekampagner og militær propaganda i en periode, hvor vores naboer godt tør nedruste.
11. Indtaget af nye kadetter til officersskolerne nedskæres og afpasses til et rimeligt forhold mellem "høvdinge og indianere" og en 20-30 års virksom tjeneste.
12. Regimentsmusikkorps nedlægges eller "privatiseres".
13. Udover til Tøjhusmuseet og Frihedsmuseet giver der ikke fremover offentlige tilskud til oprettelse eller drift af permanente udstillinger af våben og dansk våbengny.
14. Enhver forbindelse mellem det militære forsvar og den civile danske sundhedstjeneste afbrydes. Det er civile mennesker som altid har mest brug for lægetjenesten, både i krig og fred.
15. Soldaterforeninger overlades til helt privat drift og finansiering.
16. Stillinger som militær-attachéer i den danske udenrigstjeneste nedlægges.
17. Garderhusarregimentets hesteeskadron overdrages med heste og udstyr til sportsrideklubber, der vil påtage sig den turistmæssige pomp og pragt.
18. Atomare, biologiske, kemiske og andre våben, der dræber i flæng, vil vi ikke benytte i vores forsvar.

19. Eventuelle indkøb af våben og andet krigsmateriel til danske styrker skal ske til faste tilbudspriser.
20. Militær afdeling for "elektronisk krigsførsel" nedlægges. Det er en enhed, hvor voksne mennesker sidder og lytter til telefon- og radiosignaler i andre lande uden egentlig at kunne bruge det til noget.
21. Budgetter for forsvaret fastlægges som for alle andre statsinstitutioner for et år af gangen ved forhandling på finansloven. Nye tider og nye begivenheder kan kræve, at man hurtigt kan flytte ressourcer over, hvor behovene er størst.

[< Til oversigten](#)

Den jugoslaviske tragedie

Om krig, nationalisme og fred? Af Toni Liversage, Gyldendal 1997, 250 sider, kr. 275,-.

Af Peter Kragh Hansen

Der er efterhånden skrevet mange bøger om krigen på Balkan. Man skal bare konsultere litteraturlisten til Liversages bog, så vil man se, at denne konflikt allerede har bragt skrivekløen frem i mange. For hvordan skal denne konflikt dog forstås? Hvordan kunne det ske, at krigen pludselig igen brød ud i Europa - og især nu, da vi lige troede, at vi med den kolde krigs ophør skulle til at opbygge en ny og fredeligere verden.

Toni Liversage har nu også gjort forsøget - og det er hun sluppet rigtigt godt fra. Ikke fordi vi vil skamrose hinanden her på redaktionen, men fordi vi her ser en bog fra en, der ikke blot er en journalist, der lige kom fordi denne konflikt som så mange andre, men et menneske, der både har kundskaberne i orden - Toni er mag. art. i slavisk filologi med jugoslavisk litteratur som hovedområde - og som personligt kender folk i området og som sådan også personligt er ramt.

Det er en mærkeligt positiv og konstruktiv bog. Mærkeligt er det, fordi stoffet ikke ligefrem indbyder til den store optimisme. For i modsætning til så mange andre bøger om emnet, vier Toni plads til modstanderne af krigen. Igennem beskrivelsen af oppositionen og dens aktioner i hele perioden fra før krigen og frem til i dag efterlades læseren med håb - der er håb for de tidligere jugoslaviske republikker Kroatien, Bosnien-Herzegovina og Serbien, fordi der hele tiden har været en opposition, der kæmpede imod på trods af al modstand og undertrykkelse - og som vi senest så udfoldet i fuldt flor under demonstrationerne omkring nytår i Beograd.

Mange opdagede først denne serbiske opposition, da den stod på gaden og krævede Milosevic's afgang. Men den har været der hele tiden - blot fortiet både i den serbiske og i den internationale presse. Vel har mange af os været interesserede nok til at skaffe os oplysninger om denne opposition - det har vi bl.a. skrevet om her i bladet. Men for flertallet har serberne fremstået som en grå masse.

Bogen er bygget op omkring selve begivenhedernes kronologiske forløb. Som sådan giver den et udmærket overblik, selv om den ind i mellem giver et lidt springende indtryk. Der er dog en god kronologisk liste over begivenheder bagerst i bogen, der kan hjælpe til med at bringe orden i begivenhederne. I Til gengæld formår forfatteren samtidig at sandsynliggøre sin tese om, at det først og fremmest er medierne der gjorde grusomhederne mulige - ved at oppiske en hadefuld nationalistisk atmosfære ned stærkt overdrevne eller direkte løgnagtige reportager fra først Kosova, siden fra Slovenien og Kroatien.

Det er klart, at dette ikke er foregået i et vakuum - for der var uforløste nationalistiske traumer fra den 2. verdenskrigs tid, der blev bragt frem og skamredet, der var uafklarede nationale konflikter mellem de enkelte republikker og der var en generel krise i det jugoslaviske samfund. Når dertil lægges de traditionelle metoder til at gøre bøddler ud af ganske almindelige borgere - det gives der også eksempler på i bogen - så var bunden lagt. Så Den jugoslaviske tragedie har min fulde anbefaling - først og fremmest for dens fremhævelse af modstanden imod krigen. Det giver håb.

[< Til oversigten](#)

FRED.dk

FRED.dk er den nye og indlysende adresse på internettet, hvor folk fra hele verden kan finde de danske fredsbevægelser.

Af Tom Vilmer Paamand

Gæster fra Rumænien, Mexico og Frederikshavn har været på besøg hos "Fred på nettet". Det lille projekt "Hjemmesider for Fred" har vokset sig stort og har skiftet navn, placering og udseende. Indholdet er stort set det samme - massevis af information om de danske fredsbevægelser, artikler, adresser, aktuelle nyheder og lidt på engelsk. Interesserede, der ikke selv har adgang til internettet, kan se siderne på biblioteket. De fleste biblioteker tilbyder nu adgang til internettet, så giv din lokale bibliotekar et tip om at vise kunderne "Fred på nettet". Aldrig mere Krig, Kvinder for fred, Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihed samt Militærnægterforeningen bor alle elektronisk på den fælles adresse.

Find "Fred" på nettet

Indholdet bliver løbende opdateret og forbedret. Strukturen er nu lagt an på "faneblade" i toppen af alle sider, der skulle gøre det mere overskueligt at finde rundt på de mange sider. Den nyeste tilføjelse er en søge-funktion. Skriv blot nogle ord, du er interesseret i, og maskinen viser så en liste over de relevante sider fra "Fred på nettet". Søgefunktionen er en af de fordele, vi har fået ved at betale for vores helt egen adresse på internettet. I løbet af sommeren kommer der også en slags diskussions-forum, hvor det er muligt at skrive kommentarer direkte på en side. Forhåbentlig kan det blive til hele diskussioner, hvor disse offentlige "postkort" får en hel debat i gang blandt gæsterne. En anden fordel er, at det er muligt bedre at følge aktiviteterne på siden. Det er (heldigvis) ikke muligt automatisk at se hvem, der har været på besøg. Men det kan ses hvor i verden gæsten kommer fra og hvordan hun har bevæget sig rundt mellem siderne. Så hvis gæsten er endt i nogle blindgyder på vores del af nettet, kan vi se og rette problemet.

Simple løsninger

Teknisk set er der også blevet større muligheder for at lave blærede sider med lys, lyd og levende billeder - men det kommer der ikke. Mange avancerede sider har funktioner, der ser meget flotte ud på tv. Men for den almindelige bruger med en gammel computer og gamle programmer vil det blot give laaange ventetider - og så har de fleste forlængst opgivet og er hoppet videre. Nogle sjove funktioner behøver dog, med lidt omtanke, ikke fylde så meget. Et par af siderne har fået små tegnefilm på. Dem kunne der godt være flere af og hvis nogle læsere har gode og simple ideer, så... Den ny placering kan også rumme mere end den gamle. Siderne indeholder allerede et lille bibliotek med en række bøger af Leo Tolstoj, Axel Pille og andre. Disse bøger kan gratis hentes, så gæsten senere kan læse dem på sin egen computer. Denne funktion bliver der god plads til nu. Tilsvarende er mange fredsplakater nu affotograferet og vil snart kunne ses og hentes på internettet. Forslag til lignende aktiviteter modtages gerne.

Bare FRED.dk

Tidligere skulle gæster skrive en lang adresse for at finde fred: www2.dk-online.dk/users/amk/. Den lange adresse betød oversat, at vi var gæster hos firmaet Dk-Online i Danmark, hos den bruger, der hed amk. Nu bor projektet på den selvstændige adresse FRED.dk. Det er langt mere overskueligt og har også den fordel, at vi kan beholde adressen fremover. Lige nu er adressen forbundet til en computer i USA, men den kan uden besvær flyttes til en anden maskine. At adressen fysisk er amerikansk betyder intet i den daglige kontakt. På internettet koster det samme pris at kontakte USA, Australien og Århus. Den ny adresse fungerer også som en elektronisk postkasse, så fremover kan Aldrig mere Krig kontaktes på den flotte adresse amk@FRED.dk - og den mulighed vil de Øvrige tilknyttede foreninger også få tilbudt. Det er lidt svært at holde housewarming på en adresse, der ikke findes rent fysisk - så kik ind, når som helst I har lyst. Vi holder åbent døgnet rundt!

[< Til oversigten](#)

Den alternative EU-konference i Amsterdam

Rapport fra den alternative EU-konference i Amsterdam i juni måned, som blev præget af stor politibrutalitet.

Af Inger Nyegaard

Den 12. til den 17. juni deltog jeg sammen med omkring 400 andre danskere og folk fra hele Europa i den alternative konference til EU's officielle regeringskonference, hvor man skulle vedtage en ny traktat, der skulle erstatte den hidtidige Maastricht-traktat.

Politiopbud og arrestationer

Selve konferencen var meget velorganiseret, men hele forløbet blev desværre skæmmet af et unødigt stort og aggressivt politiopbud. Det faldt én meget svært at forstå, at man befandt sig i det fredelige Holland, som jeg altid har anset for et retssamfund.

Der var placeret politi overalt i den indre by - der stod politi på alle broer, og politibil og ridende politi fulgte alle demonstrationer; samtidig var der placeret politi med skjolde og lange knipler ved alle tværgader langs demonstrationsruten.

Den største demonstration fandt sted den 14. juni. I den deltog alle de mennesker, der havde deltaget i den europæiske march fra mange europæiske lande - mod arbejdsløshed, social udelukkelse og fattigdom. Der deltog ca. 50.000 fra hele Europa, og italienerne, spaniere og franskmænd udgjorde her et stort og farverigt kontingent. De første anholdelser fandt sted om aftenen efter demonstrationen. Mellem 300 og 400 blev arresteret med den begrundelse, at de tilhørte en forbudt organisation. Næste aften/nat blev der yderligere arresteret et par hundrede. Heraf mange blot fordi de befandt sig på det pågældende sted.

27 danskere blev arresteret, både mænd og kvinder. De sad inde i op til 36 timer uden at få lov til at ringe eller tale med en sagfører. Den danske konsul prøvede at komme i forbindelse med de arresterede, men blev nægtet adgang; kvinderne blev kropsvisiteret på den nøgne krop af mandligt politi. Hele den måde, den alternative konference blev behandlet på, er en skamplet på Amsterdam og det hollandske politi.

Den alternative konference

Som tidligere omtalt var konferencen vældig godt tilrettelagt med mange gode oplægsholdere, og som sædvanlig var man i det dilemma, at der var flere interessante workshops, der fandt sted samtidig, så det var svært at vælge, hvilken man skulle deltage i.

Den hollandske Liga-sektion var sammen med bl.a. Den hollandske koalition for et bedre Europa medarrangør af konferencen. De havde arrangeret et seminar om ikkespredning af atomvåben samt om atomvåben i Europa. Admiral Sir James Eberle fra Storbritannien var indleder, og han fremhævede, hvor farlig NATO-udvidelsen var til trods for den netop afsluttede pagt mellem NATO og Rusland. Uta Zapf, SPD-medlem af den tyske Forbundsdag udtalte, at stemningen i Tyskland var meget imod at komme ind under den franske atomparaply. Tyskland er med i NATO, og det dækker Tysklands sikkerhedsbehov; man ønsker ikke europæiske atomvåben.

Et meget sobert indlæg kom fra ambassadør C.G. Niehaus, Sydafrika. Siden 1994 har man i Sydafrika arbejdet for en demokratisering på alle niveauer; man har midler til a-våbenfremstilling, men afstår fra det. Sydafrika er et udviklingsland, og man bruger dets ressourcer og kundskaber til udvikling. Regeringen har i Cairo underskrevet traktaten om en a-våbenfri zone i Afrika og opfordrede andre lande til at arbejde for at oprette flere a-våbenfri zoner, indtil man kunne blive enige om en fuldstændig afskaffelse af a-våben.

Phon van der Biessen fra Jurister mod atomvåben fremhævede, at det ifølge ikke-spredningsaftalen ville være ulovligt, hvis NATO overlader nye medlemmer i Øst a-våben. J.Th. Hoekema, medlem af det hollandske parlament for partiet D66, mente derimod ikke, at NATO ville være i strid med ikkespredningsaftalen.

Der udspandt sig herefter en livlig diskussion om NATO-udvidelsen samt om a-våben i Europa, og forsamlingen henstillede til J.Th. Hoekema, der også er medlem af EU-parlamentet, om at give forsamlingens mening til kende i EU-parlamentet.

Et andet interessant seminar, jeg deltog i, blev ledet af WILPF's generalsekretær Barbara Lochbihler. Det drejede sig om forbindelsen mellem EU-WEU-NATO og OSCE. Hun klargjorde her meget præcist, hvordan organisationerne samarbejdede, hvilket var kommet meget tydeligt frem i Bosnien. Ligeledes påviste hun de store summer, NATO har til rådighed i modsætning til OSCE. Og det blev understreget, hvor vigtigt der er, at OSCE får tilført flere ressourcer.

NATO-udvidelsen mod øst

I dette seminar deltog der også kvinder fra Østeuropa. De blev tilsyneladende meget overraskede over at høre, hvad det ville koste at blive medlemmer af NATO og ligeledes af EU. En rumænsk kvinde udtalte bagefter, at hun havde været tilhænger af indlemmelse i EU og NATO på grund af Rumæniens store fattigdom. Regeringen havde i sin propaganda ikke oplyst noget om udgifterne ved at blive medlem, og derfor troede befolkningen, at det ville blive en økonomisk gevinst for landet. Nu havde hun fået andre oplysninger og ville studere forholdene nærmere og derefter lade det gå videre til kvindeorganisationerne i Rumænien.

En kvinde fra Polen havde også ændret sit syn på sagen, men mente dog ikke, at befolkningen i Polen ville ændre synet på NATO. I Polen eksisterer der en stor frygt for Rusland.

Der var også flere workshops om racisme og flygtningeproblematikken. EU-propagandaen har slået på, hvor let det bliver med de åbne grænser, men i realiteten er grænserne blot flyttet ind i landene. Man skal forevise et ID-kort eller EU-pas til næsten alt, hvad man vil foretage sig i dag, og der findes hundreder af databaser, hvor alle er registrerede; og det er endda kun de lykkelige indehavere af et EU-pas. Samtidig er en næsten uigennemtrængelig mur bygget op omkring EU. Flygtninge anses ikke for folk i nød, men som et problem. Gennem racistisk propaganda anses det som normalt, at de lukkes inde i fængsler og lejre. Og de få, som det lykkes for at komme ind, er ofte tvunget til at påtage sig underbetalt arbejde.

Europa er stadig et af de rigeste områder i verden, men en stor del af rigdommene er fremkommet ved den unfair såkaldte "frie verdenshandel", blev det fremhævet adskillige gange. Dette uretfærdige system bør afskaffes og erstattes af en retfærdig og solidarisk distribution af verdens rigdomme.

Kvindedag i Amsterdam

Mandag den 16. juni var organiseret som en kvindedag med titlen "Mod et socialt og feministisk Europa".

Her kom især kvinderne fra Østeuropa til orde, og de havde meget på hjerte; alle kunne fortælle om de mange tilbageskridt, der finder sted for kvinder. Ved afskedigelser er det altid kvinder, der ryger ud først. Børneforsorg og ældreomsorg er overalt skåret kraftigt ned, vold mod kvinder er stigende også i hjemmene. Hidtil har der ikke været meget samarbejde med kvindeorganisationer i vesten, men nu er der ved at udvikle sig et godt samarbejde, som man vil udvikle yderligere.

I Vesteuropa er der dog også utilfredshed med udviklingen. Bl.a. blev det nævnt, at der kun fokuseres på betalt arbejde. Fra et kvindeperspektiv er det et meget begrænset syn på arbejde og økonomi. Ubetalt arbejde som f.eks. husarbejde, børnepasning o.l. tæller overhovedet ikke med i et lands bruttonationalprodukt.

Mange punkter af betydning for kvinder var i Øvrigt slet ikke på dagsordenen i Amsterdam. Den stigende vold mod kvinder, kvinders selvbestemmelse over deres egne kroppe og seksualitet, vold og voldtægt mod kvinder i konfliktområder og retten til asyl for kvindelige flygtninge er overhovedet ikke nævnt.

Ja, diskussionerne var livlige på denne kvindedag, og der var enighed om, at der stadig nå kæmpes for, at kvinders rettigheder også er menneskerettigheder i forbindelse med indsatsen for et andet Europa.

Kvinder ønsker et socialt, demokratisk og fredeligt Europa, der garanterer lige muligheder for mænd og kvinder. Et Europa, der er gæstfrit mod flygtninge, åbent mod Øst og som viser solidaritet med den tredje verden, samt bidrager til fred gennem nedrustning og fremmer en bæredygtig udvikling både i og udenfor Europa.

Som det vil ses, blev der diskuteret mange vigtige ting. Havde det ikke været for de mange arrestationer og tilbageholdelser og politiets unødigt aggressive optræden, ville det have været en helt igennem vellykket konference.

Mødrene fra Plaza de Mayo

I juni måned var de argentinske Mødre fra Plaza de Mayo på besøg i Danmark hvor de mødtes en aften hos Annelise Ebbe sammen med nogle af Kvindeligaens medlemmer.

Af Toni Liversage

I begyndelsen af juni var to repræsentanter for den argentinske gruppe Mødrene fra Plaza de Mayo i Danmark i forbindelse med en større rundrejse, og her fik Ida Harsløf, Annelise Ebbe og jeg selv mulighed for at møde dem og høre dem fortælle om deres mangeårige modige og stædige indsats.

Det drejede sig om formanden Hebe de Bonafini, der gennem tyve år har ledet de argentinske mødres kamp for de sønner og døtre, som militærdiktaturet tog fra dem. Desuden deltog Marta Badillo samt Sergio Schoklender, der var med de to kvinder i sin egenskab af advokat, samtidig med at han fungerede som tolk.

Baggrunden

Men hvad er egentlig baggrunden for Mødrenes mangeårige indsats, som tog sit udgangspunkt i 70'ernes anden halvdel? Argentina var i den periode præget af kaos og vold, og i marts 1976 overtog hæren gennem et militærkup magten. Det nye regime erklærede, at de Ønskede at rette op på landets dårlige økonomi og gøre en ende på den politiske vold, men det sålle vise sig at komme til at gå helt anderledes. Tværtimod indledte juntaen i al hemmelighed den såkaldte "beskidte krig" mod alle former for opposition, hvilket resulterede i tusindvis af bortførelser og forsvindinger. Man regner med, at op mod 30.000 forsvandt i årene under militærdiktaturet.

Den første demonstration

Argentinas befolkning var lammet af rædsel, og tavsheden syntes at sænke sig over den velplanlagte og hensynsløse eliminering af regimets modstandere, indtil en lille gruppe på 14 kvinder, hvis børn var forsvundet, den 30. april 1977 mødte op foran præsidentspaladset på Plaza de Mayo i deres første offentlige protestdemonstration; de bar skilte med navne og fotos af deres forsvundne sønner og døtre og med undtagelse af en kort periode i slutningen af 70'erne, hvor også adskillige af mødrene blev bortført og forsvandt, har de siden da demonstreret hver torsdag. Regimet kaldte dem "De gale mødre fra Plaza de Mayo", men de havde svært ved at overbevise omverdenen om, at det drejede sig om "kommunister" eller "terrorister", for alle kunne jo se, at det drejede sig om fortvivlede mødre, der blot ønskede at få at vide, hvad der var sket med deres børn. Og det blev denne gruppe kvinder, som mere end nogle andre fik verdens opmærksomhed rettet mod på omfanget af militærets forbrydelser.

Militærjuntaen træder tilbage

Efter nederlaget i Falklandskrigen 11982 blev militærjuntaen imidlertid tvunget til at træde tilbage, hvorefter den radikale Raul Alfonsin vandt valget og overtog regeringsmagten. Han nedsatte derefter en sandhedskommission, som indsamlede oplysninger om de tusinder af forsvundne i en tyk rapport, og i 1985 blev der indledt retssager mod tidligere medlemmer af militærjuntaen, men efter at peronistpartiet med Carlos Menem i spidsen i 1989 vandt valget og overtog regeringsmagten, blev der i 1990 givet generel amnesti for de involverede i den beskidte krig. Og ét af mødrenes hovedkrav er i dag, understregede Hebe da Bonafini, at de skyldige skal stilles for retten og straffes. Man har forsøgt at få Mødrene til at stoppe deres fortsatte protestaktiviteter ved at tilbyde dem klækkelige erstatningsbeløb til de efterladede familier, men det har de sagt nej til. Og i Italien har de indgivet politianmeldelse mod en af vaticanets højtstående kardinaler, Pio Laghi, som var Pavens øverste udsending i Argentina under militærregimet og dermed medansvarlig for den katolske kirkes velsignelse af blodbadet.

Fortsat aktive

Nu er mødrene ved at blive gamle, men de er fortsat aktive - i og udenfor Argentina, hvor der gennem årene er blevet dannet mange solidaritetsgrupper. Allerede i slutningen af 70'erne opstod der en sådan gruppe i Holland, der har været med til at skaffe mødrene deres hus i Buenos Aires, hvorfra deres aktiviteter i dag udgår, og hvor der nu også kommer mange unge.

Det var nogle af de ting, Mødrene fra Plaza de Mayo fortalte os den aften i juni, og mod slutningen forærede de Kvindeligaen et af de tørklæder, der er blevet symbolet på disse kvinders kamp, og som de i sin tid valgte som et slags kendetegn for at kunne finde hinanden i de store demonstrationer - - deres børns hvide bleer.

Og så tog den lille gruppe afsked for at fortsætte deres rundrejse i Europa for at fortælle om - og få støtte til - deres stædige og beundringsværdige indsats for menneskerettighederne i deres del af verden.

Gammel vision i ny skikkelse

Debat i Israel om alternativet til to-statsløsningen - en bi-national stat.

Af Maria Bergsøe

I 70'erne var palæstinenserens fremtidsvision formuleret i sloganet: en demokratisk, sekulær stat for kristne, muslimer og jøder. Men da PLOs Fatah i 1988 opgav denne vision ved at anerkende staten Israels eksistens, forsvandt det smukke, håbefulde mål tilsyneladende i den blå luft.

Nu er der imidlertid sket det, at flere medlemmer af den israelske venstrefløj alvorligt er begyndt at overveje tanken om en bi-national stat. En tanke, der åbenbart ikke har kunnet opstå, før Oslo-aftalen afslørede den nøgne virkelighed.

Den udbredte Jerusalem-ugeavis "Kol Hair" bragte en stor artikel, som udelukkende handlede om dette, og det liberale dagblad "Haaretz" bringer hver uge en eller to artikler, der vurderer den binationale løsningsmodel.

Meron Benvenistis synspunkter

Den mest fremtrædende af de personer, som fremfører synspunkter om den bi-nationale model, er den israelske historiker Meron Benvenisti. I årevis har han erklæret, at dét, at dele landet i "to stater til to folk" ikke ville standse konflikten og alligevel har han - indtil for ganske nylig - afholdt sig fra at tale for en bi-national løsning. Men i dag oplever han en ny stemning i Israel, som tillader ham at udfordre et af den klassiske zionismes helt centrale ideologiske principper. Benvenisti udtaler: "Dersom ideen om en lodret deling (i to stater M.B.) stadig var realistisk, ville jeg foretrække det, men sådan er situationen ikke. I dag er uligheden mellem de to folk helt tydeligt fastfrosset i ideen om adskillelse - den idé alle kan samles om, og den vil fastholde en situation, hvor den ene part er meget stærk og den anden får udleveret en fornærmende lille provins en bantustan. Eftersom jeg går ind for lighed, ser jeg et etisk problem i en sådan løsning.

Adskillelse løser desuden intet. Selvom Arafat i dag ville acceptere en sådan løsning på grund af sin svage stilling, vil den være den basis, som fremtidens generationer vil kæmpe imod. En sådan assymetri vil uvægerligt føre til eksplosioner. Der er også en række praktiske problemer, f.eks.: Retten til Tilbagevenden. Hvis en kvart million flygtninge vender tilbage - hvor skal de så bo, hvilken slags vand skal de drikke? Kommer det ikke os ved hele spørgsmålet om fordelingen af vand?

Dét, jeg ville foretrække, går i retning af en kantonisering, en opdeling af landet vest for Jordanfloden, både Israel og Vestbredden - i jødiske og palæstinensiske kantoner. Jeg vil gerne gøre det helt klart, at jeg inkluderer Galilæa og "Trekanten" i dette forslag. Jeg er klar over, at folk ikke vil kunne acceptere denne idé foreløbig. Heller ikke den lighedstanke, der ligger i en regeringstype som Belgiens. Men jeg fremlægger dette her som en idé for at få folk til at tænke over de problemer, som vil opstå i adskillelles-strategien."

Alternativet - en binational stat?

Den kendte venstreorienterede journalist Haim Baram, hvis kommentarer i det anerkendte tidsskrift "Middle East International" læses med interesse verden over, skriver, at han altid har forestillet sig et lille Israel og et lille Palæstina, som på længere sigt kunne finde frem til et vist samarbejde. Men i årenes løb er der i Israel opstået enighed om en annekteringspolitik, der fører til, at en stor del af den palæstinensiske befolkning vil leve under et apartheid-regime. Baram skriver afsluttende: "Eftersom jeg anser demokrati og ligeværd for de vigtigste værdier og eftersom der ikke findes andre alternativer, er jeg nu blevet tvunget i retning af en bi-national stat med alle de civile rettigheder, der samtidig bevarer hvert folks karakteristiske kultur." Den palæstinensiske professor i filosofi ved Bir Zeit universitetet og medlem af det israelske parlament Azami Bishara udtaler sig på samme måde. Ligeså den palæstinensiske digter Mahmoud Darwish og litteraturprofessoren Edward Said, Columbia universitetet. De har forladt tanken om en to-stats løsning og trækker nu den gamle vision frem af glemslen - omend i en ny skikkelse. "En bi-national virkelighed skaber en bi-national løsning" mener Bishara. Hans synspunkt er, at modellen kunne udvikles i retning af en konføderation med to premierministre - skiftevis en jøde og en araber. Bosætterne skulle fortsætte med at bo på Vestbredden og palæstinensere, som ønskede at vende tilbage, kunne f.eks. bo i Jaffa og i Haifa med lige rettigheder og fuld autonomi for begge nationer. Han fastslår, at den nuværende palæstinensiske ledelse tænker anderledes, den ønsker en national løsning, selvom den bliver forkrøblet og begrænset.

Et tredje alternativ findes ikke

Gideon Levi har aldrig tilhørt venstrefløjen, og først fornylig gav han sin tilslutning til oprettelsen af en palæstinensisk stat. I en artikel i "Haaretz" den 2 februar 1997 skriver han: "I det lange løb er der kun to realistiske

alternativer. Det første: To folk, to stater - dvs oprettelsen af en palæstinensisk stat med en uafhængig økonomi og med Østjerusalem som hovedstad. Det andet: Tilbagevenden til den gamle og ikke særlig succesrige idé om én stat, demokratisk og med lige ret for de to folk. Et tredje alternativ findes ikke." I Jerusalem er der for tiden en blandet gruppe af israelske og palæstinensiske intellektuelle, som roligt gennemdiskuterer dette og forsøger at udforme ideer, som kan fremlægges for offentligheden.

Dersom jøderne altid vil blive boende, hvor de bor, kan der aldrig oprettes en palæstinensisk stat. Hvis den ikke kan oprettes, så er en bi-national stat sandsynlig. Men det vil være ensbetydende med at knuse den zionistiske drøm - det bliver en lang og hård kamp.

[< Til oversigten](#)

Æres den, som æres bør

Aldrig mere Krig har i et brev til bydelrådet for Østerbro i København foreslået, at man renoverede "Classens Have" nær ved Classensgade, begge steder opkaldt efter Danmarkshistoriens største våbenhøj.

Af Geert Grønnegaard

Der står i denne have bl.a. en mindeobelisk, som blev rejst i 1942 på skurkens 150 års dødsdag og betalt af hans dødsbo. Obeliskens bærer teksten:

**Virksom i alle grene
af dansk gerning
gav han
til at danne
nyttige mennesker
til statens bedste
Generalmajor
Johan Frederik Classen
1725-1792
Stifter af
Det Classenske
Fideicommis**

Vi foreslår her bydelrådet, at man bytter obeliskens ud med en skamstøtte med teksten:

**Johan Frederik Classen
1725-1792
Bjergsom i alle former
for dansk forbrydelse
solgte han
kanoner til ven og fjende
endog til pirater
sin enorme formue
stjal han fra folket
Denne Classen var et
af Danmarkshistoriens
dummeste svin**

- Og at man udplanter nogle forfærdelige grimme betonbunkere, som også blev placeret i haven i besættelsesårene. Vi har yderligere tilbudt kommunen at udføre dette arbejde som et non-profit tilbud for sagens skyld. Bydelrådet har meddelt os, at man nu vil tage forslaget til behandling i udvalgene for miljø og kultur og trafik. Eventuelt skal sagen videre til Københavns Borgerrepræsentation, fordi denne Classens Have overraskende nok har fået tildelt status som "bevaringsværdig".

[< Til oversigten](#)

Indhold:

Artkler fra nr. 2 - 1997

Ingen ny kold krig 3

Af Bente Hansen, Finn Held, Jørgen Knudsen mfl.

Åbent brev til Bill Clinton og Poul Nyrup Rasmussen

Hr. Hansens bidrag til nedrustningen 4

Af Geert Grønnegaard

Vi skal ikke ruste os, som om vi var midt i en krig.

Den jugoslaviske tragedie 5

Af Peter Kragh Hansen

Ny bog af Toni Liversage om krig, nationalisme og fred,

FRED.dk 6

Af Tom Vilmer Paamand

FRED.dk er en ny og indlysende adresse på internettet.

Den alternative EU- konference i Amsterdam 16

Af Inger Nyegaard

Rapport fra den alternative EU-konference i Amsterdam.

Mødrene fra Plaza de Mayo 22

Af Toni Liversage

Mødrene var på besøg i Danmark hos Kvindeligaen.

Gammel vision i ny skikkelse 24

Af Maria Bergsøe

Debat i Israel om alternativet til to-statsløsningen.

Æres den, som æres bør 23

Af Geert Grønnegaard

Classens var Danmarkshistoriens største våbenhaj.

[< Til oversigten](#)

"fred og frihed nr. 3 1997"

"ikkevold nr. 3 1997"

Artikler fra bladet fred og frihed/ikkevold,
der udkommer fire gange om året.

International Liga for fred og frihed og
Landsforbundet Aldrig mere Krig har
indgået et bladsamarbejde, så bladene
Fred og Frihed og Ikkevold udsendes med
fælles indhold, men hver sit omslag.

Omslaget er forbeholdt de to foreninger,
mens resten af bladet redigeres af en
redaktion fra begge foreninger
v. Toni Liversage (fred og frihed) og
Tom Vilmer Paamand (ikkevold).
Kommentarer til bladet sendes til ikkevold@FRED.dk

Downloadet fra "Fred på Nettet"
OnLine Biblioteket - FRED.dk/bibliion/

"OnLine Biblioteket" i Fred på Nettet
er startet af Aldrig Mere Krig
ved Tom Vilmer Paamand og Holger Terp

Kommentarer sendes til WebMaster@FRED.dk

nr. 3 1997:

[Forside](#)
[Svært at nægte](#)
[Århusindets fråde](#)
[Fredsarbejde i Sierra Leone](#)
[Kvinder i Sort Danmark - en sikkerhedsrisiko](#)
[Militærnægtertallet stiger](#)
[Militarismen - en åndsmagt](#)
[Kønsbestemt vold](#)
[Koldkrigsmuseet](#)
[Galtung advarer](#)
[Radioaktiv spredning](#)
[Boganmeldelse](#)
[Soldier Boy](#)
[Tysklandsbrigaden](#)
[Citater om våbenhandel](#)

fred og frihed/ikkevold nr. 3 1997

En international aftale om forbud mod antipersonelle landminer er endeligt vedtaget. Næsten 100 lande står bag FN-aftalen, der forbyder produktion, oplagring og brug af antipersonelle landminer.

Amsterdam

Det diskuteres nu i diverse partier om organisationer i Danmark, om vi ved den kommende folkeafstemning skal stemme ja eller nej til den nye Amsterdamtraktat. For pacifister eller blot militærskæptiske vælgere kan der ikke være tvivl.

Af Geert Grønnegaard

Den nye traktat nærmest emmer af militarisme. WEU (Vesteuropæiske Union) her og der og alle vegne. WEU skal ifølge traktaten have både rådgivende og udøvende funktion. Man foreslår, at EU-diplomater indgår i rotationsordninger, så de får et par semestre med de kendte fællesmarkedsopgaver afløst af andre semestre i WEU's stabe og kommandocentre. Som et bilag er højtideligt trykt en alenlang liste over alle de planer, som WEU gradvis vil gennemføre for på alle niveauer i EU at få integreret det fælles forsvar.

I selve den ny hovedtraktat, grundloven eller hvad man vil kalde den, står ikke et ord om, at flere af EU-medlemmerne slet ikke er med i WEU og aldeles ikke ønsker at være det. Men der er altså en masse paragraffer om, hvordan dette WEU alligevel skal indgå og blive til et fælles forsvar.

Som et andet bilag står så disse underlige danske forbehold, ligesom det i gamle dage stod i mange danske love: Denne lov gælder ikke for Færøerne. Dér står rigtig nok, at Danmark ønsker at holde sig ude af WEU, men at man (ligesom i Edinburg) dog ikke vil blokere for, at de andre lande indgår tættere samarbejde om militære emner.

Pointen er, at i gamle dage, i 1972 og 1986, hvor vi før er blevet spurgt i en folkeafstemning, ikke behøvede at tænke på faren for militarisme i det europæiske samarbejde, fordi militær overhovedet var nævnt i traktaterne. Det er det nu. Man kalder det som sædvanlig alt muligt andet - forsvar, sikkerhed, fredsskabelse, etc. Og i de samme gamle dage kunne vi stadig i princippet nedlægge veto mod en beslutning, som var helt uspiselig for Danmark. Dét er det også slut med, hvis vi godkender Amsterdam. Vores ynkelige "forbehold" siger jo netop, at vi ikke vil lægge de andre hindringer i vejen.

Det er lidt i stil med, om man ville til at indføre indføre en europæisk henrettelsespolitik med faldhøjderne på guillotiner og tykkelse på galgereg under litra H-4. Danmark tager forbehold, men vil ikke lægge de andre lande hindringer i vejen. Hvis vi mener, at det er vigtigt for Danmark at holde sig fri af europæisk ny-militarisme, er det altså pinedød nødvendigt at gøre noget stærkt. Veto er et latinsk låneord, der betyder: Jeg forbyder.

Svært at nægte

Militærnægterne får større og større grunde til at nægte - så nu skal det gøres sværere. Det må være logikken bag den stramning af reglerne, som Indenrigsministeriet har indført. Hidtil har praksis været, at alle mænd kunne erklære sig som nægttere. Uanset, om de ved sessionen blev udtaget til tjeneste, trak frinummer eller blev kasseret.

Af Geert Grønnegaard

Den nye fortolkning fra Indenrigsministeriet kræver, at der skal være et direkte pres på den enkelte i form af en udskrivning til tjeneste, før der kan nægtes. Det vil så kun muligt at blive registreret som militærnægter, hvis man bliver indkaldt til tjeneste - og det bliver kun et fåtal.

Umuligt at nægte på sessionen

Indenrigsministeriet har også erklæret, at unge værnepligtige ikke kan opnå status som nægttere ved at søge om det før eller på sessionen. Sessionens afgørelser har retsvirkning af afgørende betydning for den enkelte, for hans uddannelse, erhverv og hele fremtid. Derfor må han også have krav på, at få en ansøgning om civil tjeneste behandlet på selve sessionen. I værnepligtslovens §2

står "civilt arbejde" sideordnet som en af de fire muligheder for tjeneste, som den værnepligtige kan vælge. Der står ikke noget om, at man først skal udskrives til en af de tre andre, før den civile vej kan vælges.

Ingen reklamer for civil tjeneste

Grundlæggende er hele systemet med militær og militærnægtelse en ideologisk kamp om holdninger, hvor nægterne (endnu) er i mindretal. Militæret har magten og kan sætte 15 millioner kroner af til reklamer ved fodboldkampe, mens nægterne er henvist til mund og øre-metoden og egen pengepung.

Unge mænd, som ønsker at bryde alle broer til det militære system, skal selvfølgelig have lov til det - og det skal der ikke lægges yderligere hindringer i vejen for. Aldrig mere Krig har klaget til Folketingets ombudsmand for at få genoprettet retten for alle til at blive registreret som militærnægtere.

Årtusindets fråds

Nu kan militarismens venner i Danmark ikke længere begrænse militære indkøb til forsvarsministeriet. Torsdag den 28. august 1997 kunne morgenduelige i de tidlige radioaviser erfare, at erhvervsministeren var gået ind på forsvarsministerens resortområde. Han havde fået overtalt Det radikale Venstre til at gå med til, at Erhvervsministeriet ansøger finansudvalget om 70 millioner

kr. til danske våbenfabrikanter første deltagelse i Joint Strike jagerprojektet. *Af Holger Terp*

Hvorfor den nyhed forsvandt i de sene radioaviser, kan man undre sig over. I militæret gungrer man af mindreværdsfølelse med sproget. I alle andre grene af den offentlige sektor producerer man noget som er nyttigt. Forsvaret tror, det producerer sikkerhed, så da man indkøbte et større antal F-16 fly, blev det kaldt for århundredes våbenhandel. Nu, hvor årtusindet rinder ud, vil man deltage i en endnu større våbenhandel, stadig i den tro, at man producerer sikkerhed. Hvad mon den handel bliver kaldt i fremtiden?

Erhvervsministeren begrundede anvendelsen af de mange penge med nogle generelle vendinger: "Dansk Industri har overbevist mig om, at der vil være store muligheder ved en dansk deltagelse indenfor en bred kreds af virksomheder og teknologiske institutter". Tja, politikere og sandheden... Der er 25 private firmaer i Danmark som i 1997 har godkendelse til at producere våben, og af dem er det kun 4 våbenfabrikker, som umiddelbart har interesse i fabrikation af krigsfly: Nea Lindberg A/S, Terma Elektronik A/S, GVP International A/S og Per Udsen Co. Aircraft Industry A/S. Så argumentet med flykøbets store samfundsmæssige og erhvervsmæssige værdi holder ganske simpelt ikke. Og da slet ikke, hvis man begynder at analysere, hvad disse arbejdspladser koster i forhold til civile arbejdspladser.

Moderne kampfly er dyre og der kan ikke siges noget som helst om, hvad den endelige regning på flykøbet løber op i. Forsvarsministeriet har generelt rod i økonomistyringen og ved F-16 flykøbet brugte forsvarsministeriet ifølge Rigsrevisionen 36 millioner kr. mere end bevilliget på flyene, som der først blev aflagt endelig regnskab for 12 år efter de sidste fly var leveret. Her er der tale om et endnu større beløb og en endnu længere tidsramme.

Danmark har i forvejen en masse, over 150 kampfly og kamphelikoptere der kun gør nytte som angrebsvåben. Man kan så undre sig over, at det danske militær vil have endnu flere fly. Med et par mellemlandinger i Sydeuropa, kan de sikkert anvendes i EUs påståede baggård i Afrika, som forsvarskommandoen lægger op til.

Tidshorizonten for flykøbet løber frem til at 2032. Det er da politikere med visioner. Hvor mange af de planlagte 3000 kampfly Danmark investerer i, vides endnu ikke, men man pantsætter på denne måde en hel generation og binder på denne måde fremtidens politikere, indtil regningen for flyene er betalt.

Lad mig minde om, hvad Viggo Hørup skrev om den danske militarisme:

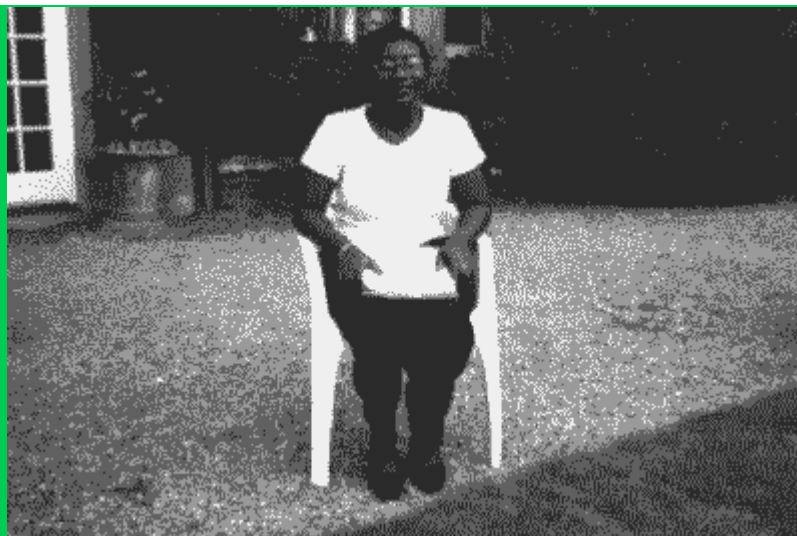
"Krigssagen er et uhyre, der ikke dåner, fordi man rykker det i skægget. Krigssagen er ikke først og fremmest nationaliteternes fjendskab, den er frem for noget andet magthaverne i våben mod de undertrykte, det bestående mod fremskridtet, kirken mod oplysning og miljø. Den største umiddelbare trussel mod Baltikums - og måske vores egen - sikkerhed kan vel udtrykkes i ét ord: Ignalina - det rystende usikre litauiske kæmpe-atomkraftværk. og fremmest nationaliteternes fjendskab, den er frem for noget andet magthaverne i våben mod de undertrykte, det bestående mod fremskridtet, kirken mod oplysningen, alle menneskers døde idealer mod de levende. Og den er et snedigt uhyre, der oftest møder i fårepelsen, med sødligt fromme beklagelser over den store blodsudgydelse og de sørgeligt tabte millioner. Den elsker freden, men den elsker fædrelandet højere. Den afskyr krig, men for at bekæmpe krigen må alle mandfolk i alle lande kunne eksercere og skyde mennesker og brænde løs på kommando. Den er øm overfor folkets velstand, men for at folk i ro kan bestille noget og tjene penge, må hver øre, der kan presses ud af folkets flid, samles op i en krigsskat til sikring af det uforstyrrede arbejde".

Hvis den danske befolkning omkring år 2030 udtrykker den holdning, at de lever i et befæstet fattighus, kan de takke nutidens "ansvarlige" politikere for det.

Fredsarbejde i Sierra Leone

Sierra Leone - på vej hvorhen?

Af Inger Nyegaard

Det var en glad og optimistisk kvinde fra den vestafrikanske stat Sierra Leone, der i 1996 deltog i Ligaens eksekutivmøde i Sri Lanka. Efter adskillige års borgerkrig besluttede kvindegrupper af meget forskellig opservans at arbejde sammen for at skabe en dialog mellem de krigende parter.

Det lykkedes over al forventning, og der hersker ingen tvivl om, at kvinderne har spillet en stor rolle i afslutningen af krigen. En aftale blev underskrevet den 30. november 1996.

Samarbejdet mellem de forskellige kvindegrupper blev fortsat, og der blev i 1996 oprettet en WILPF sektion i Sierra Leone. I det forløbne år er der blevet arbejdet for oprettelsen af et kvindecenter for fredelig konfliktløsning, og flere kurser er blevet afholdt. Desuden har man afholdt kurser med under visning i kvinders rettigheder samt arbejdet i flygtningelejre i skoler.

Alt dette blev på det grusomste afbrudt i maj i år, da der blev foretaget et militærkup mod den demokratiske valgte regering, og der hersker nu fuldstændigt anarki i landet. Næsten halvdelen af befolkningen lever som flygtninge, både i de omliggende lande såvel som i selve landet. Adskillige WILPF medlemmer har måttet opgive deres jobs og er flygtet, men ønsker dog at vende tilbage, så snart det er muligt. Den nuværende militærregering har bekendtgjort, at den ikke vil træde tilbage før år 2001.

Det var lykkedes for et WILPF medlem at rejse til England for at deltage i dette års møde i England; hendes navn er Nassia Asgell, og hun er sagfører. Jeg havde mange samtaler med hende, og hun var naturligvis meget nedtrykt og gjorde sig mange overvejelser om sin tilbagevenden. Hun fortalte, at ingen kunne føle sig sikker. Venner og fjender blev dræbt fuldstændig vilkårligt, ligesom der blev røvet og plyndret i flæng.

Ved afslutningen af mødet havde hun imidlertid besluttet sig for at vende tilbage og fortsætte sit arbejde for fred og forsoning. Man må ønske for hende og alle andre kvinder og mænd, der arbejder for en varig fred og forsoning, at de kan bevare modet. Den 18. september vil Afrika-kontoret i Washington afholde en støttedag og lobbye den amerikanske regering om at tage initiativer angående Sierra Leones situation. WILPF er inviteret til at deltage i denne lobby-virksomhed og til at deltage i andre støttearrangementer, der vil finde sted i Washington. Der vil også blive rettet henvendelse til FN.

Foto: Nassia Asgell fra Sierra Leone

Den politiske situation i Serbien og Kvinder i Sort

Den 7.-10. august holdt Kvinder i Sort deres sjette internationale sommermøde i Novi Sad. Artiklen fortæller om den politiske situation i Serbien og således også

om den historiske baggrund for Kvinder i Sorts arbejde og giver nogle øjeblikksbilleder fra sommermødet.

Af Annelise Ebbe

Den Socialistiske Føderative Republik Jugoslavien, der bestod af seks republikker og to autonome provinser eksisterede indtil 1991-92. Krigen bragte en ende på den. Med krigen opstod der nye stater: Bosnien-Hercegovina (der ifølge Daytonaftalen fra efteråret 1995 består af den Muslimske-Kroatiske Føderation og Republika Srpska, de bosniske serberes del af landet), Kroatien, Makedonien, Slovenien og Forbundsrepublikken Jugoslavien, der består af to republikker: Montenegro og Serbien. De to provinser Kosova og Vojvodina hører også til Forbundsrepublikken Jugoslavien.

Nye nationalistiske stater

I flere af de nye stater kom der stærkt nationalistiske regimer, der var med til at bringe ved til krigens bål. Et vigtigt element i deres nationalistiske politik er de etniske udrensninger og folkedrabene, der for den civile befolkning har skabt uhorste lidelser.

Blandt disse regimer har det serbisk-montenegrinske styre med den magtfulde præsident Milosevic i spidsen tilsat sig en særlig rolle.

Slobodan Milosevic var indtil juli den almægtige præsident for Serbien. Af formelle grunde kunne han ikke genvælges, fordi den serbiske forfatning kun åbner mulighed for, at præsidenten kan sidde i to perioder à fem år. Hans parti, Det Serbiske Socialistparti, har haft held til at kombinere den autoritære arv efter den tidligere kommunisme med en ekstrem serbisk nationalisme og chauvisme, der på mange måder ligner fascismen og nazismen.

Slobodan Milosevic er nu blevet præsident for Forbundsrepublikken Jugoslavien, der som sagt består af Serbien og Montenegro. Han er gået fra den uindskrænkede magt som Serbiens præsident til den ret kransekageagtige post som præsident for Forbundsrepublikken Jugoslavien. Han har arbejdet på at skaffe mere magt til den post, men indtil videre er det ikke lykkedes, fordi montenegrinerne er imod det. Her står Milosevic og hans regime nok over for de største vanskeligheder, de nogensinde har haft. Milosevic kan nemlig ikke kontrollere montenegrinerne. En del af lederne i Montenegro med den nuværende ministerpræsident Milo Dukanovic, der er fra Det Demokratiske Parti af Socialister - et parti, der indtil for nylig var broderparti til Milosevic' - går ind for et mere selvstændigt Montenegro i forbundsrepublikken.

Manipulation og undertrykkelse

Det Serbiske Socialistparti har (sammen med satelitterne JUL (Det Forenede Jugoslaviske Venstre) og Nova Demokratija) siddet meget tungt på magten - også over medierne. Partiet og dets ledelse opretholder kontrollen over økonomi, militær og politi og arbejder tæt sammen med mafiaen. Det sker ofte, at skellet mellem den lovlige økonomi og de kriminelle er udvisket. Det samme er forskellen mellem de militære politistrukturer og mafiabanderne. Dejan Anastajevic fra den uafhængige ugeavis Vreme siger: "Milosevic' magt bygger på tre piller: Et stærkt politi, et hårdhændet greb om medierne og kontrollen med økonomien. Han har netop smadret økonomien for at få kontrol over den, og han vil ikke save den gren over, han selv sidder på."

Den struktur, der præger dette regime er overtaget mere eller mindre direkte efter det styre, der fandtes i Serbien i årene fra 1981-1989, hvor Serbien stadig var en del af Jugoslavien - helheden. I en bølge af fremvoksende chauvinisme satte det populistiske styre for alvor gang i nationalismen og fik stor folkelig opbakning til sin undertrykkende politik over for det 90 procent store albanske flertal i Kosova. Kosova havde som tidligere nævnt - ligesom Vojvodina - status som autonom

provins, men Slobodan Milosevic fik bl.a. ved et besøg i Kosova i april 1987, hvor han talte mod undertrykkelsen af og overgrebene mod Kosovaserberne, vendt tingene på hovedet, og derved var vejen banet for en lovændring, der blev vedtaget 25. november 1988 i det føderale jugoslaviske parlament.

Den var grundstammen til en ny serbisk forfatning, der fratog autonome provinser deres selvstyre. Det betød altså, at såvel Kosova som det multietniske Vojvodina, hvor Kvinder i Sort i parentes bemærket holder deres sommermøde - og hvor der bl.a. er et stort ungarsk mindretal, mistede deres autonomi.

Det er klart, at Milosevic' regime ikke kun er undertrykkende over for Kosova-albanere og den multietniske befolkning i Vojvodina, der ligesom Kosova-albanerne kæmper for at få autonomien igen. Alle mindretal i Serbien, alle borgere - uanset etnisk tilhørsforhold er udsat for undertrykkelse.

Regimet omfatter også kontrolleret terror fra åbenlyst fascistiske organisationer som Det Serbiske Radikale Parti, som Vojislav Seselj er leder af. Mere om ham senere. Med støtte af politiet og Milosevic' regerende parti har Seseljs terrorister forsøgt at gennemføre etniske udrensninger i dele af Vojvodina og i Zemun, en forstad til Beograd, og de har derved forsøgt at skræmme dem, der kæmper for demokratiet, dem der er involveret i opbygningen af det civile samfund og menneskerettighedsaktivister.

Regimet marginaliserer systematisk oppositionen både gennem korrupsion og ved at udnytte den manglende politiske erfaring, der karakteriserer mange af de fremtrædende politikere fra den demokratiske opposition. Det så man i vinter, da der i 50 byer rejste sig protester mod valgsvindel ved kommunalvalget den 17. november, og da regimet satte i med en psykologisk krig, der overvejende blev ført gennem medierne, og som ødelagde tilliden til den demokratiske opposition. Styret benyttede sig af oppositionens svaghed, en svaghed, der bl.a. bestod i en manglende evne til at distancere sig fra den nationalistiske ideologi.

Økonomiske og sociale problemer

Foruden disse voldsomme politiske problemer står Forbundsrepublikken Jugoslavien over for nogle meget omfattende økonomiske problemer. De har lidt meget under de internationale sanktioner. Gælden til udlandet er på cirka 70 milliarder kroner, og der er ikke blevet afdraget på den i 25 år. Der er officielt 700.000 arbejdsløse og to millioner pensionister. Af dem, der er i arbejde, får kun omkring halvdelen regelmæssigt løn. Gennemsnitslønnen ligger på omkring 800 kroner, hvilket er en tredjedel af lønnen i 1990. Knap fire procent af dem, der er i arbejde, kan leve af deres indtægt. Alle andre må klare sig over det sorte marked eller andre former for såkaldt grå økonomi. Et brød eller en liter mælk koster små tre kroner. 700.000 flygtninge er i en særlig vanskelig situation. De nægtes endog basale borgerrettigheder (de kan f.eks. ikke opnå statsborgerskab), og de fleste af dem lever under ekstremt fattige vilkår.

Valg i Serbien

Den 21. september var der præsident- og parlamentsvalg i Serbien. Til præsidentvalget var opstillet en stråmand for Milosevic fra Socialistpartiet. Han står så meget i skyggen af Milosevic, at man har problemer med at huske hans navn. Zoran Lilic hedder denne mand, der evt. skal være Milosevic' forlængede arm som serbisk præsident. Oppositionen som helhed havde talt om at boykotte valget, men de kunne ikke blive enige om det, så nu figurerer en af oppositionslederne, Vuc Draskovic, forfatteren, den karismatiske folketaler og langt den mest nationalistiske af de tre ledere af den nu totalt sammenbrudte opposition, Zajedno, der stod i spidsen for demonstrationerne i vinter, som præsidentkandidat. Vuc Draskovic er som sagt den mest nationalistiske, mest højreorienterede af de tre. Længere mod midten, men stadig ikke helt fin i kanten - han har bl.a. støttet de bosniske serbere - finder man Zoran Djindjic fra Det Demokratiske Parti. Han blev borgmester i Beograd, da protesterne gav det resultat, at oppositionens valgsejre fik lov at stå. Den tredje oppositionsleder, og - så vidt jeg kan se - den

eneste helt ordentlige er Vesna Pesic fra Borgeralliancen, men hendes parti er desværre så småt, at det ikke rigtigt batter. Zoran Djindjic' parti og Vesna Pesic' parti boykottede imidlertid også valget. Det er føjet med ubehagelige beskyldninger mellem de tre oppositionspartier, regimets splittelsespolitik er lykkedes. "Ingen ved præcis, hvad Milosevic har lovet Draskovic", siger en anden Vremeanalytiker, Nenad Stefanovic. Der er med andre ord ikke meget håb for fremtiden, hvad den samlede opposition angår. Det har vist sig her som i så mange andre tilfælde, at det var lettere at holde sammen, da der var tale om protester. Nu da der er egentlige magtpositioner i sigte, er det slut med sammenholdet ("sammen" er, hvad Zajedno betyder).

Terroristen Seselj

Den tredje præsidentkandidat er om muligt værre end de to andre. Det er den tidligere nævnte Vojislav Seselj, der er borgmester i Beogradforstaden Zemun. I denne forstad er en jødisk synagoge efter sigende omdannet til diskotek, og der er sket etniske udrensninger i ret stort omfang. Kun én sag ud af 22 er kommet til offentlighedens kendskab. Den kroatiske familie, Barbalic, blev i begyndelsen af juli, da de var rejst på ferie, udrenset af deres lejlighed. Det drejer sig om en familie, der altid har boet i Zemun. De opfatter formodentlig sig selv som serbere, forstadsborgere i Beograd - hvad ved jeg - med kroatiske rødder. Mens de var på ferie fik de besked om, at der var flyttet nogle andre ind i deres lejlighed. Retten i Beograd har afsagt kendelse i sagen til fordel for Barbalic. De kan dog stadig ikke få adgang til deres lejlighed. Desuden blev nogle af familiens private papirer udstillet i medierne som bevis for, at de var kroater - og derfor ikke velkomne i Zemun.

En kendt forsvarsadvokat i Beograd, Nikola Barovic forsøgte at tage til genmæle og forsvarede familien i en direkte TV-duel med Seselj. Han fik ikke et ben til jorden, og da han i vrede og afmagt kylede et glas vand i hovedet på Seselj, førte det til, at han, da han forlod studiet, blev overfaldet af Seseljs gorillaer. Man kan rundt omkring i Beograd se plakater, der viser et fotografi af den meget skamferede Barovic efter overfaldet.

I krigen i Kroatien og i krigen i Bosnien-Hercegovina satte Seselj sin egen private milits ind. For to år siden, da Daytonaftalen blev indgået, blev han uvenner med Milosevic, fordi Milosevic med sin sanktionering af aftalen indirekte opgav tanken om et Storserbien. Repræsentanter for Helsinki Komitéen i Beograd mener, at han burde sættes for krigsforbryderdomstolen i Haag.

I valgkampen har den 42-årige jurist, Seselj, kaldt sine modstandere psykopater, fjolser og udenlandske agenter. Det er rendyrket fascisme, Seselj repræsenterer, og i skrivende stund ser det ud til, at han og Milosevic' mand, Zoran Lilic, skal ud i et omvalg midt i næste måned. Seselj har fået næsten en tredjedel af stemmerne og har altså stadig en ganske vist meget lille mulighed for at blive valgt, og hvis han ikke bliver valgt, vil han være en god, stærk højrefløj for Milosevic. Ljubisa Rajic, der er professor i Beograd og en af de universitetsfolk, der utvetydigt støttede studenternes protester i vinter, tvivler på, at det vil være sikkert for ham og hans familie at blive i Serbien, hvis Seselj bliver valgt.

Da familien Barbalic var blevet sat ud af deres lejlighed, var der flere, der stillede op til protest i familiens gade i Zemun. Heriblandt nogle kvinder fra Kvinder i Sort. Det er tapre, urædte kvinder, der udsætter deres eget liv for fare ved at handle hurtigt og åbenlyst tale styret midt imod.

Baggrunden for sommermødet

I lyset af alt det ovenstående, krigen, de vanskelige politiske og økonomiske forhold og protestbevægelserne, skal man se Kvinder i Sort. Først når man forstår, hvor store problemer, de står overfor, forstår man, hvor meget mod og hårdt arbejde, deres engagement kræver af dem.

Det er klart, at overfaldet på Barovic og mest af alt den etniske udrensning i Zemun, der opfattes som den første af en lang række, kastede mørke skygger over sommermødet. Samtidig viste begge dele, at arbejdet er vigtigere end nogensinde før. Kvinder i Sort har været på banen siden 9. oktober 1991. Hver onsdag mellem 15.30

og 16.30 har de demonstreret på Republik Pladsen i det centrale Beograd. Mod krig, mod nationalisme, mod overgreb af enhver art. For fred, for ligeværd, for respekt for mennesker og etniske forskelle. De har taget enkeltsager op, har støttet desertører, har offentligt udtalt deres støtte til de Kosova-albanske kvinder, ja har i det hele taget bevæget sig ind på meget kontroversielle områder. De er blevet kaldt muslimske ludere, de er blevet spyttet på, og nogle af dem er blevet angrebet fysisk. Det er stærke kvinder, der tør se både sig selv og andre i øjnene.

Siden 1992 har de en gang årligt holdt et større møde i august. I de senere år har disse møder fundet sted i Novi Sad, en by, der ligger omkring 80 kilometer nordøst for Beograd i retning af Ungarn i den nu ikke længere autonome provins Vojvodina. Vojvodina er et både rigt og smukt landbrugsområde, som Donau løber igennem. Det - lidt folkeferieagtige - sted, som Kvinder i Sort bruger til sit sommermøde, ligger lige ned til Donau.

Programmet

Til mødet i år var der deltagere fra Algeriet, Belgien, Danmark, Frankrig, Grækenland, Holland, Italien, Norge, Spanien, Tjetjenien, og USA.

Fra det tidligere Jugoslavien var der deltagere fra Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Makedonien og Slovenien - fra Forbundsrepublikken Jugoslavien - og her fra såvel Montenegro som Serbien - og fra provinserne Kosova og naturligvis Vojvodina.

Vi var 10 fra Danmark, og vi gjorde os fordelagtigt bemærket med to filmkvinder, to der er ved at skrive en bog om og med et meget aktivt over 80 år gammelt medlem af Kvinder i Sort, tre konvojkvinder, mødets ældste udenlandske deltager og endelig sommermødets yngste deltager og eneste barn (og hendes mor).

Til åbningen var der lavet en tale, der blev holdt på ni sprog. Budskab fra Kvinder i Sort hed den. Indledningen lyder som følger: "Vi kvinder, der lever i en stat, hvis regime er ansvarligt for denne krig, har forvandlet vores bitterhed over disse frygtelige år til ikke-voldelig modstand, vores fortvivlelse til offentlige ulydighedsaktioner, vores sorg og afmagt til feministisk solidaritet." Det virkede meget stærkt at høre disse ni kvinder hver især læse budskabet på deres modersmål. Åbningspaneldebatten torsdag aften hed Kvinder og det civile samfund.

Fredag formiddag var bl.a. workshops om Krigen endte ikke med fred, men med våbenhvile - hvad kommer nu? Om Kvinder mod autoritær magt og kvinders deltagelse i demokratiske processer, Kvindeøkonomi og om Lesbiske rettigheder i det civile samfund.

Om eftermiddagen var der samtidige workshops, der gik ud på, at hver enkelt deltager aflagde vidnesbyrd om, hvordan hun opfattede frygt, og hvad hun gjorde for at blive fri for den. Om aftenen så vi en tysk dokumentarfilm om Kvinder i Sort.

Lørdag formiddag var der en paneldiskussion om Patriarkatet og globalisering af konservatismen, en diskussion, der viste sig at handle meget om fundamentalisme. Desuden var der en kreativ workshop om Spredning af kvinders energi.

Om eftermiddagen var der en workshop om Kvinder som hustruer og mødre - om hvordan man reducerer kvinders identitet for at skaffe sig kontrol over dem, om Forskellige former for fundamentalisme i vestlige lande og om Fundamentalisme som den udøves gennem institutioner som religion, stat, natur og kultur.

Lørdag aften var der en stor demonstration i Novi Sad - med en performance. Endelig var der søndag forskellige former for opsamlende paneldebatter og referater fra workshops.

Krig og fred

En af de workshops, jeg selv deltog i, var den, der havde titlen Krigen endte ikke med fred, men med våbenhvile - hvad kommer nu?

Workshoppen blev ledet af en kvinde, der hedder Shura Dumanic. Hun er flygtning, bor nu i Rijeka i Kroatien, hvor hun har lavet et center for kvinder. Det er anden gang, hun har startet et center. Det første måtte hun opgive, fordi Tudjman-styret igennem bl.a. en meget ondsindet smædekampagne mod hende umuliggjorde det fortsatte arbejde.

Hun delte et stykke papir ud til hver enkelt deltager i workshoppen, og man skulle på det skrive en række stikord til krig og en række til fred. Senere skulle man vælge de tre-fire væsentligste. Da vi gik raden rundt, blev det tydeligt, hvem der havde et meget direkte og konkret forhold til krig og fred, og hvem der havde en mere teoretisk og til tider overordnet opfattelse af krig og fred. For mig var det for eksempel slående, at én af de bosniske kvinder havde "at kunne sove roligt om natten" som sit vigtigste stikord til fred. Senere hørte vi, at hun var flygtet igen og igen, var på et tidspunkt havnet totalt udmattet i en kælder sammen med to andre. Da hun vågnede, var de to andre skudt. Andre havde "tab af familie" og "frygt" som de vigtigste stikord til krig. Selv havde jeg som et af mine stikord til krig "patriarkat i sin yderste konsekvens" og "respekt for mangfoldighed" som et af stikordene til fred. I første omgang så det ud, som om vi ikke kunne få noget ud af denne udveksling af stikord, men ved nærmere eftersyn viste det sig, at de to tilgange berigede hinanden. Vi blev klogere på, hvad der faktisk sker, hvilke følelser man får, hvor meget og hvor basalt det er, det man mister under en krig, og de kvinder, der havde haft krigen helt tæt inde på livet, fik det udsyn og det perspektiv, som den daglige kamp og den allestedsnærværende frygt måske i nogen grad havde blokeret for. Jeg fik for eksempel - om jeg så må sige - ros for min påpegning af krigen som patriarkatet i sin yderste og mest rendyrkede konsekvens.

Det forekom mig at være lidt hårdt med de stikord, fordi selv stikord kan afsløre mange tragiske skæbner, som man kan have svært ved at holde ud at tænke igennem. Jeg havde min datter Annevig med. Hun fyldte fjorten, mens vi var dernede. Som formodentlig enhver pubertetspige er hun i en let påvirkelig alder. Dertil kommer, at hun er et meget følsomt barn. Det gjorde naturligvis, at jeg ikke blot så alt med mine egne øjne, men også havde den bekymrede mors filter på, hvad end vi oplevede: Kan hun nu klare det? Bliver det ikke for hårdt med alle de beretninger om død og ødelæggelse?

Hun deltog i de samme workshops som jeg, så jeg havde rig lejlighed til at studere hendes reaktioner, og selvom hun var dybt påvirket og til tider på grådens rand, var det alt det opløftende, det var fællesskabet og sammenholdet, styrken og kræfterne, der tog mere blivende plads i hendes bevidsthed.

Frygt

Fredag eftermiddag var afsat til de nævnte workshops om frygt, og hvad man gør for at overvinde den. Min datter Annevig og jeg valgte den workshop, der skulle ledes af Neda Bozinovic. Det er det tidligere omtalte over 80 år gamle medlem af Kvinder i Sort. Hun har gjort hele udviklingen med fra den spæde optakt til Anden Verdenskrig over Titos Jugoslavien - højt placeret i partihierarkiet til nu, hvor hun er en af de - ja, jeg vil kalde det - åndelige drivkræfter i Kvinder i Sort. Hun har været politisk aktiv siden 1933. Hun har en helt fantastisk udstråling, og Annevig var, fra hun så hende første gang, dybt betaget af hende. Vi var med andre ord ikke i tvivl. I sidste øjeblik blev den engelske tolkning fra netop denne workshop fjernet, så der kun skulle tolkes til spansk. Annevig (og for så vidt også jeg selv) blev meget ked af det. Vi tog en hurtig beslutning om at nøjes med at fornemme stemningen og få den smule, jeg ville kunne opfange fra det spanske. Toni Liversage, som er en af forfatterne på Neda (selv)biografi, fortalte Neda, at vi på trods af sprogbarrierer havde besluttet at være med i hendes workshop for at opleve hende. Du kan da tolke til dansk, sagde Neda, og sådan blev det - og sådan gik det i øvrigt til, at hele den danske delegation var med i den workshop.

Det blev en meget bevæget og bevægende eftermiddag. Neda lagde ud med at sige, at Kvinder i Sort blandt meget andet beskæftiger sig med, hvordan man kan befri sig fra sin frygt. Neda talte om, at vi er forbundet af en fælles ansvarlighed, at vi måske skal finde nye arbejdsmodeller og nye modstandsformer, inden for hvilke denne ansvarlighed kan udfolde sig. Hun bad om, at "vores veninder", som hun kaldte os andre, hver især skulle give vores personlige opfattelse af vores frygt, vores håb og af den virkelighed, vi lever i.

Derefter gik runden i gang. Der var mange forfærdende beskrivelser fra kvinderne fra

alle dele af det tidligere Jugoslavien. Man kunne mærke, at det betød meget for dem at få lejlighed til at formulere deres frygt og deres arbejde med den. Det var svært som mere eller mindre tryk dansker at tage sin egen frygt alvorligt, men vi gik faktisk raden rundt, og man kunne mærke, hvordan alle var lydhøre, alle var koncentrerede og opmærksomme.

Stasa Zajovic, som må siges at være den egentlige igangsætter af Kvinder i Sort, kom dels med sin personlige historie, dels med en slags opsamling. Hun sagde, at krigen kom på grund af manipulation med frygten. Man bliver ved at skræmme folk, hvorved der er opstået en veritabel frygtepidemi, og den er konstant i Serbien. Folk er bange for det ukendte, for fremtiden, for næsten ... Frygten findes i alle mulige former. Hun spurgte derefter, hvordan vi kan beskytte os mod frygten, og hun bad os om at tænke i nye former for sikkerhed for os pacifister, en sikkerhed der bliver mere og mere påkrævet på grund af den konstante militarisering. Hun pointerede, at det er vigtigt ikke at se ned på dem, der er bange. På den anden side må man prøve at skabe forskel mellem frygt og paranoia. Stasa selv er allermest bange for at miste sit pas, fordi det repræsenterer friheden. Hun synes, det er en luksusfrygt, når så mange overhovedet ikke har et pas. Alligevel sidder det dybt i hende, at hun ikke må opbevare sit pas på sin egen bopæl, fordi det er der, "de" først vil lede efter det. Neda rundede af med at give et historisk rids. Hun gik tilbage til 1933, hvor man var bange for de fascistiske og nazistiske diktaturer og videre til frygten for borgerkrigen i Spanien i 1936. Frygten for fascismen aktiverede mange mennesker. Der var næsten ikke et land, hvor man ikke var optaget af den spanske borgerkrig. Men det hjalp ikke. Neda synes, det, der sker i Jugoslavien, minder hende om den spanske borgerkrig. I starten kunne Neda og hendes lige ikke fatte, at Milosevic kunne manipulere med millioner af mennesker. Alle steder så man hans billede. Den samme massive manipulation så man i Kroatien, hvor det var Tudjmans portræt, der sad på alle plakatsøjler. Neda selv var bange, og frygten var begrundet. Den nationale chauvinisme er blevet den ledende idé - og ikke kun i Kroatien og Serbien - og den har ødelagt et land, der tidligere har kunnet yde sine borgere relativ sikkerhed.

Fundamentalisme

Der var både workshops og en paneldebat om fundamentalisme. Under paneldebatten blev følgende definition af fundamentalisme formuleret: Fundamentalisme er politisk brug af religion, kultur og etnicitet til at opnå politisk magt. Det blev sagt, at vi har mange identiteter, men at fundamentalisterne pålægger os én og kun én. Som alle højreorienterede bevægelser trækker den på folkets utilfredshed. Fundamentalisme må ikke forveksles med islam. At være muslim og at være fundamentalist er ikke det samme. Der er fundamentalistiske muslimer, men der er også fundamentalistiske kristne.

De islamiske lande har mange forskellige historiske, politiske og kulturelle og økonomiske udgangspunkter, og kvindernes stilling er forskellig fra land til land. Den fundamentalistiske bevægelse forsøger at homogenisere forholdene til den laveste fællesnævner, den splitter kvinderne og nedprioriterer deres krav og behov.

Det blev pointeret, at det er vigtigt, at man ikke forfalder til at kalde alt, hvad man ikke kan lide, for fundamentalisme. Det gælder for eksempel racisme, den internationale kapital osv.

I en af workshopene blev der talt om tre grunde til fremvækst af fundamentalisme: 1) etniske kriser, 2) nationalistiske kriser og 3) fattigdom. Der blev talt om militarismen som fundamentalismens mest farlige form og om de mange lighedspunkter mellem nationalisme og fundamentalisme.

Demonstration i Novi Sad

Lørdag aften var der demonstration i Novi Sad. Vi blev kørt i busser ind til byens største plads, hvor alle 300 sortklædte deltagere tog opstilling i en cirkel. Inde i cirklen lavede syv-otte kvinder en performance, der startede med, at vi i tyve minutter sad sammenkrøbet under nogle store stykker sort klæde. Først da der var helt ro på pladsen, gik vi i gang. Det blev meget vellykket. Vores performance kom

til at indgå som en harmonisk del af den times stilhed, som er det vigtigste iselve hoveddemonstrationen. Folk på pladsen så også på i stilhed og kommenterede bagefter, hvordan de havde oplevet det.

For os, der var med i demonstrationen, var det en betagende oplevelse og en særdeles smuk afslutning på nogle i enhver henseende meget indholdsrige dage.

Danmark - en europæisk sikkerhedsrisiko?

Om dansk overbudspolitik - i forhold til Baltikum

Af Asger Garnak

Sikkerhedssituationen i Europa har ændret sig fundamentalt i de senere år. Et af de klare tegn på, at vi i Vesten ikke længere føler os truede af den store magt mod øst, er, at Danmark profilerer sig stærkere i sikkerhedspolitiske spørgsmål, først og fremmest i forhold til Baltikum. Hvor forsigtighed under den kolde krig var det bærende princip af hensyn til nationens og Europas sikkerhed, frihed og overlevelse, er der nu blevet plads til andre hensyn.

Danmark praktiserer i dag, hvad man kan betegne som "interessepolitik". Denne interessepolitik inddrager flere hensyn end den gamle sikkerhedspolitik og søger at fremme formål, der ikke har meget at gøre med traditionel sikkerhed. Forsvars- og sikkerhedspolitikken er blevet redskaber, der kan bruges til at fremme andre interesser såsom at markere sig i forhold til de andre nordiske lande, at tiltrække NATO-installationer, at opnå status som en vigtig allieret for USA og i det hele taget at spille en mere fremtrædende og prestigefyldt international rolle. Uanset hvad en stræben efter disse mål i øvrigt måtte føre med sig, er der imidlertid ikke grund til at tro, at det vil blive større sikkerhed.

Vel er det positivt, at vi har fået større spillerum til at understøtte demokrati og menneskerettigheder i andre lande, men det er bekymrende, at de nyvundne frihedsgrader også bruges til at fremme mere inferiøre interesser. Interessepolitikken kan nemlig udvikle sig til en farlig leg med ilden i situationer, hvor de sekundære interesser er i konflikt med de egentlige sikkerhedsinteresser. Netop Baltikumpolitikken er et godt eksempel på, at hensynet til Danmarks og Europas sikkerhed er udsat for hård konkurrence fra andre hensyn.

Danmarks overbudspolitik

Under indtryk af den uofficielle - men almindeligt anerkendte - nordiske nationskonkurrence i Østersøregionen valgte Danmark under NATO's udvidelsesforhandlinger at præsentere et udspil, der ikke kunne overgås af andre nordiske lande i tilsyneladende Baltikum-venlighed: NATO-medlemskab nu for de baltiske lande. Det ville have været en bombe under forholdet mellem NATO og Rusland, hvis dette var gået igennem, og mange med ansvar for nationens sikkerhed må have åndet lettet op, da det stod klart, at denne overbudspolitik ikke fik umiddelbare konsekvenser. Det er paradoksalt, at Danmark i sin iver efter at spille rollen som en betydende magt i Østersøregionen nærmest er endt med at udstille sig som en sikkerhedspolitisk umoden opkomling.

Ud fra enhver nøgtern betragtning er Rusland den største usikkerhedsfaktor i Europa. Ikke primært som militær trussel, men fordi landet er på sammenbruddets rand både økonomisk, socialt og miljømæssigt. Et fortsat russisk sammenbrud kan få en række følger for os, hvoraf i flæng kan nævnes atomulykker samt spredning af masseødelæggelsesvåben og organiseret kriminalitet. Derfor bør Rusland være sikkerhedspolitikens hovedtema. Det er vel at mærke ikke den militære sikkerhedspolitik, der er mest brug for, men derimod en politik, der sætter alt ind på at understøtte en positiv udvikling i det ustabile land. Desværre er Ruslands problemer så uoverskuelige, at det er fristende at fortrænge dem og fokusere på de militære relationer, mens vi stort set lader resten være russernes eget problem.

Rusland og NATO

Håndteringen af Baltikum er nok dén enkelte faktor, der på kortere sigt betyder mest for udviklingen i forholdet mellem Rusland og NATO. Den officielle danske politik er, at baltisk optagelse i NATO ikke kan ske hurtigt nok. Men den kan netop meget let ske for hurtigt. Tidsfaktoren er fantastisk vigtig, for både Rusland og Baltikum har brug for den tid, det tager at opbygge tillid og lade gamle fjendebilleder erstatte med nye erfaringer med modparten. Vi er fra vestlig side mærkeligt uforstående overfor, at det må tage tid for Rusland at nedbryde gamle fordomme over for NATO, samtidig med at NATO-udvidelsen bæres af, at vi uden videre accepterer, at ansøgerlandene er prægede af og handler efter deres traumatiske fortid.

Hele situationen omkring Baltikums sikkerhed formelig råber "giv tid!", men vi har ikke tid. Vi har travlt, for det første fordi processen i retning af NATO's udvidelse skaber en uklar situation for dem, der ikke er med, når toget kører, for det andet fordi vi skal vise for alverden, hvor gode vi er for balterne. Den interessepolitiske ambition om at styrke vores internationale status indebærer, at Danmark på en risikabel måde forcerer og fordrejer tilpasningsprocessen i regionen. Danmark er ledende i et forløb, der tillægger de militære aspekter af områdets sikkerhed alt for stor vægt. I stedet burde vi gå forrest i indsatsen for at sætte en anden dagsorden for forholdet mellem de baltiske lande og Rusland med fokus på politisk normalisering og økonomisk samarbejde.

De reelle udfordringer

Rusland er allerede i fuld gang med at forsøge at "tegne en streg i sandet" ved optagelsen af tidligere sovjetrepublikker i NATO. Det sker med en skarp retorik, der binder russerne til at reagere kraftigt på en hurtig udvidelse med de Baltiske lande. Det øger risikoen for, at NATO-udvidelsen får en stribe uønskede konsekvenser. Man giver en propagandamæssig forøring til russiske nationalister og deres allierede i det militærindustrielle kompleks. Mange vil være interesserede i aflede opmærksomheden fra Ruslands selvskabte problemer og argumentere for, at flere ressourcer skal afspores fra fornuftige anvendelser til militære formål. En række moderate kræfter i Rusland beder indtrængende os i Vesten om at undlade at give populisterne dette kort på hånden. Ruslands udenrigspolitik vil blive skærpet, for eksempel gennem samarbejde med kedelige lande som Iran, Syrien og Libyen. Desuden vil Rusland i højere grad forlade sig på sin a-våbenstyrke, der er det eneste, der fungerer i russisk militær.

Russerne skal lære at leve med at have mistet et imperium, men vi behøver ikke yderligere påføre dem noget, der minder om det Versailles-syndrom, Tyskland fik efter 1. verdenskrig, hvor man udsatte den underlegne part for noget, der blev opfattet som nationale ydmygelser. Konsekvenserne af dén politik er velkendte. Den allerstørste risiko for Europa er måske imidlertid, at den politiske opmærksomhed og økonomiske ressourcer i forstemmende grad styres i retning af det, der burde være fortidens problemer i Europa, og at det vil ske på bekostning af de reelle udfordringer som økonomiske reformer, demokratisering og miljø. Den største umiddelbare trussel mod Baltikums - og måske vores egen - sikkerhed kan vel udtrykkes i ét ord: Ignalina - det rystende usikre litauiske kæmpe-atomkraftværk. Og var der ikke noget symbolsk i, at nyheden om Polens optagelse i NATO druknede i reportager om voldsomme oversvømmelser, fordi vejret gik amok i Centraleuropa? Den slags begivenheder er der grund til at forvente flere af, når de menneskeskabte klimaforandringer slår igennem i det kommende århundrede. Overfor denne nye sikkerhedspolitiske dagsorden fremviser det internationale samfund imidlertid ikke handlekraft, men handlingslammelse.

Balterne og NATO-udvidelsen

Men balterne ønsker jo brændende at blive medlemmer af NATO? Naturligvis, de er forståeligt nok påvirkede af deres historiske traumer og udsatte position. Selvfølgelig har de baltiske lande krav på, at vi tager særligt hensyn til deres sikkerhedsinteresser i udformningen af den nye europæiske sikkerhedsorden og det er godt, at Danmark

påtager sig et ansvar i den sammenhæng. Noget andet er, at det må være åbent for diskussion, hvordan det konkret skal ske.

Der er jo i høj grad tale om, at balterne ligesom de andre NATO-ansøgere gerne vil alt, der kan medvirke til at gøre dem til en del af "Vesten", både på det reelle og det symbolske plan. Men militær sikkerhed og integration kan i vidt omfang erstattes med andre midler til at opnå det samme. Balterne siger selv, at handel og økonomisk integration gennem EU-medlemskab (som Rusland støtter) er lige så vigtige sikkerhedsskabende instrumenter. Sikkerheds- og baltikumeksperten general Hillingsø har tilmed erklæret, at balterne allerede i dag er dækket af reelle sikkerhedsgarantier via aftalerne om Partnerskab for Fred. Derfor er den danske fokusering på en hurtig optagelse i NATO ikke bare en afspejling af balternes ønsker, men også et valg, Danmark har truffet, et valg, der nærmer sig en udnyttelse af balternes følsomme situation til fremme af danske formål.

Alternative sikkerhedsgarantier

Andre aktører end Danmark er mere opmærksomme på den nødvendige balancegang i Baltikum-spørgsmålet og er åbne overfor alternativer, der kan give de baltiske lande en lige så høj grad af sikkerhed som et hurtigt NATO-medlemskab. Finland og Sverige har luftet udspil, der peger i retning af alternative sikkerhedsaftaler, og en uafhængig ekspertgruppe nedsat af fredsforskningsinstituttet SIPRI har anbefalet strategiske aftaler med NATO. Netop nu vil Rusland være stærkt motiveret for at indgå aftaler, der giver Baltikum sikkerhedsgarantier, hvis det kan kombineres med, at balterne afstår fra NATO-medlemskab indtil videre - for der kan naturligvis ikke blive tale om at give Rusland vetoret over Baltikums sikkerhed nu eller i fremtiden. Det er udmærket, at Danmark påtager sig et ansvar for sikkerheden i vores område og søger størst mulig indflydelse på udviklingen. Desværre har den overdrevne fokusering på militære spørgsmål og nationale ambitioner bragt os i en situation, hvor en højere dansk profil ikke nødvendigvis medfører større sikkerhed i Europa, men tværtimod kan ende med at gøre Danmark til en europæisk sikkerhedsrisiko. Hvis Danmarks nye, aktive rolle skal bidrage til et mere sikkert Europa forudsætter det, at vi viser større sikkerhedspolitisk modenhed og fremsyn og lader den nationale profilering komme i anden række.

Asgar Garnak er medlem af Hovedbestyrelsen i det Radikale Venstre og folketingskandidat i Ballerup-kredsen.

Militærnægtertallet stiger igen

20% flere nægter

Antallet af militærnægtere har de seneste år ligget på omkring 350 hvert halvår, men i 97 har der været en kraftig stigning i antallet af folk, der ikke vil have noget med militæret og beredskabskorpset at gøre. 444 slap ud af militærets klør i 1. halvår af 97 - det er en stigning på 21,6% i forhold til 1. halvår af 96.

Antal militærnægtere 1. halvår 1994-97

År Antal nægtere

94	350
95	366
96	365
97	444

Kilde: Indenrigsministeriets Militærnægteradministration

De sidste 4 år har der være lige godt 700 militærnægtere om året, men nu er der meget, der tyder på, at vi bryder den magiske grænse på 800 - ja måske op mod 900. Kommer der mere end 850, er vi på vej tilbage mod 70'er tilstande, hvor vi havde Danmarkshistoriens højeste antal militærnægtere.

"Det er glædeligt, at så mange unge viser deres utilfredshed med militæret i en tid, hvor forsvaret ellers propagerer massivt for deres officersuddannelser og Den internationale Brigade," siger Øjvind Vilsholm fra Militærnægterforeningens bestyrelse. "Meget kunne tyde på, at der skal en endnu mere massiv indoktrinering til for at stoppe militærnægternes fremgang".

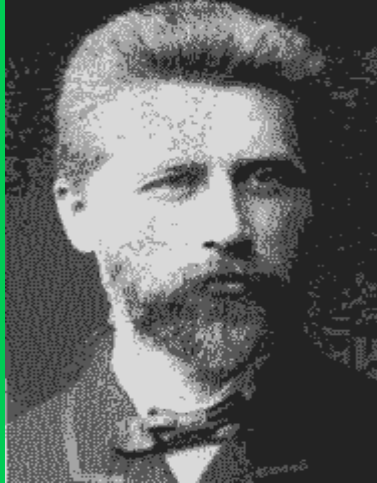
Det er med små midler lykkedes for Militærnægterforeningen at nå ud til flere unge dels på sessioner dels på gymnasier og HF-kurser. her mærker Militærnægterforeningens aktivister den stigende mistro til militæret.

"Mange skal blot have at vide, at der findes et fornuftigt alternativ til den militære værnepligt, så kan de godt se det meningsløse i at skulle lade andre kommandere rundt med sig i næsten et år," fortæller Øjvind Vilsholm. "Før i tiden gik mange unge i forsvaret, fordi de mente, det ville gavne deres chancer i erhvervslivet - og det er der selvfølgelig stadig nogen, der tror. Men det er ved at gå op for flere og flere, at det er en myte. De unge kan godt se, at forsvarets hierarkiske struktur med krav om blind

lydighed ikke bringer dem ret langt i den virkelige verden", mener Øjvind Vilsholm. I dag er der brug for at de unge kan tage beslutninger og selv forholde sig til tingene - det lærer man ikke som værnepligtig i forsvarret eller beredskabskorpset", slutter Øjvind Vilsholm.

Militarismen - en åndsmagt

Det er ikke længe siden, at mange ædruelige mænd og kvinder i det ganske land fejrede grundlovens 148 års fødselsdag. Fælles for alle taler på grundlovsdagen er, at grundloven er blevet prist som en velsignet størrelse, som vi alle må have den aller største respekt for. Alligevel taler man om en grundlovsrevision, da det jo trods alt nu er 44 år siden den sidst blev revideret.

Viggo Hørup 1841-1902

Af Peter Kragh Hansen

Der kan være mange gode grunde til at revidere grundloven. Den er faktisk ikke særlig god, når det kommer til stykket. Der står f.eks. ikke noget om menneskerettigheder i den. Og når alt kommer til alt, så er det jo et spørgsmål, hvad vi skal bruge en national(istisk) grundlov til i et globalt samfund.

Værnepligt

Men hvad vi end mener, så er der én sentens i grundloven, som vi som antimilitarister og pacifister bør kæmpe imod med næb og klør - nemlig følgende, kapitel 8 stk. 81: *Enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar efter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver.*

Værnepligten er således en del af vores forfatning - den er ikke til at komme udenom uden en grundlovsændring. Jeg mener, at det må være et vigtigt mål at få denne dybt fornedrende paragraf strøget.

Hvorfor er værnepligt fornedrende? Det er den, fordi den er en tvangsforanstaltning på linie med fængsel og anbringelse på psykiatrisk hospital. Statsmagten bestemmer, at en del af befolkningen under tvang skal indgå i militæret for at "bidrage til fædrelandets forsvar".

Den mandlige befolkning skal altså ved lov oplæres i at slå ihjel. I øvrigt noget borgerne kun må gøre i statens navn - for en anden sentens i grundloven, der er blevet nævnt i forbindelse med rockerkrigen, siger, at

Foreninger, der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, bliver at opløse ved dom.

Er man ikke moralsk, så kan man da i det mindste være dobbeltmoralisk.

Selvfølgelig er kapitel 8 stk. 81 i praksis blødt op. Man kan jo få "erstatningstjeneste" i form af civil værnepligt. Eller man kan trække frinummer. Og det er jo sådan set

meget godt. Men det er stadig en tvangsforanstaltning for den del af ungdommen, der bliver indkaldt.

Viggo Hørup

Min antimilitarisme stammer ikke oprindeligt fra Gandhi eller fra andre af pacifismens sædvanlige koryfæer. De kom først til senere. Mit første møde med den rendyrkede antimilitarisme var udtalelser som disse:

Tværtimod at være en foranstaltning, der har til formål at civilisere militæret, er den (værnepligten, red.) et fif, der militariserer det civile samfund.

Spørgsmålet er ikke, om alle skal være soldater eller om blot nogle skal være det.

Men spørgsmålet er, om der overhovedet skal være soldaterpligt eller om den sag skal være en frivillig sag.

Lad os være enige om, at den almindelige værnepligt ikke blev opfundet for at gøre demokratiet en fornøjelse. Hvad er da den almindelige værnepligt? Ganske simpelt: Den er et middel, hvorved militarismen på den billigste måde bringer de flest mulige soldater i munderingen.

Og senere:

*Den almindelige værnepligt er millionhærene for godt køb, det et tvangssoldaten for tvangslønnen i de meniges rækker, og ovenover er det en hel hær af **demokratiske** befalingsmænd, vel oplært i **lighedens** borgerlige dyder og stor nok til alene at beherske riger og lande og holde god og demokratisk orden i de vidtløftige stater.*

Det er, hvad der er af demokrati i den almindelige værnepligt.

Disse ord stammer fra Viggo Hørups mund. Han mere end nogen anden er forgangsmanden, når det drejer sig om dansk antimilitarisme. Mest kendt er han for fyndordet *Hvad skal det nytte?* om formålet med dansk militær - og om Københavns befæstning i særdeleshed.

Det nytter som bekendt stadig ikke noget - men se om nogen har fundet ud af det. Efter den kolde krigs ophør opfører de danske jenser med underkorporal Hækkerup i spidsen sig som stormagt og forsøger at spille en militær rolle ved at være til stede ved snart sagt hver eneste lille konflikt rundt omkring i verden - senest i Albanien. Fædrelandets forsvar foregår altså i dag i hele verden, og militæret er i offentligheden så populært som nogensinde - det *demokratiske* forsvar. Men hvis vi i demokratiets navn ikke vil være med i al den galskab, så skal vi have erstatningstjeneste.

Hvorfor værnepligt

Værnepligtens tilhængere til højre og venstre kan passende omfavne hinanden i forbrødring - værnepligten er *demokratisk* i og med at den gælder alle danske våbenføre mænd; ingen kan p.g.a. af fødsel, rang eller velstand slippe.

Frimummersystemet er i den forstand også demokratisk.

Værnepligten har ifølge denne opfattelse en civiliserende effekt på militæret, idet de mange unge med en civil baggrund hele tiden sørger for civilt input, så militæret ikke bliver fordærvet af indavl. Værnepligten sørger for kontakten udad til og sikrer en gennemstrømning af demokratiske holdninger.

Og modsat: alternativet til værnepligt er en professionel hær, som der ingen civil kontrol er med. Kun de mennesker (mænd og kvinder), der *vil* ind i militæret, kommer det - det må vel betyde noget i retning af, at det kun er militaristerne, der kommer til udefra og spæder op, så summen af militarisme i hæren forbliver konstant.

Uden tilgangen af *demokratiske* unge, sander militæret til og bliver en selvtilstrækkelig organisation, der vender sig indad imod sig selv og sine idealer. Det skulle så, ifølge teorien, kunne udvikle sig til en stat i staten, der i sig selv er en trussel imod det omgivende samfund.

I samme gruppe af argumenter finder man faktisk også et forsvar for den civile værnepligt som en naturlig og nødvendig del af samfundet. Der er de mennesker, der ønsker at understrege, at vi militærnægtere sandelig også gerne vil forsvare samfundet ved at værne om det - derfor skal den civile værnepligt ikke afskaffes -

selv om militæret blev afskaffet.

Værnepligt en åndsmagt

Her er det, at Hørup kommer ind. Militarismen er en åndsmagt, sagde han. Den bemægtiger sig menneskets sind og forandrer det for bestandigt. Sindet inficeres med militære værdier, der senere i livet bliver refleks.

Værnepligten tjener ikke kun det formål, billigst muligt at få flest muligt i munderingen. Den tjener først og fremmest det formål at militarisere samfundet. Det er den indsigt, vi først og fremmest skylder Hørup. Lige siden værnepligtens indførelse har det været en selvfølge, at enhver "våbenfør mand" skulle ind og vende i det militære system.

De fleste har nok anset det for træls. Væk fra kæreste, familie og arbejde. Et ubehageligt afbræk i ungdommens vår. Men ikke værre end at man bagefter mindes kammeratskabet fra den gode soldatertid. Sammenholdet imod idiotien gøres til det mindeværdige - og så trives soldaterhistorierne.

Men hvad er det, der reelt sker: I stedet for at være et demokratisk input, så er det meningen, at de menige skal nedbrydes og gøres til gode soldater - fra den første parade og videre frem igennem mudderet, skydeøvelserne, stropeturene o.s.v. dannes et nyt menneske - det militære menneske. Det lærer principper, metoder og holdninger - det slår endda igennem på kropsholdningen. Folk med en militær baggrund går og står ofte på en særlig måde - som om de venter på, at en eller anden siger "Rør!"

Det er det, spørgsmålet om værnepligt eller ej drejer sig om: Vil vi være med til, at alle mænd - og måske også snart kvinder - skal ind og dresseres? Vel kan mannægte og blive civil værnepligtig. Men det vender den tunge ende nedad - for det er trods alt stadig sådan, at man i vide kredse *ikke* overvejer spørgsmålet. At være soldat er for de fleste noget, man *skal* være.

Og derefter er der så spørgsmålet om, hvilken afsmitning værnepligten har på det øvrige samfund.

Tværtimod at være det demokratiske input i militæret, er værnepligten det militære input i resten af samfundet.

Selv om det kun er de færreste, der kræver militærpapirene i orden ved ansættelse, så er soldatertidens erfaringer noget alle tager med sig og anvender i den hverdag, der følger. Når man forlader kasernen, har man mere end håndbagagen med. Man har et sæt værdier, der gennemsyrrer samfundet. Og militæret spiller på det. Det er ikke for ingenting, at man praler med at have landets bedste lederskole, at man kan få en god uddannelse i hæren o.s.v.

Vi skal altså afskaffe værnepligten for at afskaffe militærets magt over samfundet - åndsmagten. Det skal ikke være en selvfølge, at alle skal gennemgå en militær træning - jeg regner her undtagelsesvis almindelig civil værnepligt med, da den jo også indeholder militære reglementer.

En professionel hær

Tilbage står så en professionel hær. Det er der desværre ikke noget at gøre ved her og nu. Der er en masse mennesker, der rent faktisk gerne vil ind og "tjene fædrelandet" eller hvad de nu vil. Og militæret eksisterer rent faktisk - og vi må nok indrømme, at vi ikke for tiden er stærke nok til at sætte selve militærets eksistens til afstemning. Faktisk vil jeg hævde - og har gjort det længe - at militæret *er* professionelt. Det skete med indførelsen af en soldaterløn, der svarer nogenlunde til, hvad man kan få ude i den civile verden. Økonomisk har man længe haft sit på det tørre - også som værnepligtig.

Ligesom i lande med en formelt professionel hær har mange frem til det seneste opsving brugt værnepligten som en vej ud af arbejdsløshed. Ja, i mangel på lærepladser blev værnepligten en alternativ læreplads.

Og tvangen har det også været så som så med, siden man indførte den frivillige værnepligt. Alle sessionsindkaldte blev opfordret til at søge ind "frivilligt" - derved skulle man ikke tvangsudskrive ret mange. Det er jo det, der i alle årene har holdt

militærnægtertallet nede.

Når det ikke længere er en selvfølge, at man skal springe soldat, så stifter flertallet heller ikke bekendskab med de militære værdier - og militærets autoritet som åndsmagt vil gradvist forsvinde.

Og så kan vi måske endelig få et (mandligt) befolkningsflertal uden militære erfaringer og påvirkninger. Og det vil være mere lydøret for at nedlægge militæret.

Der findes nogle gode bøger om og af Viggo Hørup, der hermed anbefales:

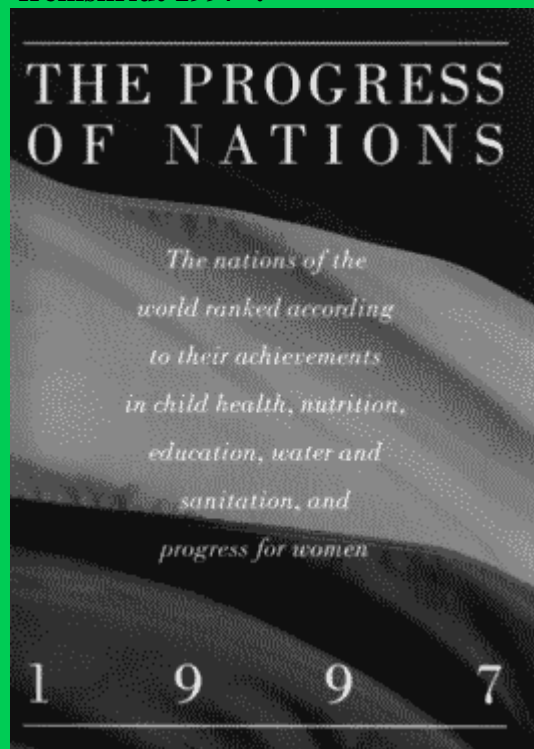
Ebbe Reich (udv. & indledning): Viggo Hørup: Retning til venstre. Artikler og taler. København 1968

Torben Krogh: Viggo Hørup. En illustreret levnedsskildring. København 1984

Kønsbestemt vold

Vold mod kvinder og piger er en af de største hindringer mod social og økonomisk udvikling i verden i dag, siger UNICEF's nye rapport, "Nationernes fremskridt 1997".

Af Susanne Neertoft

Over 60 millioner kvinder, som burde være i live i dag, er forsvundet som følge af vold på grund af kønsdiskrimination. Og mange flere millioner kvinder rundt om i verden lever dagligt med truslen om fysiske overgreb. Intet kontinent, land eller socialt lag kan sige sig fri for problemet, fremgår det af UNICEF-rapporten "Nationernes fremskridt 1997."

"Denne kroniske voldstilstand har fået et omfang, så det i dag er det mest gennemtrængende brud på menneskerettighederne," siger UNICEF's eksekutivdirektør, amerikaneren Carol Bellamy, der offentliggjorde rapporten ved et internationalt pressemøde i London den 22. juli.

Rapporten "Nationernes Fremskridt" er udkommet hvert år siden alverdens statsledere ved Verdenstopmødet om børn i 1990 forpligtede sig til at gennemføre en handlingsplan til forbedring af børns forhold. Hvert år provokerer rapporten landene til at leve op til deres løfter fra verdenstopmødet, idet den giver en oversigt over nationernes udvikling på de områder, der er vigtige for børns sundhed og udvikling. Dette års rapport bringer f.eks. statistikker og oplysninger om faldende børnedødelighed, stigende kriminalitet og alkoholmisbrug blandt børn og unge,

HIV/aIDS-problematikken, udviklingsbistandens størrelse, manglen på sanitære forhold, børns adgang til undervisning, udbredelsen af amning og brud på Kodeks om markedsføring af modermælksersatninger, vold blandt skolebørn og vold mod piger og kvinder.

Rapporten giver en chokerende række eksempler på vold og andre former for overgreb mod kvinder og piger. Den omtaler f.eks. brudebrande i Indien, hustruvold i USA, unge kvinder, der får kastet syre i ansigtet i Bangladesh, og den fortæller om udbredt mord på pigebørn og om hvordan omskæring af kvinder og piger forårsager lidelser og død i mange lande.

Socialforskere, siger rapporten, har nu opdaget, at omfanget af vold og overgreb mod kvinder og piger langt overstiger tidligere antagelser. Undersøgelser har f.eks. vist, at mellem 1 ud af 5 og 1 ud af 7 kvinder bliver ofre for voldtægt i løbet af deres liv, og at mellem 25 og 50 procent af alle kvinder har oplevet fysisk vold fra en partners side. Selv i et forholdsvist åbent samfund som det amerikanske anmelder kun 1 ud af 100 kvinder den vold, som hun udsættes for.

"Vold mod kvinder er også vold mod piger, og flere typer af kønsbestemt vold er direkte rettet mod piger. Forkærlighed for drenge frem for piger resulterer i udbredt abort af pigefostre. Mord på nyfødte piger er et velkendt fænomen i nogle samfund, især i dele af Asien. Om skæring af piger - fjernelse helt eller delvist af pigers kønsorganer - er en udbredt praksis i mindst 28 lande, især i Afrika. Henved 130 millioner kvinder og piger er i dag blevet omskåret," oplyser UNICEFs eksekutivdirektør, Carol Bellamy.

"At være født pige i verden i dag er det samme som at være blevet født til et risikabelt liv. Hver pige vokser op under voldstruslen. Den skygge af vold, hvorunder kvinder og piger lever, svækker dem både psykisk, fysisk og socialt, og det påvirker den sociale og økonomiske udvikling i alle samfund," siger hun.

Undervisning af piger er en af de vigtigste måder, hvorpå man kan beskytte piger mod vold, mener UNICEF. Piger, der nægtes deres ret til skolegang, bliver henvist til en svag social og økonomisk position, der gør dem sårbare overfor udnyttelse og vold.

Lovgivning mod kønsbestemt vold er også vigtig. Lovgivning i sig selv er ingen garanti for beskyttelse af kvinder, men national lovgivning kan hjælpe med til at skabe nye holdninger i samfundet. Der er dog i dag meget lidt national lovgivning mod kønsbestemt vold mod piger og kvinder. Kun en fjerdedel - 44 lande - ud af 193 nationer _ har vedtaget love mod hustru vold, kun 27 lande har lovgivning mod seksuelle overgreb og kun 17 lande anser ægteskabelig voldtægt for kriminalitet. Selv i de lande, hvor lovgivningen eksisterer, er det en udfordring at sikre, at den også overholdes, fremgår det af rapporten "Nationernes fremskridt".

"Status quo er utålelig. Vi må insistere på, at vold mod piger og kvinder bør være en chokerende afvigelse, frem for en usynlig norm," siger Carol Bellamy. AIDS truer fremskridtet. Afsnittet om vold mod kvinder og piger er nedslående. Den optimistiske titel på UNICEF- rapporten "Nationernes fremskridt" er også på andre måder misvisende, selv om ikke alt er negativt. 1997-rapporten rummer bade gode og dårlige nyheder:

- Børnedødeligheden er f.eks. faldet jævnt over de sidste 15 år. Til gengæld truer udbredelsen af HIV/aIDS nu disse fremskridt i ca. 30 lande. Hver dag der mindst 1.000 børn af AIDS i verden. Samtidig synes forskningen på området at koncentrere sig om de HIV-smittede i den rige del af verden. UNICEF fordømmer denne skævhed og anbefaler, at der nu sættes fokus på udviklingslandene til gavn for de mange flere, der er HIV-smittede i Afrika og Asien.

- Stadig flere mennesker har nu adgang til ren vandforsyning. Til gengæld har tre milliarder - halvdelen af jordens befolkning - ikke adgang til ordentlige sanitære forhold.

- Det er snart mange år siden, at Kodeks for markedsføring af modermælksersatninger blev vedtaget. Vigtigheden af amning er ikke et ukendt begreb. Hospitaler verden over er blevet hædret med titlen "Spædbørnsvenlige hospitaler" for deres arbejde for at få nybagte mødre til at amme frem for at anvende

modermælkserstatninger. Alligevel fortæller rapporten om, hvordan kodeksen stadig brydes af mange firmaer med mange spædbørns død til følge.

- Et afsnit i rapporten beskæftiger sig med ungdomskriminelle. Stadig flere børn kommer i konflikt med loven. De færreste lande fører statistik med, hvor mange børn og unge, der holdes indespærret, hvor længe og hvorfor. UNICEF efterlyser en ansvarlighed fra landenes side, når det gælder børn og unge i kriminalitet. "Børn har også krav på en retfærdig behandling af retssystemet, således at de har mulighed for senere at klare sig i samfundet," hedder det i rapporten.

- Særlig beskæmmende for danskere er tallene for 15-åriges forbrug af alkohol og 15-årige, der indblandes i voldshandlinger i skolerne. Her placeres Danmark nemlig i statistikken øverst på listen over 15-åriges alkoholforbrug og som nummer 3 på listen over de lande, hvor flest 15-årige involveres i vold i skolerne.

Koldkrigsmuseet

- en anmeldelse

I sommer var min kone og jeg på ferie på Langeland - og i den forbindelse kom vi også til Bagenkop. Her på den sydligste del af øen befinder Langelandsfortet sig. Nu er det nedlagt og indrettet som museum. Ikke et helt almindeligt af slagsen skulle man tro - for det har fået navnet "Koldkrigsmuseet".

Af Peter Kragh Hansen

Det havde ikke undgået min opmærksomhed, at det gamle fort lå her. I "gamle dage" var der tale om at placere moderniserede HAWK-batterier her - og der går også hårrejsende historier om, at der stadig foregik skydeøvelser m.m. efter at naboejendommen i Nakkebølle blev indviet som asylcenter for krigsflygtninge. Men ok - så følte flygtningene sig jo også lidt hjemme. Men hvad der ellers foregik her, ja det vidste vi ikke noget om.

Nu er den kolde krig slut - og med den er det også slut for Langelandsfortet. Det er nu blevet til et museum, hvor vi kan komme ned og se på "herlighederne". Og måske få løftet sløret for, hvad man dog lavede her før i tiden.

I klummen her på siderne kan du læse, hvordan museet præsenterer sig selv - så jeg vil her holde mig til mine personlige indtryk.

Naturskønt

Mit første indtryk på vejen derop og mens vi gik rundt der var, at det var et vidunderligt område, militæret her havde holdt for sig selv. Det har vi set rundt omkring i landet - og vi ser det her igen. Når militæret først er ude, så har vi virkelig fået en naturperle forærende.

Vi gik rundt mellem små beplantede bakker med en forrygende udsigt ud over havet. Jeg tror gerne, at soldaterne her har nydt at overvåge trækfugle og andet godt - så havde de da noget fornuftigt at tage sig til.

Området er ret stort, så jeg garanterer ikke, at jeg har set alt. Skiltning var der ikke rigtig noget af - eller også har jeg også overset det. Men nogen egentlig "koldkrigsudstilling" fandt jeg ikke.

Dybt forældet

Hvad jeg fandt var bunkeren, kanonstillinger, køjerum, lagre til granater m.m. Og en nødtørftig beskrivelse af, hvad det hele skulle bruges til.

Den tekniske indretninger i bunkeren og kanonstillingerne var mekaniske - drevet af en simpel generator (det må være det, de kalder deres "eget elektricitetsværk"). Eller man skulle gøre ting med håndkraft. Alt dette tyder mere på, at udstyret er tilpasset år 1953 end år 1993.

Den store, imponerende 150 mm kanon, der vises her på billedet, havde en rækkevidde på 25 km - men noget koldkrigsprodukt viste den sig nu ikke at være.

Det er en gammel tyskerkanon fra besættelsens dage, der blot har skiftet herrer. Den havde med andre ord mere til fælles med mindesmærket på en nærliggende strand for strandede og druknede russiske krigsfanger end med firsernes atomoprustning. Og sådan var det faktisk hele vejen igennem. Vi gik rundt i den ene antikverede stilling efter den anden. Det forekom temmelig uvirkeligt alt sammen. Trange køjerum, ulækre lokummer (altså i min fantasi), dårlig luft - og hundede (igen min fantasi) var det indtryk, jeg fik af forholdene for mandskabet.

Hvor var den kolde krig

Som sagt ledte jeg forgæves efter en "udstilling" - det jeg så var en fæstning, som skulle fremtræde som "fuldt operativ". Hvis det er rigtigt, så får den kolde krig et præg af farce på Langeland. For der var intet, der perspektiverede det sete - ting blev vist "som de var" - og så måtte de besøgende så fortolke dette efter bedste evne og vilje, d.v.s. totalt subjektivt.

Og mit subjektive indtryk var, at denne fæstning måske nok har haft en vis form for betydning i den kolde krigs begyndelse - dengang man stadig troede, at den næste krig ville blive som den sidste. Udstyret tyder i alt fald på det.

Men når Langelandsfortet først lukkede i 1993, så kan det ikke være det samme udstyr, de har haft til sidst - for som sagt kan militæret umuligt have brugt pengene så urentabelt, at de er blevet ved med at bruge det antikverede udstyr, vi blev præsenteret for - det er simpelthen utroværdigt. Alternativet - at man virkelig har spildt de værnepligtiges tid med sådan noget skrammel - kan man selvfølgelig også overveje. Det går der jo også historier om.

Vi skal også lige have den gamle fredsaktivists paranoia med. Der er rent faktisk stadig et eller andet, der foregår: En høj mast med diverse udstyr så stadig ud til at være "fuldt operativ" - men der var ingen adgang. Gemt inde bag et hegn og "adgang forbudt"-skilte.

Den børnevenlige fæstning

Når jeg tager nogle lidt andre briller på, så fremtræder fæstningen som et fremragende propagandafremstød. For den er utrolig børnevenlig - for specielt små drenge i alle aldre. Allerede ved indgangen var der mulighed for indkøb af souvenirs - hvad med en ombygget håndgranat, der nu er lighter? Så har man ligesom et indtryk af herlighederne.

Og da de første indtryk var fordøjet, kunne vi jo passende fortsætte med at opleve vores medbesøgende.

Det er klart, at far tager kommandoen. Nu har mor sikkert trukket familien igennem det ene kunstgalleri efter det andet, arrangeret frokosten i det grønne og hvad ved jeg. Men dét her har hun i hvert fald ikke forstand på. Så her må far til.

Og så fortæller han ellers soldaterhistorier for den benovede søn - og de drøner rundt i kanonstillingerne med uforstilt glæde og fascination lysende ud af de glade ansigter. Behøver jeg skrive mere - vi har alle set det de steder, hvor mili tæret har udstillet deres isenkram. Museet her er altså ikke spor anderledes.

Og det var så den perspektivering af den kolde krig.

Langelandsfortet var et bemannet fort under Søværnet indtil 1993. Det blev anlagt i

1953 med henblik på at overvåge og i krigstid hindre fjendtlige skibes passage gennem Langelandsbælt.

Midlet hertil var 4 kanonstillinger udrustet med 150 mm kanoner. En af stillingerne er åben for publikum. Gå ned i bunkeren under kanonen. Se lagrene af granater og ladningskoggere, elevatoren til at bringe ammunition op til kanonen og soverummet med køjer til 12 af den 15 mand store besætning.

Operationsbunkeren var fortets vigtigste nervecenter. Her findes radarskærm, plotterbord og kort, hvor kursen på fjendtlige skibe og fly indtegnedes, og herfra udgik den centrale ildledning af fortets 150 mm kanoner og luftværnsbatterierne i nord og syd. Bunkeren var bemandedt døgnet rundt og fremtræder stadig som fuldt operativ.

Det samme gælder for fortets eget elektricitetsværk i maskinbunker Syd. Det tidligere våbenmagasin lidt derfra danner nu rammen om en spændende udstilling om "Den kolde Krig", perioden 1950-1989, hvor øst og vest stod overfor hinanden i et nervepirrende oprustningskapløb.

Museum Langelandsfort ligger i et meget naturskønt område, som ejes af Statsskovvæsenet. Gå en tur i området, se udstillingen "Den kolde Krig" og nyd udsigten over Østersøen; mange trækfugle raster her forår og efterår.

fred og frihed nr. 3 1997

Galtung advarer mod NATO-ekspansion

Johan Galtung: - Både en varm og en kold krig er ved at tage form - Versailles-traktaten i 1919 var storslået i sammenligning med beslutningen om at udvide NATO.

Af Lotte Rørtoft-Madsen

Det er den norske freds- og konfliktforsker Johan Galtung, der på denne vis sammenligner NATO's beslutning om at udvide militæralliancen mod øst med Versailles-traktaten efter første Verdenskrig, der som bekendt lagde kimen til også Anden Verdenskrig.

Tirsdag den 2. september 1997 var Galtung i København, hvor han forelæste på invitation fra Centret for Freds- og Konfliktforskning.

Her advarede han ikke blot mod NATO-udvidelsen, men også imod kun at se den i en europæisk sammenhæng. Det vil være "eurocentrisk", som han siger. Det skal snarere vurderes i lyset af hele "det euro-asiatiske hovedland" og ud fra USA's doktriner om ekspansion i verden, siger han.

- USA har tabt to krige - Korea og Vietnam - og kunne ikke tåle at tabe den tredje, den kolde krig. Derfor har det været vigtigt at markere, hvem der vandt den kolde krig. Det gøres ikke altid ved at skyde, men ved at flytte tropperne helt ind i fjendens hjerter, og det er det man er ved at gøre, sagde Galtung. Han forudser, at "både en varm og en kold krig er ved at tage form".

Og Gud skabte USA for at skabe fred og orden i verden...

Den norske fredsforsker Johan Galtung ser pessimistisk på fremtiden, "især på grund af debatniveauet i Vesteuropa", som han siger. Godt nok er den kolde krig slut, men både en varm og en kold krig er ved at tage form. NATO's udvidelse mod øst er én af de udviklinger, der peger i den retning. - NATO-udvidelsen er ikke kun et spørgsmål om Europa og øst, men handler også om den islamiske verden, om Indien, Kina og Japan. Hele det euro-asiatiske hovedland indgår i rammerne omkring den, sagde han. Galtungs udgangspunkt for at kritisere NATO's ekspansion mod øst ligger ét bestemt sted: i USA. Han peger her på en doktrin, som USA udarbejdede helt tilbage i 1943, altså midt under Anden Verdenskrig. Her udarbejdede den amerikanske generalstab (Joint chief of Staff) et dokument, der opererede med en tre-delning af verden:

1. Den del der er besat eller kontrolleret af USA.

2. Lande der er venligtsindede overfor USA.

3. Lande der er fjendtlige overfor eller irrelevante for USA.

Ifølge Galtung er det stort set en doktrin, som USA fortsat arbejder ud fra. Den indebærer, at neutrale lande ikke er acceptable, men skal neutraliseres eller vindes over. Dét er efter Galtungs mening ét af målene med NATO's udvidelse: At skubbe den amerikanske dominans helt op til de yderste grænser, helt op til hvad han kalder den muslimske verden.

Derfor ser han også en sammenhæng mellem, at NATO udvider sig mod øst, mens USA udvider sine militære allianceforhold med Japan, således at japanske tropper nu "kan følge USA helt til Suez-kanalen". En form for inddæmning af det euroasiatiske hovedland, som han siger. For USA ser det som sin mission at "civilisere verden":
- USA's tidligere stabschef Colin Powell erklærede i en tale i Washington i 1995: "Gud skabte USA for at skabe fred og orden i verden". Det vil sige at USA har en mission i at civilisere verden.

Dét er NATO-udvidelsen et led i. Målet er at kontrollere Kina, Rusland og den muslimske verden, og i den sammenhæng er det uhyre vigtigt at neutralisere de neutrale lande. De må så at sige "konvertere til USA", som Galtung formulerer det. I øjeblikket er USA og NATO i gang med at "flytte tropperne helt ind i fjendens hjerter" for at markere, hvem der vandt den kolde krig. I Østeuropa - altså i de ledende cirkler - er interessen for at komme ind i NATO egentlig ikke så stor, vurderer Galtung - det er til gengæld interessen for at komme ind i EU:

- Et gammelt ordsprog siger: "Hvis du vil ind i en klub, så forsøg at se ud som klubmedlemmerne." Det er det der er igang. Landene ved godt at de ikke kommer med i NATO her og nu - derfor køber de NATO-våben som adgangsbillet til EU. Galtung giver en række eksempler på, hvorledes NATO-våben i denne tid strømmer ind over Østeuropa. Selv Rumænien har på en våbenmesse afgivet store ordrer på amerikanske våben for at vise at de er interesserede i en tilnærmelse til NATO. Fredsforskeren går så vidt som til at konkludere, at "USA de facto bestemmer hvem der skal være EU-medlemmer via NATO".

- Versailles-traktaten i 1919 var storslået i sammenligning med beslutningen om at udvide NATO, siger Galtung, der mener, at USA's og NATO's Drang nach Osten vil få Rusland til "som modsvar at opbygge et alliancemønster med Iran og Kina og med tiden også Indien".

Radioaktiv spredning forurener Danmark

Flere og flere mennesker i Danmark rammes af kræft som følge af radioaktiv spredning fra Storbritanniens oparbejdningsanlæg for plutonium

Af Ulla Røder

På de engelske landeveje kører der konvojer af biler lastet med atomvåbensprænghoveder rundt uden at være mærket med nogen form for advarselsskiltning eller anden varsling om transporten til befolkningen eller myndighederne. I tilfælde af uheld vil plutonium slippe ud i luften med deraf følgende forgiftning af enorme arealer i årtusinder - en katastrofe for civilbefolkningen. Trods stor modstand og et stort overvågningsnetværk hos lokalbefolkningen synes disse transporter imidlertid blot at fortsætte.

Bilerne transporterer således atomvåbensprænghoveder frem og tilbage på de engelske hovedveje - mellem bombefabrikken i Burghfield i det sydlige England og Trident atomvåbenbasen i Coulport i Skotland samt RAF-basen i East Anglia. Kendte destinationer for disse dødelige transporter omfatter bl.a. Sellafield i Cumbria, Rolls Royce Nuclear i Derby, RAF Brize Norton i Oxon, Chapelcross og Coulport, en Trident atomvåbenbase i Skotland.

Det omstridte Sellafield

Atomanlægget ved Sellafield i det vestlige England er Storbritanniens mest omstridte

industrikompleks. I Sellafield oparbejder man plutonium fra brugt uranbrændsel - plutonium, der bliver solgt til flere lande i Europa, og samtidig har Sellafield-anlægget nu ansøgt den britiske regering om tilladelse til at øge udslippet af radioaktivitet, noget der vil få konsekvenser langt uden for Storbritanniens grænser. Den radioaktive forurening breder sig nemlig ud i luften og i vandet og har påført folk i mange lande - herunder også i Danmark - livsfarlige kræftsygdomme. Og leukæmitilfælde hos lokalbefolkningen har nu efter 50 års udledning nået et så synligt omfang, at de nu ikke kun er "noget der rammer naboen". Forureningen af gasser som krypton-85 breder sig med vinden til Danmark, og væsker udledes i havet, bestråler fiskene og havbunden i hele det Irske hav og ødelægger fiskeriet i Nordsøen. En del af denne forurening spredes med vind og strøm til den danske vestkyst, og skumsprøjt sender radioaktivitet ind over vore kystarealer. Videnskabsmænd har påvist, at det tager cirka 5, 6 år at føre forureningen med strømmen fra det Irske hav helt op til det arktiske hav.

Plutonium og terrorisme

Med den øgede produktion af plutonium vil der også ske en yderligere optrapning af transport af plutonium på vejnettet. Risikoen for, at terrorister en dag får plutonium i hænde er meget stor. Der skal kun bruges en ganske lille mængde for at fremstille en lille atombombe, og jeg behøver vist ikke at udpensle, hvad der sker i tilfælde af, at en sådan bombe sprænges i en storby.

Vi må forlange, at de danske myndigheder tager dette problem op. De eksisterende atomvåbenspræghoveder bør demonteres, og al produktion af plutonium bør stoppes. Der findes ingen saglig grund til at anvende plutonium, som kun kan bruges til våbenfremstilling.

Vi må forlange, at oparbejdningsanlæggene lukkes, og plutoniummet anbringes i geologiske slut-deponeringsanlæg. Dette arbejde vil holde de nuværende arbejdere beskæftiget i mange år fremover med demontering, oprydning af fabriksarealerne, (så godt det er muligt) og overvågning af plutoniummet, for at det ikke skal falde i hænderne på terrorister eller andre stater med interesse for udvikling af atomvåben.

**This is the lorry
that carries a
most deadly load
on British roads**

Løbeseddel fra "Nukewatch", der opfordrer folk til at melde tilbage, hvis de se en konvoj.

Another Way

Positive Response to Contemporary Violence.

Af Adam Curle, 150 s., Jon Carpenter Publishing, PO Box 129, Oxford OX1

4PH, England.

Denne bog giver en omhyggelig analyse af den vold, der spreder sig i både byer og i lande fra Bosnien til Liberia, Afghanistan, Cambodia og Sudan.

Volden virker ofte meningsløs. Adam Curle har mødt volden mange steder i verden som fredsmægler og aktiv pacifist. Han mener, volden kommer fra fremmedgørelse og en følelse af at være afskåret fra andre i en verden, som er gjort meningsløs af 2 verdenskrige og en usædvanlig hurtig teknologisk udvikling.

Det er vanskeligt at behandle den stigende vold med konventionelle politiske eller diplomatiske metoder. Volden har skabt uløste problemer for politi og sociale instanser samt for FN og andre internationale organisationer.

Men i det krigshærgede Kroatien har Adam Curle arbejdet med en gruppe mennesker, der har overvundet deres egen angst og har vist, at de kan fungere på trods af frygt og fordomme og militarisme. De bor der - de er ikke udefra kommende rådgivere eller mæglere. De tager sig af tusindvis af flygtninge, af dem der er blevet traumatiseret af krigen, af børn, der næsten ikke har kendt andet end vold i deres liv. Ved deres eksempel og deres arbejde spreder de ringe af medfølelse og ikkevold. Adam Curle har givet kurser og levet med dem som deres ven. Han ser dem som model, der er meget vigtig for alle, der er optaget af denne verdens skæbne, mens vi nærmer os det næste årtusind.

Adam Curle har undervist i psykologi, pædagogik, fred og udvikling på en række universiteter, bl.a. i Exeter, Harvard, Ghana og Bradford. Han har arbejdet som mægler og været aktiv for fred i mange lande: i Indien og Pakistan, i Nigeria, Sydafrika, Zimbabwe, Nordirland, Sri Lanka, og han er nu i sit 81. år stadig aktiv i det tidligere Jugoslavien. Han besøgte Danmark i maj 1997 inviteret af Centret for Konfliktløsning, og han holdt et foredrag og 2 workshops om netop de emner, han behandler i sin ovennævnte bog. Han deltog også i de danske kvækeres årsmøde, da han selv er kvæker, og også der fortalte han om sit arbejde. Alle, der mødte ham, oplevede hans oprigtighed og hans varme udstråling.

Bogen kan absolut anbefales.

Ulla Moltved

"Soldier Boy"

- ny barsk dansk tv-film om børnesoldaters liv får premiere i ca. 100 tv-stationer verden over i forbindelse med UNICEFs Internationale Børnetv- og Radiodag.

Af Susanne Neertoft

Siden 1990 har borgerkrigen raset i Liberia. 150.000 mennesker er dræbt og endnu flere er blevet såret på krop og sjæl. Hårdest som altid, når krigen hærger, er det gået

ud over børnene. Tusinder af børn er blevet ofre for fjendens kugler. Mellem 6.000 og 15.000 børn mellem 7 og 15 år har selv taget aktivt del i kampene. Nogle af børnene er blevet tvangsrekrutterede som børnesoldater. Andre har meldt sig frivilligt blot for at få mad og overleve eller for at hævne drab på deres familier. En stor del af dem er blevet tvunget til at udføre grusomheder mod deres familier og landsbysamfund - forbrydelser så store, at børnene ikke kan vende hjem. Det gælder bl.a. den 13 årige tidligere børnesoldat Mike, som er hovedpersonen i tv-filmen "Soldier Boy", der får premiere på Danmarks Radios tv og på ca. 100 tv-stationer verden over i forbindelse med UNICEFs Internationale Børnetv- og Radiodag den 14. december i år.

"Soldier Boy" bygger på virkelige hændelser, og alle de medvirkende er tidligere børnesoldater. Filmen er baseret på Mikes historie, der ligner de fleste børnesoldaters. Mike begyndte sin militære karriere som tiårig, da en gruppe fra NPFL (National Patriotic Front of Liberia - en af krigens mange parter) angreb hans landsby, tog ham til fange og tvang ham til at dræbe sin egen bror. I dag bor han på et hjem i Monrovia, hvor organisationen Children Assistance Program bl.a. støttet af UNICEF tager sig af gadebørn og tidligere børnesoldater. Her får børnene tag over hovedet, mad og behandling mod deres traumer.

Mike plages stadig af mareridt og skyldfølelse over at være blevet tvunget til at dræbe sin bror, da det danske filmhold meder ham. Filmholdet består af manuskriptforfatter Kaare Bluitgen, filmfotograf Finn Brasen og filmproducenten og instruktøren Frode Højer Pedersen. Sidstnævnte har tidligere produceret en lang række andre dramadokumentariske film om børn og unge i det globale samfund.

Han står bl.a. bag filmene "I morgen blir vi færdige" om fire piger bag en væv på en af Nepals mange tæppefabrikker, "De kalder mig hund" om børneslaver på Haiti og "Drømmepigen" om gadepiger i Brasilien, der er blevet vist i alverdens tv i forbindelse med tidligere års internationale Børnetv- og Radiodage, og som har vundet stor anerkendelse overalt. Selv siger han om "Soldier Boy", at den for ham personligt har været den mest spændende film at producere af alle de film, som han har produceret gennem de seneste godt 20 år.

- Det var fantastisk spændende at arbejde med tidligere børnesoldater, fordi vi gennem filmarbejdet gav dem mulighed for for første gang rigtigt at åbne sig og frit fortælle om deres grusomme oplevelser, følelser, nederlag og sejre efter alt, hvad de havde været i gennem. Det er deres historier, som vi fortæller i filmen. Vi har på en måde blot stillet os til rådighed for dem og sikret dem retten til at udtrykke sig - en rettighed, der for mig at se lige så vigtig, som at blive sikret retten til mad og rent vand for at kunne fungere som menneske, forklarer Frode Højer Pedersen.

Enkelte scener i filmen er meget rå. Den fortæller bl.a., hvordan guerillalederne fylder børnesoldater med narkotika. Marihuana, amfetamin og valium dulmer angsten og samvittighedskvalerne. Når først de er afhængige af stoffer, er de lettere at kontrollere. Og den fortæller om, hvordan de trænes til at dræbe og spise legemsdele og drikke blod fra ligene af deres ofre som en rituel handling for bl.a. at styrke følelsen af sammenhold. Filmen er beregnet for 12-18 årige børn og unge, og man kan spørge sig selv, om det er nødvendigt at vise så barske scener for børn. Frode Højer Pedersen er ikke i tvivl.

- Virkeligheden er behård for mange børn ude i den store verden. Danske børn og unge ser ofte billeder af krig på film og i tv. De ser børn, der bærer våben og ligner filmhelten Rambo. Men krigen for børnesoldaterne er ikke et spændende eventyr. Deres oplevelser handler om tvang, ned og overlevelse. Danske børn og unge ved ikke, hvad der sker i hjertet og i maven på børn, der tvinges ud i krigshandlinger. At være børnesoldat er sidste led i kæden. Har de først dræbt nogle af deres egne, kan de som regel ikke vende tilbage til familien. De bliver afvist i deres landsbyer og uden hjælp kan de næsten kun ende deres dage på gaden som stofmisbrugere. At krig er alt andet end eventyr er efter min mening meget vigtigt at fortælle for fremtidens voksne, siger han.

En våbenhvile i Liberia trådte i kraft i foråret og i juli blev NPFLs leder, Charles

Taylor, valgt til præsident, men ingen ved, hvor længe freden vil vare. Filmen om børnesoldaterne skulle have været optaget, færdigproduceret og udsendt sidste år, da der var våbenhvile i landet, men nye blodige kampe i Liberia forhindrede dette. I dag udnyttes mellem 200.000 og 250.000 børn til børnesoldater i krige, der udkæmpes i ca. 20 lande.

"Soldier Boy" er produceret af Danmarks Radio i samarbejde med Danida, Folkekirkens Nødhjælp, UNICEF Danmark og UNICEF.

Foto: Finn Brasen fra filmoptagelserne af "Soldier Boy".

Tysklands-brigaden

Et militært eventyr til det hvide ud af øjnene. I år er det halvtreds år siden, at den danske regering første gang lavede en troppe-enhed, som skulle fungere uden for Danmarks grænser.

Af Holger Terp

Baggrunden for oprettelsen af Tysklandsbrigaden, den 15. maj 1947, på 4.000 mand var et løfte i befrielsessommeren til den engelske regering, om at man godt ville aflaste den engelske besættelsesstyrke i Tyskland. Brigaden skulle fungere i to år. Under folketingsdebatten om oprettelsen af styrken, sagde den daværende socialdemokratiske forsvarsminister Harald Petersen, at "Vi overvurderede vores kræfter", men oprettelsen af brigaden blev kædet sammen med en løsning af spørgsmålet om de mange tyske flygtige her i landet.

I en tid, hvor der manglede næsten alt i Danmark bevilliger Rigsdagen 135 millioner kr. til brigaden. Fint skulle det være.

Brigaden fik militærmusik, eget pengesystem og radioudsendelser fra Danmark og havde sit eget brigademærke. Soldaterne blev afløst hvert halve år. Man gjorde meget ud af soldaternes fritid. I kasernerne blev der indrettet skrivestuer, læseværelser, filmstuer, og foredragssale, ligesom der var adgang til at dyrke sport.

Som noget helt specielt blev der i forbindelse med kasernerne oprettet mindre hoteller, hvor gæster kunne overnatte. Desuden indrettede man et dansk bageri og fik dansk forplejning, så soldaterne ikke skulle lide for meget af hjemve.

Brigadens udrustning skulle i første omgang være leveret og betalt af englænderne, men englænderne solgte gamle våben for 70 millioner kr., som tidligere havde været beregnet til engelske styrker til brigaden. Våbenhandlen vakte stor røre i Danmark. Der gik ikke lang tid, før alle budgetter var overskredet. Allerede i oktober 1947 kommer det frem, at folkene i Brigaden har kørt i det nye modefænomen bil for over 7 millioner kroner, og at man derfor må ansøge om yderligere 35 millioner til at dække transportbehovet.

I år vil forsvarsministeriet sikkert fejre Tysklandsbrigaden med prompt og pragt.

Citater om våbenhandel

Samlet af Tom Vilmer Paamand

"Jeg tog mælk fra babyer for at købe moderne jagerfly, som hver kostede en million børns uddannelse."

Mahbub ul Haq, tidligere finansminister i Pakistan.

"Det er sørgeligt, at det sidste sted, udviklingslandene vil spare, er på deres militær. I Costa Rica har vi ingen hær."

Jos Olsen, Costas Ricas præsident.

"Vi ved, at kun en brøkdel af de penge, vi bruger på militæret, kunne sikre basal

sundhed for alle i udviklingslandene."
Poul Nyrup Rasmussen, dansk statsminister.

"Hvis tre krigsfly styrter ned, så bliver der ødelagt for, hvad budgettet er for serumvaccine til alle verdens børn på et år."
Peter Ustinov, Ambassadør for UNICEF.

"Hver gang et gevær bliver fremstillet, et krigsskib bliver søsat, en raket bliver affyret, betegner det reelt et tyveri fra dem, som sulter og ikke får mad, fra dem, som fryser og ikke får øj. Verden bruger ikke blot penge til våben. Den bruger sine arbejderes sved, sine forskeres talenter og sine børns forhåbninger."
Dwight D. Eisenhower (1953), Præsident for USA.

"fred og frihed nr. 4 1997"

"ikkevold nr. 4 1997"

Artikler fra bladet fred og frihed/ikkevold,
der udkommer fire gange om året.

International Liga for fred og frihed og
Landsforbundet Aldrig mere Krig har
indgået et bladsamarbejde, så bladene
Fred og Frihed og Ikkevold udsendes med
fælles indhold, men hver sit omslag.

Omslaget er forbeholdt de to foreninger,
mens resten af bladet redigeres af en
redaktion fra begge foreninger
v. Toni Liversage (fred og frihed) og
Tom Vilmer Paamand (ikkevold).
Kommentarer til bladet sendes til ikkevold@FRED.dk

Downloadet fra "Fred på Nettet"
OnLine Biblioteket - FRED.dk/bibliion/

"OnLine Biblioteket" i Fred på Nettet
er startet af Aldrig Mere Krig
ved Tom Vilmer Paamand og Holger Terp

Kommentarer sendes til WebMaster@FRED.dk

nr. 4 1997:

[Forside](#)

[Find inspiration i de gamle
blade](#)

[På vagt for freden](#)

[Værnepligt - hvad skal vi
med den?](#)

[Tyrkiet](#)

[Fredsfanger i Spanien](#)

[Totalnægtelse på
kasernerne](#)

[NGO-støtte til OSCE](#)

[Elytninge er velkomne](#)

[En beretning fra
slagmarken](#)

[Millionerne fosser ud til
militæret](#)

[Sandhedens sensommer](#)

[Militær økonomi](#)

[Det bitre paradys](#)

[Østtimor er ikke glemt](#)

[Nobelprisen](#)

[Forbyd atomvåben](#)

[Foreningen](#)

[Regnbuekassen Vest](#)

[International Peace Bureau](#)

fred og frihed/ikkevold nr. 4 1997

Den 1. december er Fredsfangers Dag

Der er tradition for at vi pacifister i tiden omkring denne dag skriver og hermed opmuntrer de mange fredsfanger, der sidder i fængsler rundt omkring i verden.

Find inspiration i de gamle blade

Alle artikler i Ikkevold fra årene 1971-97 er nu samlet i et systematisk index med 5200 poster. Fra 1993 er Ikkevold trykt sammen med Kvindernes Internationale Liga for fred og friheds tidsskrift, fred og frihed, der altså også er indekseret.

Af Holger Terp

Ikkevold er en fortsættelse af foreningens tidsskrift *Pacifisten* som udkom i årene 1946-1970, der igen er en videreførelse af foreningens tidsskrift *Aldrig mere Krig* som udkom i årene 1933-1945. Indexet over *Ikkevold* er udarbejdet ud fra den formodning, at der er ingen som husker alt hele tiden, og hvor var det nu det var, at der stod den artikel som jeg lige står og skal bruge nu?

Det er ikke alle abonnenter, der gemmer alle de tidsskrifter som kommer med posten. Nogle gemmer kun eksemplarer af tidsskrifter som har speciel interesse for dem, men med dette index i hånden, kan man gå ned på sit lokale bibliotek og finde artiklen, eller, hvis biblioteket ikke har *Ikkevold*, så kan artiklen bestilles udefra. Grunden til at indexet er lavet er en formodning om, at det kan være med til at øge interessen for *Ikkevold* og Landsforeningen *Aldrig mere Krig*. Både for hvad der har stået i det kan vi have nytte af det og lære af det? Og også ønsket om øget interesse for *Ikkevold* i fremtiden. Hvad skal der stå i bladet og hvem skal skrive artiklerne? Indexet er systematisk opbygget med et par store hovedgrupper, hvilket ikke kan undre, *Aldrig mere Krigs* formål taget i betragtning. Det er fredssagen og

militærnægtelse. Enkelte artikler har kunnet bringes flere steder i indexet, men jeg har bestræbt mig på at sprede artiklerne så langt ud i systematikken som muligt. Nogle artikler vil givetvis blive flyttet i senere udgaver af dette index. Registreringen er tilstræbt komplet. Små notiser, enkelte korte anmeldelser og små referater og meddelelser om møder og arrangementer er ikke medtaget. Der er medtaget forfatter, titel, undertitel, emneord, og noter, alt efter hvor vigtige artiklerne skønnes at være.

Hvis Ikkevolds læsere ønsker, at nogle poster suppleres med yderligere oplysninger, hører jeg gerne fra dem. Lige som kritik af indexet er velkommen.

Frem til 1980 blev Ikkevold udgivet af Aldrig mere Krig og Kristeligt Fredsforbund i fællesskab. Fra 1993 er Ikkevold trykt sammen med Kvindernes Internationale Liga for fred og friheds tidsskrift, fred og frihed og for denne periode er dette blad altså også indekseret.

Redaktionen var og er stadigvæk kollektiv, med Erling Salomonsen som den første ansvarshavende redaktør. Siden kom Ole Galster Balch, Jens Thoft, Finn Held og Peter Krag Hansen til.

Indexet findes kun i elektronisk form og fylder i alt 266 sider. Det kan hentes i fredsbevægelsens elektroniske bibliotek på internettet, der også rummer andre gode udgivelser: FRED.dk. De fleste folkebiblioteker kan hjælpe med at finde det.

På vagt for freden

Udsendelsen *Horisont* på DR-1 - Flyverhjemmemværnets reklamevideo.

En midaldrende herre med løjtnantstriber på plads i udsigtstårnet:

"Jeg tror sgu, det var en F-16, Frank". Frank sætter en dyr feltkikkert for øjnene, dog uden at tage beskyttelsehætten af objektivet. "Ja, minsandten, det er en F-16, du må hellere melde den". Løjtnanten drejer hovedkvarteret: Roger, Bravo, Delta, her fløj en F-16.

Et par sekunder senere ses en helikopter på himmelen. "Hovsa, der er en helikopter, den går sgu ned. Vi må hellere tage en pejling". Løjtnanten og Frank trækker et løst stålstativ frem med en kompasrose påmalet og en sigtekikkert. Frank drejer lidt på kikkerten, mens løjtnanten samtidig drejer på stativet, så Nord vender mod Vest og bedre kan ses i kameraet.

Udsendelsen var annonceret i dagspressen med det forskræp, at nu var flere politiske partier gået ind med krav om Hjemmemværnets nedlæggelse. Spændende nok, og efter 25 minutter med søløjtnanter og flyverløjtnanter og Frank'er fik man endelig en ung radikaler i studiet til de sidste fem minutter. Det måtte dog for at få balance i tingene suppleres med en mere ansvarlig konservativ Christiansborgpolitiker, som kunne bringe lidt besindighed ind i debatten.

De ressourcer, som den unge radikaler ville bruge til krigsforebyggende fattigdomsbekæmpelse, dem kunne vi ifølge den besindige konservative nok forstå, at det var nødvendigt at reservere til Hjemmeværnet, så det kunne beskytte os mod de bander, der ville komme rendende, når det russiske samfund brød sammen i fattigdom og mafiakriminalitet.

Og i næste uge kommer *Horisont* igen med bla, bla, bla....

Geert Grønnegaard

Værnepligt - hvad skal vi med den?

Efter at have stiftet bekendtskab med værnepligtsloven i næsten 5 måneder er jeg ved at være godt utilfreds med tilværelsen. Det siges, at vi lever i et frit land, men denne frihed gælder åbenbart ikke for unge mænd, hvis de er så uheldige at trække et for lavt nummer på deres session. Så skal de med vold og magt tvinges til at beskæftige sig med noget, de ikke selv har valgt i 6-12 måneder af deres liv. **Så meget for friheden!**

Af Bjarke Andersen, militærnægter, Odense Teater

I værnepligtsloven §1 står der: "Enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar efter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver." Dette er en gammel lov, som overhovedet ikke er fulgt med landets udvikling gennem de sidste mange år.

I dag er der ikke noget at forsvare fædrelandet mod, så derfor sendes soldater udenlands for at finde noget at forsvare - det er jo en stor trussel mod Danmark, hvis der f.eks. er borgerkrig i Albanien! Men hvorfor skal vi bruge 15 milliarder hvert år på at sikre et fredeligt og demokratisk valg i Albanien? Og hvorfor er det nødvendigt at tvinge 7-8.000 unge mænd til at træne i at forsvare fædrelandet, når der nu ikke findes en aktuel fjende? Det må da kunne gøres på en billigere og mere effektiv måde.

Militærnægtere

Så er der os, som nægter at deltage i krigsundervisningen - militærnægtere bliver vi passende kaldt. Det er os, som var så uheldige at trække et for lavt nummer og ikke havde nogle gode fysiske skavanker, som lægen ville anerkende. Vi udgør omkring 10% af de indkaldte for tiden, er som regel børn af højtuddannede forældre - tendensen må være, at jo mere man lærer, desto større chance er der for, at man bliver nægter.

Men ifølge militærnægterloven skal vi altså beskæftige os med en eller anden form for statsarbejde, som ikke ville blive udført alligevel. Det hedder sig i hvert fald, at vi ikke må udføre arbejde, som optager en ledig normeret stilling - og det lader vel ikke så meget tilbage? Det mest tåbelige er, at vi i stedet for at have et job og betale skat til staten, render rundt og laver ingenting, mens vi får 5-6.000 kr. om måneden for det. På årsbasis bruges der altså omkring 35 millioner på at holde nægterne beskæftiget med arbejde, som ikke skal udføres - blot fordi vi har værnepligt her i landet!

Fjern værnepligten

Min opfordring er derfor, at værnepligten fjernes. Den er utidssvarende og koster samfundet alt for mange penge, og desuden krænker den den personlige frihed til bestemme over ens eget liv. Et argument for loven har været, at der er for få frivillige til, at et ordentlig forsvar kan holdes gående. Det nægter jeg simpelthen at tro på - når vi har et hjemmeværn med 65.000 medlemmer, må der også være personer nok med lyst til at arbejde som soldat. Desuden vil en professionel hær have større motivation (folk er jo ikke blevet tvunget), være mere effektiv (der stilles forhåbentlig større ansættelseskrav, end at ens helbred blot skal være ok) og dermed være billigere. Personlig så jeg naturligvis helst, at man helt fjernede forsvaret og dermed også værnepligten, men da det må siges at være en længerevarende proces, som kræver samarbejdsvilje fra mange forskellige lande, er jeg godt klar over, at det ikke er realistisk i den nærmeste fremtid. Det vil også kræve en global holdningsændring fra troen på, at alle vil mig noget ondt, til alle vil mig det bedste. Det vil tage meget lang tid, men jeg håber da, at det sker mens jeg lever - jeg ser i hvert fald frem til det.

Tyrkiet

Osman Murat Uelke, 1. Taktik Hava Kuvvetleri Komutanligi, Askeri Cezaevi, Eskisehir, Turkey, (in 23/10/97 -)

Totalnægter dømt til 10 måneders fængsel plus en bøde den 23. oktober 1997 efter anklager for "desertion" og "fortsat ulydighed". Skønt han allerede har udsonet sin dom, medens han ventede på retssagen, er han stadig i militærfængsel og ser frem til igen at komme i retten for at have nægtet at møde op til militærtjeneste efter hans første løsladelse fra fængsel i maj måned.

Fredsanger i Spanien

Totalnægtere falder for tiden ind under to forskellige love. De fleste dømte under den forrige lov er i åbent fængsel, medens nogle få (mærket med et *) er i fængsel dag og nat. Efter at loven blev ændret i maj, bliver totalnægtere ikke fængslet længere, men dømt til imellem 8 og 14 års "udelukkelse fra offentlige embeder eller modtagelse af offentlig støtte". De totalnægtere, der deltager i totalnægtelsen på kasernerne og altså erklærer sig som totalnægtere efter at de er begyndt at aftjene deres værnepligt, dømmes af militære domstole og holdes i militærfængsel. Navnene på de totalnægtere, der er fængslet i Navarra var ikke tilgængelige, da fredsfangelisten gik i trykken.

Placido Ferrandiz Albert*, Elias Rozas Alvarez*, Ramiro Paz Correa*, Prision Militar de Alcala, Carretera de Meco Km 5, 28805 Alcala de Henares, Madrid, State of Spain.

Gorka Martinez, Inigo Mendibil Arando, Centro Penitenciario de Basauri, C/ Lehendakari Aguirre 92, Basauri, Bizkaia, State of Spain

Pedro Camacho Rios, Centro Penitenciario, Carretera de Ayora Km 72., 02071 Albacete, State of Spain

Lluis Miguel Orviz Menendez, Centro Penitenciario de Villabona, Finca Tabladiello, Modulo CIS, Villabona, Asturias, State of Spain

Roberto Diez Pereda "Paridas", Arturo Escobar, Jon Montegi Agirrezabala, Gorka Fernandez Urien, Aitor Bitorika, Inaki Basterra, Roberto Mendibil, Jorge Laiseka Santos, Jose Antonio Santamaria Ortiz, Aritz Tudela Belasko, Unai Bilbao Solaetxe, Mikel Garcia Gonzalez, Alonso Egia Hernandez, Roberto Barrueta Alonso, Ander Agia Cruz, Eneko Arandia Mendizabal, Benjamin Barandalla, Jose Luis Minquez Arellano, Haritz Olabarri Pujana, Joseba Rodriguez Arza, Jose Alonso Seco, Joseba Sanz, David Merino, Txabi Delkorte Elduayen, Garikoitz Correa Juez, Gabriel Ibarra, Oier Madariaga Mugarza, Fermin Ayo Cuesta, Aitor Larrea Principe, Joakib Gonzalez Garcia, Daniel Yaniz Aramendia, Alberto Rafael Fernandez Urizar, Aitzol Euba, Unai Resanez Torron, Unai Murillo Alija, Atxio Burgoa Gumuzio, Raul Santelicos Gonzalez, Centro Penitenciario de Bausauri, c/ Lehendakari Aguirre 92, Basauri, Bizkaia, State of Spain

Inigo del Hoyo Onandia, Andres Gutierrez Movillo, Centro Penitenciario Caceres I., Apdo 190, Caceres, State of Spain

Zigor Diez Gamboa, Jose Luis de la Mata, Jose Maria Perez Moral, Prision Provincial de Santander, C/alta 95, 39008 Santander, Cantabria, State of Spain

Asia Rodriguez, Centro Penitenciario, Apdo 394, 15002 A Coruna, State of Spain

Yosu Lombide, Jesus Artola, Antonio Garcia, Prision Provincial de Martutene, 20014 Donostia, Gipuzkoa, State of Spain

Juan Manuel Bello Losada, Centro Penitenciario de Vigo, Avenida de Madrid 106, Vigo, Pontevedra, State of Spain

Antonio Moreno, Centro Penitenciario Sevilla II, Carretera Mairena Alcor Km 3, State of Spain

Mikel Hernansanz, Centro Penitenciario, 47080 Villanubla, Valladolid, State of Spain

Fernando Gimeno Ruiz, Guillermo Ladrero Canales, Javier Plaza Deistegui, Centro Penitenciario de Zaragoza, Avenida de America 80, 50007 Zaragoza, State of Spain

Rafael Ruiz Travieso, Centro Penitenciario Puerto II, Apdo 600, 11500 Puerto de Santa Maria, Cadiz, State of Spain

---

Totalnægtelse på kasernerne

"Insumisión en los Cuarteles er en ny form for civil ulydighed overfor militær og militarisme generelt. Det drejer sig om at møde op til sessionen og når vi så er blevet soldater, deserterer vi. Vi er desertører. Senere offentliggør vi det kollektivt og forklarer medierne om årsagerne til vores ulydighed.

Totalnægtelse på kasernerne er den logiske fortsættelse af totalnægtelsen, nu da det er blevet kendt, at vi står i en relativ ny situation (professionalisering af militæret og nye funktioner for hæren m.m.) der bibeholder alt det, som totalnægtelsen også er en kritik af: autoritet, voldsapparatet - d.v.s. selve eksistensen af selve militæret.

Det løser kun et problem at lave en professionel hær - afskaffelsen af værnepligten er det eneste argument til fordel for professionaliseringen af militæret."

Sådan starter et manifest fra denne spanske gruppe, som Ikkevold har modtaget. Og som sådan rammer det ned midt i den debat, som vi startede i sidste nummer om værnepligten - og som bliver fortsat af Bjarke Andersen i dette nummer.

For har spanierne ikke fat i en vigtig pointe: Hvis det lykkes os at afvikle værnepligten, så bliver det om muligt endnu sværere at arbejde antimilitaristisk - vi mister den sidste mobiliseringsbase - militærnægterne.

Peter Kragh Hansen

NGO-støtte til OSCE

Warszawa 5-7. juli 1997

Det finske Alternativ til EU og Kvinder for Fred havde med en stor indsats taget initiativ dels til en parallelkonference til OSCE-parlamentarikerkonferencen i Warszawa 5-7.juli 1997, dels til en bustur gennem de baltiske lande til konferencen.

Gadeteater på torvet i det gamle Warszawa. Også polakkerbne deltog med bannere - foto: Dorte Valentin.

Af Dorte Valentin

Mange lande og organisationer var repræsenteret med lang række indlæg om skepsis over for udvidelserne af EU og NATO, og både turen og konferencen blev opløftende og positive oplevelser

To stop i Estland...

Den 1. juli 1997 startede et blandet selskab i en bus fra Tallinn med kurs mod Warszawa. Formålet var at møde befolkningerne i de større byer i de baltiske lande, oplyse om EU, OSCE og NATO for at slutte ved en skyggekonference i Warszawa parallel med OSCE-parlamentarikermødet den 4.-8. juli.

Der var deltagere fra fredsbevægelser, EU-modstanderbevægelser og andre interesserede fra England, Irland, Danmark, Sverige og Finland, og flere deltagere sluttede sig til på vej gennem de baltiske lande, ialt ca. 50 personer.

I Tallinn var 1-2 personer fra hvert land inviteret til møde med formanden for Estlands EU-modstanderparti, Fremtidspartiet, Jaanus Raidal, som kunne oplyse, at ifølge meningsmålinger er 60 % imod medlemskab af EU, og der er store forbehold overfor medlemskab af NATO: "Vi er lige blevet fri af Sovjetunionen og vil ikke ind i en ny union, før vi har fundet vores egen identitet." Desværre har andre synspunkter end EU-begejstring dårlige vilkår i medierne.

Den finske gruppe havde forberedt et flot gadeteater, som havde premiere næste dag i universitetsbyen Tartu med to forestillinger, som samlede en del mennesker, hvoraf de fleste var interesserede i det uddelte materiale.

Det var 2. juli - dagen for USA's første atomprøvesprængning i Nevada-ørkenen af en planlagt række på fire, og delegationen sendte et protestbrev til præsident Clinton. Kopier blev afleveret til udenrigsministerierne og de amerikanske ambassader i Riga og Vilnius og Tallinn, og senere også sendt til den danske presse, hvilket ikke synes at have gjort større indtryk.

Fra Riga til Warszawa

I Riga i Letland blev gruppen fulgt opmærksomt af politiet, og folk var mere tilbageholdende med at tage imod materiale og med at komme i snak. Kun få ville stoppe op og snakke, men en fastboende dansker kunne fortælle om forholdene. Næsten al produktion er stoppet, så arbejdsløsheden er naturligvis stor, og mafia'en har stor indflydelse. Almindelige mennesker har ingen penge, og selv beskedne udgifter til sygehusophold o.l. er umulige at afholde. Næsten alle børneinstitutioner er lukkede, så mødre må tage deres børn med på jobbet, hvis de har et.

Jeg tror aldrig, jeg glemmer de tre grå kvinder på den grå granittrappe ind til den lille kirke i den gamle bydel, som forstenede og med udslukte øjne sad med deres små plastkrus til mønter. Ingen tvivl om at de var nødt til at distancere sig fra deres umulige situation.

Hos de mennesker, vi kom i snak med, var interessen dog tydelig. Det generelle vidensniveau om, hvad EU, OSCE og NATO står for, syntes at være lavt, medierne er ensidige og også domineret af mafia'en.

Næste stop var Vilnius i Litauen. Vores teater blev spillet på en meget stor plads foran domkirken. Kun få mennesker blev stående, og også her var der nogen tilbageholdenhed med at tage imod vores materiale. Fortrinsvis unge mennesker var dog også interesseret i at snakke, og det var klart, at der var meget lidt oplysning om såvel EU som NATO og OSCE.

Endelig i Warszawa

Den 5. juli indledtes Warszawa-konferencen med teater foran parlamentet, hvor den officielle OSCE-konference foregik, hvorefter det gik i samlet march gennem byen til den gamle by med teater på torvet.

Polske demonstranter med bannere mod Eurokrati, mod Maastricht og mod bygning af 2500 km motorveje sluttede sig til os. Der var megen presse, polsk TV optog en del og også BBC lavede interviews. I det hele taget var der god pressedækning. Det var første gang, modstanden mod NATO og EU kom til orde i medierne.

Den 5. juli startede selve konferencen; repræsentanter fra flere lande sluttede sig til: Polen, Tjekkiet, Bulgarien, Østrig og Frankrig, og de næste to dage var emnerne for både plenum og workshops neutralitet, sikkerhedsmæssig og miljømæssig bæredygtighed samt demokrati og folkeafstemninger.

Skepsis over for EU og NATO

Mariusz Dzierziewski fra Polens konservative parti, talte om tre problemområder ved at gå ind i EU og NATO:

- 1) medlemskab skaber ikke fred. Fred er mere end fravær af krig.
- 2) social-økonomiske problemer følger. Et land skal kunne klare sig selv. Både EU og NATO skaber store vanskeligheder, bl.a. arbejdsløshed. Politikerne tænker mest på, hvad der skaffer stemmer, ikke på hvad der tjener befolkningen bedst på længere sigt.
- 3) Unionerne er en trussel mod civilisationen, mod et folks identitet. Der bliver øget ensretning ved øget indflydelse fra Bruxelles, økonomien sættes i centrum, og andre værdier nedtones.

MD sluttede: "For nogle år siden sagde politikerne: "Vi står ved randen af en afgrund." Nu siger de: "Vi har taget et stort skridt fremad..."

Pekka Koskinen, formand for den finske fredskomiteé, understregede OSCE's muligheder for reel fredsskabelse. Sikkerhed er at åbne lågen ikke at nedlægge hegnet. NATO fremprovokerer konfrontationer og burde være opløst samtidig med Sovjetunionen/Warszawapagten.

Fortsat atomtrussel

Rae Street, Agneta Norberg, Kvinder for Fred, Sverige og Xanthe Hall fra Tyskland talte om NATO-udvidelsen samt USA's nyeste våbenforsøg med nukleare våben. Våbenproducenterne er så stærke, at alle chancer for at nedruste eller opløse NATO er blevet tilsidesat, og ingen taler om, hvem der skal betale udvidelserne. I optagelsesforhandlingerne er ikke omtalt atomfrie zoner, afskaffelse af atomvåben, nedrustning. Tværtimod fastholder NATO sin ret til at placere atomvåben, hvor de vil, og når de vil.

Ønsker om neutralitetszone

Thomas Schönfeld, Neutralitetsbevægelsen i Østrig og Chavdar Kjurjanov, parlamentsmedlem, Bulgarien, refererede, at store dele af befolkningerne går ind for neutralitet, mens regeringerne er for NATO. Neutralitet giver ikke militær sikkerhed, men tryghed på andre områder. Neutralitet og styrkelse af OSCE er løsningen. Netop nu er der gode muligheder for at skabe en neutral zone ned gennem Central- og Østeuropa. Der har aldrig været så mange alliancefri lande som nu efter den russiske tilbagetrækning.

Og desuden: Vil NATO også forsvare Budapest og Warszawa, når Paris og London er forsvaret? Der er frygt for, at de små centraleuropæiske lande vil blive ofret, hvis NATO trues for alvor.

Konklusioner

I alle central- og østeuropæiske lande er der bevægelser, der er imod medlemskab af såvel EU som NATO, men de har vanskeligt ved at få offentlighed og debat om deres synspunkter. Alle steder meldes der om, at beslutninger tages henover hovedet på befolkningerne, regler om høring osv. tilsidesættes, og de informationer, der kommer frem, er ensidigt positivt farvede. Alle vil meget gerne have flere informationer, gerne over Internettet.

Deltagerne fra disse lande udtrykte glæde over at få opmuntring til deres arbejde fra konferencen og ville arbejde for at få lignende, måske mindre, møder i stand i deres egne lande. (*Sidste*: Næste års møde i Budapest er under forberedelse. Datoer kendes endnu ikke).

Der blev udsendt 2 resolutioner fra konferencen (refereres stærkt forkortede):

- 1) *Styrk OSCE* som den eneste reelle europæiske organisation for sikkerhed og samarbejde. Militær kan ikke løse konflikter. Nedrustning og oprettelse af atomvåbenfri zoner skal opprioriteres.

NATO har et selvstændigt budget på næsten 500.000 millioner US\$ i 1996 og OSCE på 35 millioner US\$. Medlemslandenes parlamenter opfordres til at styrke og effektivisere OSCE, bl.a. ved større politisk og økonomisk støtte.

- 2) *Krav om folkeafstemninger* i alle lande, før ansøgning om medlemskab af EU og

NATO. Ligeledes folkeafstemninger i alle EU-medlemslande før ratificering af Amsterdamtraktaten.

Alle Europas folk vil gerne samarbejde, og konstruktionen af dette samarbejde fordrer befolkningernes aktive medvirken og kan ikke overlades til magteliten.

Flygtninge er velkomne i Danmark

En hver krig, hvad enten der er tale om en international krig eller en borgerkrig, er en berettiget grund til at flygte fra krigsområdet. Alle som flygter fra en krigszone er krigsnægttere og militærnægttere og bør have flygtningestatus og opholdstilladelse pr automatik, alene ud fra den betragtning, at fred er en menneskeret.

Af Holger Terp

Den seneste tids danske flygtningedebat i medierne og blandt politikerne, minder mig om tiden i Tyskland før krystalnatten. Som det er nu, kan alle uhindret skyde med skarpe meninger på alle, der er kommet syd for Kongeåen. Danmark er, målt ud fra bruttonationalprodukt og statsbudget, et af verdens rigeste lande, og alligevel har vi, efter højtråbende medier og politikeres udgydelser gennem de sidste par år, ikke overskud til til at give den smule flygtninge som kommer her til landet opholdstilladelse og et grundlag til at etablere en ny tilværelse på.

Våbeneksport

I Danmark er vi glade for de varer, virksomheder eksporterer. Min begejstring for våbeneksport kan dog ligge på et meget lille sted.

Først eksporteres våben til alle som kan betale og dernæst vil vi ikke tage imod de mennesker som rammes af den politiske anvendelse af våbnene? Det samme gælder for alle lande i FNs sikkerhedsråd og for landene i EU og NATO. Alle de danske politikere burde være klar over, at de flygtninge, som kommer fra krigsområder, burde have krisehjælp, på samme måde som politiet, bankansatte og soldaterne i Den danske internationale Brigade, får krisehjælp, når de har været udsat for vold eller under beskydning. Der er endda oprettet et traumecenter under Forsvarsministeriet på Rigshospitalet i den anledning.

Så foreslår politikere fra Odense kommune i ramme alvor, at de selvsamme flygtninge i stedet for at få krisehjælp til at komme af med deres krigstraumer; i stedet for uddannelse, så de kan virke i det danske samfund og i stedet for et ordentligt arbejde, så de har noget at leve af, så skal flygtningene i stedet for opdrages af frømandskorpset og jærgersoldaterne. Lære opdragelse af soldater, som, alt andet lige, ikke har nogen pædagogisk uddannelse. Det skal nok nytte meget. Næ, den første betingelse for at få færre flygtninge her til landet er, at politikerne skærer ned på våbeneksport og samtidig arbejder for, at de andre NATO-lande gør tilsvarende. Spar på skillingen og lad daleren rulle.

Lige siden vedtagelsen af bistanndsloven i 1975 har danske ansvarlige politikere fundet det nødvendigt at skære ned i sociale udgifter. Liberale i alle partier forener eder... Det er ikke sjovt at have brug for offentlig hjælp og ydelser. Dagpenge og dagpengeperioden er skåret ned, medicintilskud er barberet væk eller er helt fjernet. Ventelisterne på hospitalerne er kilometerlange. Der er kaotiske forhold på plejehjem. Boligkøerne er lange som et ondt år. Den kollektive trafik har urimelige vilkår. Politikerne privatiserer værdier fra det offentlige i lange baner udelukkende til gavn for nogle få rige, og på bekostning af den tredjedel af den voksne befolkning som er på overførselsindkomst. Forholdene i uddannelsessystemet, i skolerne og på det kulturelle område, specielt for folkebibliotekernes vedkommende er jammerlige til trods for at Danmark, statistisk set, er et af verdens rigeste lande. Den anden betingelse for, at flygtninge i Danmark får et rimeligt liv, er altså, at sociale nedskæringer stoppes.

Forsvarsudgifter

Nogen her i landet må være rige. Inden for det offentlige, er der kun et rigt område: forsvarsministeriet. Lige siden Danmark blev medlem af Atlantpagten i foråret 1949 har det danske militær af gavmilde politikere fået stort set alt, hvad det pegede på. Forsvarsministeriet er desuden en af landets største jord og ejendomsbesidder med tilladelse til at købe og sælge fast ejendom med fortjeneste. Hvordan er forsvarsministeriet blevet en af landets største ejendomsbesiddere? Metoden er enkel. Først beslaglægges statsejendom og privat ejendom eksproprieres til kasserne, fæstninger og våbendepoter osv. Dernæst sælges dele af ejendommene f. ex. hvor grund eller ejendomspriserne på grund af boligspekulation er tårnhøje som i København, f. ex. Holmen. Siden købes billigere ejendomme i provinsen og fortjenesten stikkes i egen lomme i stedet for at gå tilbage i statskassen. Skulle forsvarsministeriet ad åre løbe tør for ejendomme, kan det bare starte forfra med at beslaglægge nye ejendomme. Den tredje betingelse for at landet har råd til at forsørge indvandrere er altså, at forsvarsministeriets salg af grunde og ejendom stoppes. Forsvarsministeriet er samtidig et af de ministerier som får flest bevillinger, hvoraf nogle, specielt inden for efterretningsområdet, helt er unddraget politikernes og offentlighedens kontrol. Inden for næsten alle området i det offentlige, staten, amterne og kommunerne, gælder det, at budgetter og bevillinger skal til debat en gang om året. Denne regel sikrer politikerne og befolkningen en interesse i at debattere disse emner, gælder ikke for forsvarsministeriet. Siden 1960 har politikerne lavet rammelove og flerårige forsvarsforlig. Dette indebærer, at militærfolkene til en vis grad selv kan udfylde rammerne for hvad forsvaret skal lave, og forsvarsforligene som bliver længere og længere i tid, i øjeblikket fem år, fjerner politikernes og befolkningens debat om bevillingernes størrelse og berettigelse. Finansudvalget i Folketinget er et ekspeditionskontor for forsvarsbevillinger.

Det danske militær opruster, uden at det interesserer en mors sjæl. Og det gør det. Siden 1960 er det danske forsvarsbudget steget konstant. I øjeblikket sker det, uden at der er nogle af politikerne, der i andre sager ellers er bekymrede for over at pengene fosser ud af statskassen, som spørger: Hvor er fjenden? Hvad gavner de mange milliarder kroner, der hvert eneste år hældes lige direkte ned i den militære skraldespand? Den fjerde betingelse for at hjælpe flygtninge både her i landet og i andre lande er altså at de danske forsvarsudgifter fastfryses.

Militær propaganda

Jeg mener, at kunne huske at pressen og medierne en gang var årvågne og kritisk indstillet over for staten og al dens væsen. Nu om dage anvender forsvarsministeriet så mange penge på reklamer, at det reelt er et statstilskud til de medier om er lakajer for militæret. Det får den konsekvens at danske mediefolk vender deres blinde øje til alt, hvad der foregår i militæret. Jeg kan ikke mindes, at have læst Rigsrevisionens

kritiske rapporter om militærets sløse økonomistyring i pressen endside set dem omtalt i fjernsynets nyhedsudsendelser i mange år.

Medierne stiller en mikrofonholder til disposition, hver eneste gang, militæret agter at købe dette eller hint våbensystem, hver eneste gang der kommer tåbelige forslag om, at nu skal Danmark indkøbe raketter til forsvar mod våben fra Mellemøsten og forsvaret får den bedste sendetid i fjernsynet, når et af dets institutioner har 333 års jubilæum. Hvad behager, jubilæum en gang om året. Med alle de ejendomme forsvaret har, bliver det til en del medieomtale om året.

Ansvarlige politikere

Politikere og militærfolk har ingen erfaring i at løse internationale konflikter. Det hænger sammen med den simple kendsgerning, at både politik og militærvæsens eksistensberettigelse er et kæmpe for netop de interesser, som politikerne og militærfolkene repræsenterer. Det er som regel altid de personer og organisationer som har magten i landet.

Her skal lille Maren i Kæret ikke komme og tro, at hun er noget, og at hun kan ændre noget specielt - ikke politikernes opfattelse og da slet ikke, hvis det er et medmenneskelige forslag som kunne tænkes at koste penge.

Ansvarlige politikere har et sæt standpunkter til der er nogle som sponsorerer dem et andet og sælgerne kommer hovedsageligt fra erhvervslivet og dettes organisationer. Det er dem som har penge, viden og indflydelse og det er dem som kan bruge medierne og gør det.

Politikerne vil gerne have magten og æren, men når regnskabet skal gøres op, så finder befolkningen først alt for sent ud af rækkevidden af de politiske studehandler, som eksempelvis etableringen af den amerikanske Thulebase på Grønland, til, at politikerne kan drages til ansvar. Vælgerne har nu en gang de politikere, de stemmer på.

Man kan bare stille det enkle spørgsmål: Hvornår har politikerne på Christiansborg sidst skåret ned på militæruddgifter efter et folkeligt pres? Den femte betingelse for at hjælpe flygtninge er altså, at alle de mennesker, som ikke ligger underdrejet for den liberale danske egoisme, opponere mod stramningerne i den danske flygtningepolitik, for flygtninge er venner vi ikke har mødt endnu. Brug medierne til at protestere. Hellere i dag end i morgen. Glem ikke, at hvis kritik af den nye danske militarisme ikke kommer højere op på den politiske dagsorden, får vi ikke løst de sociale problemer, hverken for flygtningene eller for danskerne.

En Beretning fra slagmarken

For et stykke tid siden udgav Jan Stage en bog om angrebet på den danske lejr i Kostanica i 1995. Den gav en del debat - men langt fra så meget som vi kunne ønske os. Ikkevold har valgt at se sagen fra en lidt anden side end ellers. Vi bringer nemlig her udpluk fra en artikel af et offer fra selvsamme angreb. CB var professionel soldat, da han blev ramt - og man skal altså ikke forvente, at han er blevet pacifist af sine oplevelser.

Af C.B. Rasmussen

FN-tjeneste har aldrig nogensinde sagt mig noget. jeg har aldrig troet på ideen, fordi det eneste sted man kunne komme hen i starten var Cypern, som jo bare var et andet feriested, hvor man sad og gloede på en observationspost i 14 dage... Det kunne jeg ikke rigtig se nogen mening med og derfor er det aldrig blevet til noget.

Da det så gik galt i Jugoslavien var der masser af folk, der gerne ville afsted, det var jo nyt og meget spændende. Jeg havde dog mine tvivl allerede dengang og ville absolut hellere blive hjemme. Det var heller ikke noget problem, da der var frivillige nok til mange hold...

Jeg havde overhovedet ikke behøvet at tage afsted, da jeg havde så meget civiluddannelse tilgode og havde planlagt det hele, at jeg ikke ville kunne komme på

tale, hvis jeg bare lod det hele køre sin normale gang. Jeg havde dog fået lyst til at prøve det og således afslutte min militære løbebane med en tur "sydpå" som man kalder det...

Lejren i Kostanica

Lejren i Kostanica var som de andre havde beskrevet den, vældig hyggelig, men med det kæmpestore minus, at den lå taktisk dårligt, det ville være fuldstændigt umuligt både at forsvare den og slippe væk, hvis det skulle være påkrævet, desuden var den heller ikke særlig godt beskyttet med sandsække og Defense Walls og bunkerne var af ringe kvalitet....

Ellers bar lejren præg af at skulle være en ferielejre, ret dårligt indrettet og med ufatteligt dårlige sanitære forhold med fem brusere til 130 mand, og pigerne skulle jo have deres egen og det skulle officererne selvfølgelig også. Desuden var der hele tre vaskemaskiner og to tørretumblere, det var helt fantastisk. Det var simpelthen så dårligt, som det næsten kunne være. Heldigvis var de serbiske rengøringskoner væk, da vi kom, den der overklassementalitet kan vi sagtens være foruden i dansk forsvar, men den levet åbenbart i bedste velgående.

Dagligdagen i lejren gik med de evindelige vagter, men der var dog heldigvis tid til at træne styrketræning og løbe så vi kunne holde formen ved lige. Et positivt element var der dog i lejren, det var spejdersektionen fra Livgarden. De kunne deres kram. og det var en fornøjelse at se dem arbejde sammen. Det var jo deres observationer og iagttagelser, so vi skulle leve af og evt. overleve af, og det fik som bekendt fatale følger, at netop deres virke blev indstillet på et tidspunkt, da der var allermest brug for informationer. En taktisk tåbelighed, som der var nogen, der måtte betale for på den dyreste måde.

Alle vi andre kunne, når vi var ude at køre, se hvordan kroaterne byggede stillinger lands med Una og længere tilbage i landet var der blevet observeret maser af artilleri og morterer, alle disse observationer blev ignoreret med ordene "det er bare en øvelse".

Under opsejling

Tidligt om morgenen den 18. september blev vi vækket af en masse motorstøj fra lastbiler, der kørte forbi vores lejre i retning af Dubica, der måtte være noget stort under opsejling. Både lørdag og søndag havde folk været ude at gå Dancon-march og havde set store troppekonzentrationer rundt omkring i terrænet, men selv tilbagemeldinger fra dem blev ignoreret. På trods af disse observationer blev folk også sendt ud at gå mandag morgen sammen med officerer, der stadigvæk mente, at "det bare var en øvelse", selvom kroaterne rendt rundt i og gravede stillinger som besatte, men det betød nok ikke noget, at alle stillingerne og alle dækningerne vendte over mod serberne og hvorfor skulle man netop her holde øvelse så tæt på frontlinien...

Op ad formiddagen begyndte det kroatiske artilleri at skyde over i Bosnien og så vidste vi godt, hvad klokken havde slået. Omkring middagstid blev vi kaldt sammen til en kort briefing og midt i denne begyndte serberne at skyde tilbage. Derefter gik vi i dækning i vore bunkers. I dem havde vi nødrationer af fransk herkomst - jeg troede egentlig at jeg var dansker - og brikvand (papkarton) så vi kunne klare os i tre døgn. Tiden gik og der faldt flere og flere granater og ud på eftermiddagen fik vi så de første meldinger om, at en bunker var blevet ramt nede i Dvor-lejren og der var adskillige sårede. Nu var der ingen tvivl længere, det var blevet alvor. Stemningen var noget trykket, hvilket der ikke var noget at sige til. Senere kom meldingen, at en af de sårede var død af sine kvæstelser, senere igen en ny melding om, at nu var der en til død. Det forekom totalt uvirkeligt.

Om natten var der rimeligt ro i området, men næste morgen begyndte artilleriduellerne igen. Det skal dog lige nævnes, at om mandagen havde vi tre direkte træffere inde i lejren, heldigvis uden at nogen blev ramt. Sammenlignet med Dvor-lejren var det dog igenting, da de havde mindst 25 træffere inde på deres område. Det samlede tabstal om mandagen nåede op på to dræbte og otte sårede. Det kan kun

karakteriseres som en overlagt og svinsk handling fra serbernes side, at de skød direkte på vore lejre, men kroaterne skal naturligvis også have deres del af skylden, da de jo bevidst brugte Dvor-lejren som "dækning" da de gik i stilling.

Utroligt svinsk angreb

Over middag om tirsdagen stilnede det noget af med artilleri og morterskydningen og omkring kl. 15.00 var der ikke mere artilleri; man kan sammenligne det med dødsstilhed, som om det varslede et eller andet. På det tidspunkt bliver det besluttet at evakuere en stor del af de mennesker, vi havde i lejren.

Omkring kl. 17.45 starter der en del skyderi nede i byen og spejderne besætter begge vagtbygningerne for at være sikre på, at der ikke sker uventede angreb på lejren. jeg selv og Tony går også udenfor; hvis kroaterne havde lyst til at prøve et eller andet, skulle de være mere end velkomne, adrenalinet pumper, kommer de eller har de nok at gøre nede i byen.

Pludselig lyder der et øresønderrivende brag lige ved siden af mig. Benene bliver fejlet væk under mig og det ringer i ørerne. Jeg er godt klar over at det er en mortargranat, der har ramt mig, men jeg føler ingen umiddelbar smerte. Lige i øjeblikket kan jeg ikke se en skid, luften er fyldt med jord og korditrøg fra eksplosionen og det stinker og smager af h..... til. jeg ligger og hoster og prøver at få lidt ren luft ned i lungerne, kigger ned ad mig selv for ligesom at konstatere om de er der endnu, de to ben. Den højre fod ligger i en skæv vinkel og jeg kan godt se, at benet er brækket, jeg prøvede nemlig at løfte det lidt og det hang ikke så godt sammen, derefter prøver jeg at bevæge mine tæer lidt og det lykkes også, så kan de godt lave det igen, tænker jeg. Jeg kigger på på mit ur og ser, at klokken netop er 18.00.

Imens kan jeg høre Tony råbe på hjælp, men jeg kan ikke se ham, den må være helt galt, tænker jeg.

Tony er fra Nordjylland og de plejer altså ikke at råbe op med mindre det er galt fat. To af spejderne kommer sprintende ud af vagtbygningen. Jeg fortæller dem hurtigt, hvad der er galt med mig og lirer mit cpr-nummer og blodtype af, ellers er jeg ok, men hjælp Tony, siger jeg, han må have det slemt. Vi bliver enige om, at det nok er et lidt dårligt sted at ligge og jeg bliver slæbt i dækning 5 m længere tilbage. Imens falder der yderligere mortargranater omkring vagten, så det er virkelig spændende at ligge der. Jeg bliver endelig bikset op på en bære. Hvor meget vejer du egentlig, spørger de - og så griner vi lidt af det, da de får vægten at vide. Adrenalinet pumper også hos dem, fordi granaterne falder stadigvæk, så kræfterne bliver pludselig meget større.

Hvorfor lige mig?

Så ligger jeg inde under dækning og jeg får noget vand at drikke, da jeg er helt vild tørstig, imens der bliver arbejdet hårdt henne ved Tony. jeg kan mærke, hvordan blodet løber frem og tilbage inde i mine bukseben, når jeg flytter lidt på mig selv. Jeg bliver lidt muggen i betrækket, da jeg ligger der, hvorfor fanden skulle det nu også lige ske for mig. De andre ser heller ikke udpræget tilfredse ud, men der er jo ligesom ikke noget at gøre ved det.

Sanitetsfolkene oppe fra infirmariet, der ligger ca. to km fra lejren, kommer drønende i en pansret mandskabsvogn og får os læsset ind. Samtidig falder der et par granater til, utrolig svinsk, serberne kan sagtens se at det er en pansret sanitetsmandskabsvogn, der holder og er ved at tage sårede ombord, så det var virkelig meningen, at danskerne skulle tilføres nogle tab. Vi kommer op på seks sårede den dag.

Oppe på infirmeriet vender det normale humør dog tilbage, da jeg bliver bragt ind og bliver rensset og får gjort skaderne op. Dobbelt åbent benbrud på højre skinneben og en masse granatsplinter i benene, højre overarm og ansigtet - ialt ca. 40. Jeg har ikke lyst til at kigge ned ad mine ben, men vælger at stole på, hvad de siger; at det ikke ser så slemt ud. Smerterne begynder dog langsomt at indfinde sig og da de har pakket mig færdig til videre transport får jeg lige et bøv morfin.

Mens vi ligger på infirmeriet falder der ganske mange granater rundt omkring og man venter hvert øjeblik, at der falder en igennem taget på bygningen, men det føles som om, at det skal være der, at det ligesom hører med til situationen...

CB bliver derefter med "Vietnambussen" (helikopter) transporteret til

Zagreb og behandlet der af amerikanere, der behandler de sårede godt ("Det er ikke bare en genstand, de står og roder med, men en dansk soldat og vi er åbenbart i høj kurs hos amerikanerne"). De bliver senere transporteret hjem til Værløse og modtaget efter alle kunstens regler samt indlagt på Rigshospitalet.

Undersøgelsen løb ud i sandet

Vi fik også besøg af Forsvarets Auditørkorps, der skulle undersøge, hvad der egentlig skete dengang. Når over 100 mand kommer hjem og fortæller at det var noget skidt, det som var foregået, må der jo være et eller andet om det, så kan det ikke længere bare afskrives som granatchok. Undersøgelsen må være løbet ud i sandet, for oberst J. Jensen er stadig chef og har efterfølgende forsøgt at rense sig selv ved at skrive læserbreve i adskillige aviser.

Ydermere kunne man i Jyllands-Posten læse, at oberst Jensen havde modtaget en pris for at have begrænset tabene i Kroatien gennem en personlig indsats. Det var vi mange, der ikke kunne forstå.

Bevis skylden - ellers ingen erstatning

Når man nu ligger der i en hospitalsseng i så lang tid, får man en masse tid til at tænke over tilværelsen. Forsvaret blærer sig jo med, at det har et vældig godt kriseberedskab med psykologer men vi så ikke nogen psykolog før 8 dage efter vores hjemkomst og så var det ovenikøbet en civil psykolog, der aldrig havde været i nærheden af et krigsområde. Det er simpelthen for dårligt.

Mine forældre kørte selv fra Odense til Værløse for at modtage mig, da jeg kom hjem. Det er fuldstændigt uansvarligt af forsvaret overhovedet at tillade, at de kørte selv i den sindsstemning de måtte være i. De er trods alt oppe i årene og reaktionsevnen er vel ikke den bedste i forvejen...

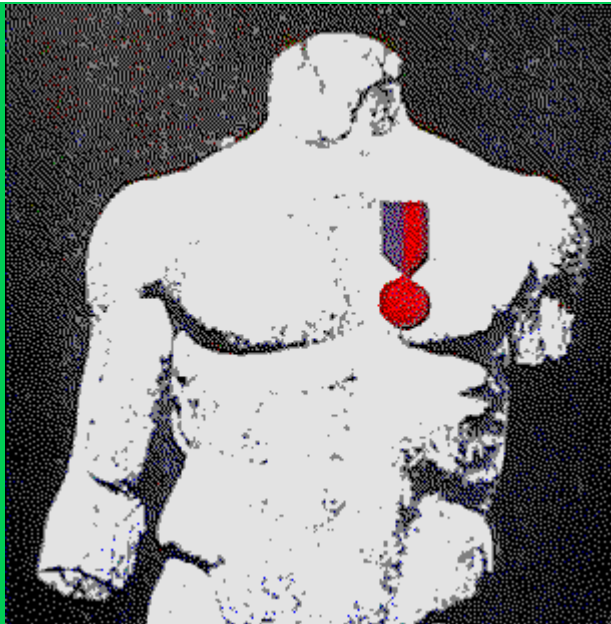
Hærens Konstabel- og Korporalforening var også for at besøge os på et tidspunkt, det kom der dog ikke rigtig noget ud af og her 4 måneder efter har vi stadig ikke hørt fra den. Gad vide hvad den egentlig laver for alle de penge den får.

Forsvarskommandoen har også sendt os et brev, hvori de i pæne vendinger fortæller, at vi stort set ikke skal regne med nogen form for erstatning for svie og smerte, medmindre vi kan bevise, at det er forswarets skyld, at vi er kommet til skade. Jeg blev ganske enkelt rasende. Mage til svinsk og arrogant handling skal man da rejse til Elysee-Palæet i Paris for at finde magen til.

Det er politikerne, der har bestemt det og forsvaret har sendt os ud, så den ansvarsforflygtigelse kan vi godt undvære. Det klæder bestemt ikke de danske politikere og heller ikke forsvaret at reagere på den usle måde...

Vi har sørget for, at Danmark har fået international anerkendelse p.g.a. vores indsats i det tidligere Jugoslavien og andre steder, men når drengene kommer hjem i poser eller helt smadret, så vil man ikke vide af dem. Jeg vil da håbe, at man har fortalt de knægte, der nu tager afsted til Bosnien, at de nu endelig ikke må blive såret, for så bliver de pludselig til besvær for forsvaret og det kan vi jo ikke have...

Man skal jo også tænke på, at hvis man ikke behandler folk ordentligt fra starten, kan det være, at man får mere end svært ved at få nok folk til Den internationale Brigade. I det samme øjeblik, at de finder ud af, at der ikke er noget at hente, hvis de bliver såret, så gider de nok ikke lade sig lemlæste for de par håndører, der er at få lige nu...

CB har ikke fået nogen medalje for sin indsats. Til gengæld har han fået et pænt brev, hvori han fik at vide, at han ikke skulle regne med nogen erstatning af betydning, med mindre han kunne godtgøre, at det var forsvarets skyld, at han blev såret.....

Artiklen er tidligere blevet bragt i sin helhed i Telegrafregimentets blad "Telegraf" nr. 1 1996.

Millionerne fosser ud til militæret

Det danske krigsministerium har i de senere år været ramt af en række politiske

skandaler af format.

Af Holger Terp

På det overordnede plan vil krigsministeriet ikke engang fortælle, hvor stort dets budget er. Officielt hedder det sig, at der bruges omkring 16,8 milliarder kr. om året, men selv de, som betaler for at blive forsvaret, er klar over, at dette beløb er for lille. Et par eksempler: Værnepligtsadministrationen ligger i Indenrigsministeriet, hvor det rettelig burde høre hjemme under krigsministeriet. Altså kan man roligt lægge en lille halv milliard kr. til militærbudgettet.

Militærets Efterretningstjeneste vil ikke oplyse noget som helst om, hvor stort dets budget er, men det er næppe billigt. Man kan i Statsregnskabet ikke engang se, om dets budget er medtaget! Altså kan skattebetalerne alt efter hvor meget de nu tror

efterretningstjenestens budget er på, lægge det beløb oven i militærudgifterne. Der er frit slag, siden der ikke engang er et slag på tasken at gå efter. Hvad med en gættekonkurrence? Mit bud på de årlige militærudgifter ligger på 25 milliarder kr.

Rod i regnskaberne

Krigsministeriet står ofte skoleret i rigsrevisionen på grund af dets rod med regnskaberne.

Til trods for de store summer og værdier krigsministeriet forvalter, er det tilsyneladende ikke i besiddelse af en fungerende regnemaskine og en bogholder som kan lægge to og to (milliarder) sammen.

Sidst er man begyndt at bruge af de værnepligtiges løn til at købe våben for, således at de værdigt trængende soldater nødes til bistandskontorerne for supplerende hjælp, hvis det ikke lige var for den beklagende kendsgerning, at unge under 25 år efter den seneste stramning af bistandsloven ikke kan få supplerende bistandshjælp. (De første værdigt trængende i dansk socialhistorie var krigsinvaliderne fra 1864-krigen).

Krigsministeriet forsøger med andre ord, at få socialministeriet til at betale en del af militærudgifterne.

For mig at se er der kun en rimelig forklaring på officerernes sløring af militærudgifterne størrelse: De politiserer og fører deres egen politik. Som små drenge i en legetøjsbutik vil de have så meget militært isenkram som over hovedet muligt, uanset at der ikke er nogen fjender. Ikke engang i Danmark. For at opretholde sin eksistensberettigelse må militærfolkene lave samarbejdsaftaler med en lang række lande, for at også de kan forøge militærudgifterne og hvem ved, hvordan militæralliancerne ser ud om ti år.

Siden Berlinmurens fald har krigsministeriet næsten været usynlig i den politiske debat i Danmark. Vælgerne har tilsyneladende helt glemt militarismedebatten, bortset fra en række skandaler omkring USAs base ved Thule, som har fået en fremragende dækning i JyllandsPosten og i Berlingske Tidende.

Berlingske anlages

Berlingske Tidende indklages for Pressenævnet af chefen for det danske militær, general Christian Hvidt. Militærchefen er utilfreds med en serie artikler, der bl.a. behandler det danske militærs samarbejde med amerikansk militær på Thulebasen, meddeler Ritzaus Bureau. I et brev stilet til avisens ansvarshavende redaktør, Anne E. Jensen, tager militærchefen kraftigt afstand fra artiklerne, som han kalder postulerende og dybt krænkende, og som han dermed mener er i strid med god presseskik.

Det avisen bl.a. kunne berette var, at Forsvarskommandoen havde siddet til et daglangt møde, hvori den drøftede, hvordan man skulle forholde sig til den sidste politiske skandale omkring Thule. Man kan altså konstatere, at forsvarskommandoen ikke interesserede sig for landets sikkerhed den dag eller interesserede sig for at få orden i økonomien og man kan med rette spørge: hvad får medlemmerne af forsvarskommandoen sin løn for?

Nu er militærchefen gået til det presseetiske nævn. Sidst en general politiserede mod de danske medier kostede det ham jobbet.

Den daværende hærchef, general Hjalp, udtalte sig i Berlingske Tidende, den 20.2.1960, imod Jørgen Hæstrups bog, Hemmelig Alliance, udgivet i 1959 om den skæve våbenfordeling under besættelsen. Modstandsbevægelsen havde masser af mænd som ville i aktion, men våbenforsendelserne fra Sverige blev fordelt blandt de militære ventegrupper (O-grupperne). I Frihedsrådet var man klar over dette.

Hjalp sagde i et senere interview, at vi [i den lille generalstab] betragtede disse våben som hærens, men at de naturligvis skulle komme modstandsbevægelsen til gode, hvilket de ikke gjorde på grund af officerernes kommunistforskrækkelse. En Løjtnant, Skov, ville omfordele nogle af våbnene fra Sverige til modstandsbevægelsen, hvorefter han blev beordret likvideret af Schødt-Eriksen, der også var medlem af den lille generalstab. Schødt-Eriksen som også havde en fortid som medlem af det danske nazistparti, var i 1960 stillet posten som chef for

hjemmeværnet i udsigt af Hjalff. Den politiske røre om disse sager medførte mod generalens forventning, at Hjalffs åremålsansættelse ikke blev forlænget og at Schødt-Eriksen ikke blev chef for hjemmeværnet.

Nu vil en militærchef igen til at miskreditere pressen. For en gangs skyld håber jeg, at historien gentager sig, så alt det som er fejlet ind under gulvtæppet kommer frem i dagens lys.

Men hvor er I henne, alle I, som var aktive i fredsbevægelsen i 1980'erne?

Grækenland

Den 5. Juni 1997 vedtog det Græske Parlament for første gang en ny militær lov, som anerkender retten til militærnægtelse. Loven træder i kraft i januar 1998. Alle de militærnægtere, der for tiden er fængslet - omkring 250 - er fra Jehoves Vidner. Vi har ikke deres navne, men støttebreve kan sendes til deres advokat, Thanasis Reppas, 27 A Paraschou Street, GR-11473 Athen, Grækenland.

Cypern

Der er for tiden religiøse nægttere fængslet i det sydlige, græsk-cypriotiske Cypern, men de ønsker ikke deres navne offentliggjort. De risikerer 26 måneders fængsel.

USA

Carl Kabat, OMI #03230-045 Teller Unit, PO Box 5000, Florence, CO 81226-5000, USA, (ind 01/04/94 ud 08/98).

Sidder i fængsel for nedrustningsaktion i 1994 ved en Minuteman III silo i North Dakota. Idømt 18 måneders ekstra straf, da retten fandt, at Kabat havde forbrudt sig imod betingelserne for hans prøveløsladelse efter en lignende dom i 1984.

Philip Berrigan (24 mdr.), Mark Colville (13 mdr.), Steve Baggarly (13 mdr.), Susan Crane (27 mdr.), Steve Kelly, S.J. (21 mdr.), Tom Lewis-Borbely (8 mdr.), c/o Jonah House, 1301 Moreland Ave., Baltimore MD 21216, USA.

Alle 6 er medlemmer af Plovskærer-bevægelsen og dømt for forræderi og for angiveligt at have ødelagt for 28.000 regeringsejendom efter at de havde hamret på og udgødt blod over en affyringsrampe til Tomahawk-missiler på en base i Maine. Alle er de i øvrigt idømt to års overvåget resocialisering og en resocialiseringsbøde på \$4.000.

Donna Howard-Hastings, Tom Howard-Hastings, 12833 E St., H. 13, Maple, WI 54854, USA, (idømt 3 år).

Skar 3 transmissionslinier ned ved den amerikanske flådes center for atomubåde. Har tilbragt henholdsvis 11 og 7 måneder i fængsel og afsoner resten af deres dom i elektronisk overvåget husarrest.

Finland

Jukka Lassila, Uudenmaan Laaninvankila, Avovankilaosasto, PL 20, 05401 Jokela, Finland

(ind 2/6/97 - ud 18/12/97)

Totalnægter

Timo Saarelma, samme adresse,

(ind 03/11/97 _ ud 20/05/98)

Totalnægter

Markus Drake, Helsingin Työsiirtola, PL 36, 01531 Vantaa, Finland,

(ind 25/9/97 - ud 12/4/98)

Totalnægter

Janne Ruotsalainen, Naarajarven Varavankila, PL 1, 76851 Naarajarvi, Finland,
(ind 23/10/97 - ud 25/4/98)

Totalnægter

Slovakiet

Martin Bednar, 05401 Levoca, Veznica, Martinu Bednaru, Slovakiet, (ind 24/02/97 - ud 02/98), Miroslav Albert, 97528 Banska Bystricu, Veznica, Miroslavu Albertu, Slovakiet, (ind 11/04/97 - ud 04/98).

Jehova's Vidner fængslet for deres militærnægtelse..

Israel

Mordechai Vanunu, Ashkelon Prison, PO Box 17, Ashkelon, Israel.
Kidnappet i Italien i 1986, i 1988 idømt 18 år for at afsløre Israels atomvåbenprogram. Sidder stadig i isolationsfængsel.

Sandhedens sensommer

Den sydafrikanske Sandheds- og Forsoningskommission fortsætter målrettet sit arbejde med at afdække de gamle sår og tilbyder ny forsoning.

Af Steffen Larsen

Da kaptajn i det sydafrikanske politi, Tokkie Fuchs, med køligt blod d. 10. juli 1986 efter al sandsynlighed aflivede en ukendt ANC-guerilla, havde han næppe fantasi til at forestille sig, at han 11 år senere ville sidde på scenen i Capricon High School i Pietersburg - foran et bagtæppe med farverige smølfefigurer - og anmode om amnesti for sin gerning. For en sikkerheds skyld. Og tilmed i et land der regeres af det selvsamme ANC-parti.

Men nu sætter Tokkie Fuchs sig til rette i stolen tillige med 13 af sine tidligere kolleger, for at bede om straffrihed (amnesti). De hørmer af aftershove og mandfolk. De er stadig ret kølige allesammen. De fortryder ikke noget. Men lige nu spiller klaveret sådan i Sydafrika, at man skal henvende sig i Sandheds- og Forsoningskommissionen, hvis man vil undgå yderligere ballade. Så det har de gjort, selvom de lyser langt væk af, at det er spild af god tid. Der er ikke meget anger at spore hos Tokkie Fuchs og hans kolleger. Så dem lader vi ligge et øjeblik.

Mere sandhed end forsoning

Her i sit andet og sidste leveår er der mere sandhed end forsoning i kommissionens arbejde. Og hver dag bringer nye overraskende afsløringer af det tidligere hvide

apartheidstyres måde at være kølig og udspekuleret på. Det får også lov at ligge et øjeblik.

I Sandhedskommissionen har man taget det i denne rækkefølge, at først kom de store spektakulære høringer om "krænkelser af menneskerettighederne." Fra by til by som et turnerende total-teater rejste Sandhedskommissionen rundt og hørte på beretninger om uhyrlige overgreb. Der var en eufori af klarhed og tilgivelse og store følelser over disse høringer.

Sent kom Sandhedskommissionen i gang med amnesti-delen af sin opgave. Man forlængede deadline for synderne med først et halvt år, så fristen var maj. Og for at få de allerstørste fisk i forsoningens net, lavede man en panik-forlængelse, der sluttede 1. oktober. Det er kun delvist lykkedes. I en bevægende artikel i den gode sydafrikanske ugeavis, Mail & Guardian, har den afrikaans-skrivende digter, Antje Krohn, beskrevet formand Desmond Tutus reaktion, da tidligere præsident de Klerk først i juni i år på sit Nationalistpartis vegne fortalte, at overgreb og utilbørlig optræden var sket uden hans viden og blåstempling. Han vidste ikke noget. Han havde ikke noget at undskylde. Og så rejste han sig og gik.

Hun skriver: "De Klerk og hans fjendtlige delegation udvander. Rummet og gangene summer af ophidselse. Folk er overvældet af raseri og desperation. Desmond Tutus ansigtskulør er gult, og huden hænger slapt ned. Hans skuldre er sunket sammen i fortvivelse. På en underlig barnlig måde ønsker jeg at være sammen med ham. At kysse hans ring. At røre ved hans tøj. De de Klerk udvandrede, var det, som noget for evigt gled ud mellem fingrene på mig."

Derfor er det ikke forkert at sige, at Sandhedskommissionen nu har skruet bissen på og målet går efter at løse sit tredje mandat: at beskrive virkeligheden under apartheid. Man har magten til at indstævne vidner og forlange udførlige redegørelser. Og den har kommissionen taget i brug ved at splitte emnet op. Hvordan var det med lægerne? D'herrer Tucker og Lang, der i 1977 erklærede Steve Biko sund og rask, kort tid før han døde, har ikke været fremme og undskylde. Det har deres organisation gjort på standens vegne. Og hvad med juristerne? Psykologerne? Journalisterne? Der har været særlige høringer om børns og kvinders forhold under apartheid. Politifolk blir kaldt ind for at redegøre for torturmetoderne. Det hele sker fortsat under stor mediebevågenhed.

Men det er ikke alle, der er lige henrykte for denne facon. Det gælder ikke mindst de store virksomheder - såsom mine- og sukkerindustrien. I Sydafrikas miner er i vort århundrede omkommet næsten 100.000 mennesker. Og det er flere, end kampen mod apartheid kostede. Var det en bevidst holdning at sløse med sikkerheden? Og i Natal-provinsen gav sukkerfabrikanterne husly til, hvad der nu er blevet kendt som "døds-farme" i stil med den berygtede Vlakplaas tæt ved Pretoria. Vidste direktørerne, at man pressede andet end sukker på disse steder?

Der er i denne fase en energi og målrettethed over Sandhedskommissionen. Med sit kommissorium må den nødvendigvis navigerer i et tomrum. Ingen andre steder har man prøvet noget lignende før. Men man holder kursen og er egentlig temmelig ufølsom over for kritik. Alle kortene skal på bordet. Også de små. Den almindelige holdning hos menigmand, især hvis de er sorte, lyder sådan her: "Det er blablaba." Direkte oversat siger de lissom Gunnar i tv-reklamen: "Det er ikke så ringe endda."

Er der da ingen forskel?

Men er der da ingen forskel? Winnie, der tidligere hed Mandela til efternavn, raser over, at hun skal redegøre for omstændighederne omkring en 14 årig skoledrengs død, mens landets sidste, hvide præsident - for ikke at snakke om den forrige, P.W. Botha, der stadig lever - kan gå forholdsvis urørlige rundt. I en meget veldokumenteret og bevægende redegørelse kræver Joe Seremane, der er formand for regeringens jordfordelingskommission, ANC til ansvar for, at hans bror Chief Timothy blev henrettet i den berygtede lejr Quatro i Angola.

Det var dog krig! Og hvor der handles, der spilles. Og det er også præcis, hvad disse 14 "bad cops" hævder her oppe Pietersburg. Undtagen den ene af dem.

Han hedder Mathews Sehlwana og er sort. Sjældent har Sandhedskommissionen hørt

på en mand, der var mere beklemt ved situationen . Og det sker altsammen med smølfetæppet som baggrund. Han lyser af lettelse, da han endelig har fået afleveret sin beretning. Jo, han var sort og politimand. Jo, han lokkede disse 6 ANC-drenge i et baghold 15 km. syd for Messina ved en lokalitet, der hedder Eendvogelpan, efter at have smuglet dem over grænsen fra Botswana. Jo, på det aftalte sted hoppede han ud af vognen, og så ... Så hører enigheden mellem Mathews Sehlwana og hans tidligere arbejdsgivere op. De 13 andre påstår, der blev skudt på dem. Derfor handlede de i selvforsvar, da de pulveriserede bilen. Deres tidligere kollega påstår på den anden side, at de hvide skød først, at det hele tiden var meningen, de skulle slås ihjel. Det var jo krig! Så egentlig forstår man dem godt. Disse 13 bredskuldrede, vejrbidte og arrogante afrikaans-talende politifolk. Det var dog krig! Men selv i krig gælder visse regler, og misteltenen i denne historie handler om, at der var én af de seks, som ikke døde med det samme. Altså en krigsfange! Mathews Sehlwana hævder, at Tokkie Fuchs forhørte ham og dernæst skød ham. Rutinemæssigt afviser Fuchs beskyldningen med, at fangen døde på vej til hospitalet. Og søger i øvrigt amnesti. Nede i salen sidder slægtninge til 3 af de dræbte. Sammen med de hvide ansøgere og mig selv er der næppe mere end 5 tilhørere i den store sal på Capricorn High School. Når der kun er slægtninge til de 3 skyldes det, at man aldrig har identificeret alle de omkomne.

Til sidst får de pårørende ordet. Mens det sker, vender de 13 hvide politifolk også rent fysisk ryggen til. Cladys Alset, der er onkel til en af de dræbte, taler netop det sprog, der har muliggjort en Sandhedskommision i det land. Han taler som et menneske. Han mener, det var forkert at skyde den overlevende. Og atter en gang undres man over det tålmod, ja ligefrem overbærenhed, der præger mange af ofrenes (de sortes) indlæg. De har bevaret værdigheden. For dem var det nemlig ikke krig. Det var en kamp for frihed og lighed. Man er lige ved at tænke, at de hvide begik den største fejl, da de lærte de sorte om Biblen. De har taget den alt for bogstavelig. Cladys Alset tror virkelig på, man skal være næstekærlig - også i krig. Og til allersidst holder den velsignede dommer Bernhard Ngoepe et indlæg. Han ligner familien Cosby. Mild og kun lidt uvenlig fortæller han disse 13 hvide politifolk, der heller ikke angrer noget, at det ikke er et forsikringselskab, de er kommet til. "Her beskæftiger vi os ikke med uskyldige," siger han.

Og så går smølfetæppet

Og så går smølfetæppet. Trætte roadies fra Sandhedskommissionen pakker ned og rydder op. Der er meget gear til mikrofoner og hele oversættelsesapparatet. Og møbler og hvide duge. Det er fredag. På mandag skal de være i den anden ende af landet, i Cape Town, hvor man skal høre, hvorfor en amerikansk pige, Amy Biehl, der hjalp i en township, skulle stenes til døde. Hendes forældre er allerede i landet, hvor de har forsonet sig med mordernes familier. Og senere på ugen kommer sagen, der er kendt som De syv fra Gugulutu. Og ...

"Jeg trænger til ferie," siger pigen i presserummet. Så kigger hun over på fjernsynet, der sender nede fra salen. "De der er mordere," siger hun, og begynder at rydde op. Men mordere har mange ansigter. Og nogen gange er det lige ved, man trækker på smilebåndet over, hvad de dog fandt på, de hvide racister. Andre gange blir man nærmest lidt imponeret, som da politikaptajn Jeff Benzien stod frem på tv for at demonstrere torturmetoden "den våde sæk." Men allermest blir man kold indeni over at møde al den kølighed. Rationelle likvideringer, beskudte tricks, science-fiction'agtige påfund, jernviljen - samt det dybt alkoholiserede miljø, hvori det hele er foregået.

Dr. Wouter Basson er Sydafrikas svar på dr. Strangelove. Han arbejdede på en pille, der kunne gøre hvid til sort, så man bedre kunne udspionere *dem*. Vlakplaas-leder de Kock foreslog i et anfald af humor, at man gjorde det omvendte. De ville løse problemet. På hunde forskingsanstalter arbejdede man med den ultimative kombination af dobermann-rotweiler-blodhund, der skulle gå efter farven sort. I hæren kurerede man homofile med elektrochock. Andre arbejdede med kemisk sterilisation, selektiv udbredelse af kræft, aids og hjerteflimmer. Teknikere

konstruerede en walkman, der eksploderede, når man tændte for Mozart. Studenteraktivister fik gratis t-shirts, der var imprægneret med gift. Man kunne blive ved ...

Men de Klerk vidste ingenting

Men de Klerk vidste ingenting. Han er jo en hædersmand!

Endnu er det ikke lykkedes Sandhedskommissionen her i sin sensommer at nagle de rigtig store fisk, dem der ikke har noget at sige undskyldt for - f.eks. de Klerk - op på sikre beviser. På en måde gør det heller ikke så meget. For alt det, han ikke vidste noget om, det ved alle andre efterhånden. I Sydafrika kan de roligt skrive historiebøgerne om.

Og slutspurten frem mod deadline for hele arbejdet - december i år - er yderst målrettet. I skrivende stund har man "indkaldt" alle med kors og bånd og stjerner på til en afhøring. Det har man magt til. Det drejer sig om det militære lederskab, det sikkerhedsmæssige samt såvel de Klerk som P.W. Botha. I forvejen har det meste af ANC's ledelse meldt sig med vidneudsagn.

Ligeværdigheden mellem Sandhed og Forsoning er måske nok blevet forrykket i disse sidste måneder. (7.10.97)

Du kan læse mere om Sandhedskommissionens arbejde på internettet på adressen <http://www.truth.org.za>, hvor dette logo er hentet.

Militær økonomi

**Først købes, eksprioriteres eller beslaglægges,
en række større grunde og landbrugsarealer,
til en ukendt værdi.**

**Unge mænd indkaldes,
værnepligtige er billige.**

For at forsvare sig skal de have våben.

**Derfor oprettes militærbaser,
som konstant holdes ved lige og moderniseres,
for et ukendt beløb.**

**Fabrikker til fremstilling
af plutonium, beriget uran
og atomsprænghoveder bygges,
for et astronomisk beløb**

**Raketter anskaffes
passende døbt Hades,
militæret kender den græske kultur,
indkøbsprisen var 13.6 mia. francs.**

**Atomvåben afprøves
de skulle være sikre,
forsøgene foregik langt fra Paris,
fjerne kolonier værdsættes.**

**Fjenden kom ikke,
frygtede våben udeblev.**

**Nu rammer en større trussel end fjenden,
prisen for fred er kolossal.**

**Baser nedlægges,
omkostningerne i år er 793 mio francs,
Hades-raketter afrustes for 98 mio,
Atomfabrikker lukkes for 1.8 mia francs
Mindst 2 mia francs koster freden i Frankrig,
andre lande har også atomvåben,
i lille Danmark har vi dem ikke.
Hvad koster det,
vores fjender,
skatteyderne,
og stolthed,
at bortsprænge
de danske landminer?**

Holger Terp

Det bitre paradys

Forræderiet mod Østtimor Canadisk fotograf udsender fremragende film om Indonesien og Østtimor, der dokumenterer, at den vestlige verden har et direkte ansvar for udviklingen i den tidligere portugisiske koloni.

Af Torben Retbøll

"Østtimor var en afsides liggende portugisisk koloni i mere end 400 år. I 1975 blev den invaderet af Indonesien, kun få dage efter at den havde proklameret sin selvstændighed fra Portugal. Mens de indonesiske soldater rykkede frem, brændte de timoresernes smukke huse ned. De sagde, de befriede Østtimor fra portugisisk kolonialisme. Men tyve år efter lider timoreserne stadig under den indonesiske besættelse".

Med disse ord indleder den canadiske fotograf Elaine Brière sin dokumentarfilm om Østtimor, der har fået titlen *Bitter Paradise: The Sell-out of East Timor*, eller på dansk, *Det bitre paradys: Forræderiet mod Østtimor*.

På 57 minutter præsenterer Elaine mange forskellige sider af denne konflikt. For det første er der både fortid og nutid: Hvad er baggrunden for Indonesiens invasion i 1975? Hvordan er den aktuelle situation godt tyve år efter?

For det andet er der både det lokale og det globale perspektiv: Hvad sker der på Østtimor? Hvordan forholder resten af verden sig til denne konflikt?

Focus på Canada

Elaine er fra Canada. Derfor er det meget naturligt, at hun sætter focus på dette land: Hvordan er Canadas forbindelser til Indonesien? Hvilken rolle spiller Canada i Østtimor-konflikten?

Disse spørgsmål er meget relevante.

Canada er nemlig kendt som en meget fredselskende nation, der ofte bidrager til FN's fredsbevarende aktioner rundt omkring i verden.

Men Elaine kan dokumentere, at Canadas regering og erhvervsliv har tætte forbindelser til Indonesien, og at Canada intet har gjort for at hjælpe den tidligere portugisiske koloni i kampen mod den fremmede aggressor.

Glen Shortliffe, Canadas ambassadør i Jakarta 1977-79, forsvarer f.eks. det indonesiske styre: "Det er klart, at beretningerne om [at Indonesien har anvendt] bombardementer fra søsiden, tungt artilleri osv. er helt forkerte".

Lawrence Dickenson, Canadas ambassadør i Jakarta 1992-96, forklarer canadiske forretningsfolk, at den canadiske ambassade i Jakarta er parat til at hjælpe erhvervslivet med at tjene penge på investering i og handel med Indonesien. Samtidig med at Canada deltager i FN's fredsbevarende styrker, sælger man våben til den indonesiske hær, der fører krig mod Østtimor. Glansbilledet af den meget humanitære nation får nogle alvorlige skrammer her.

En meget personlig film

Bitter Paradise er også en meget personlig film, fordi den viser Elaines egen udvikling, "fra politisk uskyld til politisk aktivisme", som hun selv udtrykker det. I 1974 rejste Elaine ud i den store verden. I april dette år kom hun til Østtimor. Det var tilfældigvis netop den måned, hvor det fascistiske styre i Portugal blev væltet ved et fredeligt kup i Lissabon.

Derved blev hun en af de ret få udlændinge, der oplevede Østtimor i den korte men meget intense periode mellem Nelli-revolutionen i april 1974 og den indonesiske invasion i december året efter.

Dengang vidste hun i følge sit eget udsagn ikke ret meget om politik eller økonomi. Østtimor var for hende et sted, hvor folk tog godt imod hende, hvor folk levede i harmoni med hinanden og havde respekt for naturen.

Da hun kom tilbage til Canada og senere hørte om invasionen og den efterfølgende massakre, blev hun meget chokeret. Hun begyndte at følge lidt mere med i politik og økonomi.

Hun holdt offentlige foredrag, hvor hun viste sine billeder fra den tidligere portugisiske koloni. Hun skrev artikler om konflikten, der blev trykt i forskellige aviser og tidsskrifter.

Hun var også med til at danne Canadas Østtimor-komité, East Timor Alert Network (ETAN), og hun var vidne på en høring arrangeret af FN's komité for afkolonisering. Sammen med Susan Gage skrev hun *The Indonesia Kit*, en lille grundbog om Indonesien, Østtimor og Vest Papua, der er udgivet af ETAN. Bogen er illustreret med nogle af de fotografier, Elaine tog under sit ophold på Østtimor i 1974.

Et professionelt produkt

Hendes voksende engagement fik hende også til at begynde på en film om Østtimor. Det blev et langvarigt projekt, fordi hun manglede tid og penge. Men nu foreligger det færdige resultat, der er et meget professionelt produkt.

Enkelte klip og fotografier er taget af andre fotografer. Men det meste af filmen består af originale optagelser, der er lavet til denne lejlighed. Vi møder mange forskellige vidner, både akademiske eksperter, politiske aktivister og flygtninge fra Østtimor, der nu lever i eksil:

- John Taylor, professor i samfundsvidenskab, South Bank Polytech, London, UK.
- Noam Chomsky, professor i Lingvistik, Massachusetts Institute of Technology, USA.
- Carmel Budiardjo, politisk aktivist, grundlægger af Indonesia Human Right Campaign, UK.
- David Webster, politisk aktivist, medlem af East Timor Alert Network, Canada.
- Geoffrey Robinson, Amnesty International, specielt i Indonesiske forhold.
- Constancio Pinto og Abe Barreto Soares, flygtninge fra Østtimor, der nu lever i eksil.

Disse vidner forsvarede Østtimor; de fordømmer vestens regeringer for at give politisk, økonomisk og militær støtte til regimet i Jakarta og vestens medier for at have ignoreret konflikten i mange år.

Den indonesiske opposition

Elaine præsenterer også en repræsentant for den indonesiske opposition, nemlig Muchtar Pakpahan, der er formand for den uafhængige fagforening SBSI. Pakpahan mener, myndighederne ønsker en lavtlønnet og lydige arbejderklasse.

Indonesien omtales ofte som et paradis, og det er sandt, siger formanden for den

uafhængige fagforening. Indonesien er et paradis for investorer, konglomerater, embedsmænd og militæret, men ikke for det indonesiske folk.

I Canada taler Elaine med Svend Robinson, et af de få medlemmer af parlamentet, der kritiserer de tætte forbindelser mellem Canada og Indonesien. Robinson, der er medlem af partiet NDP, spørger:

"Hvordan kan vi arbejde sammen med et land som Indonesien og bruge mange penge på det, samtidig med at vi skærer ned på den sociale sektor her i landet?"

Elaine forsøger også at interviewe nogle repræsentanter for Canadas erhvervsliv og regering. Men det er lettere sagt end gjort. Det er svært for hende at komme tæt på dem, og når det endelig lykkes, vil de ikke tale med hende.

De folk, der har penge og magt, og som derfor er med til at bestemme Canadas udenrigspolitik, ønsker ikke at stille op foran et kamera og forklare, hvorfor Canada ikke gør noget for at hjælpe Østtimor mod et klart eksempel på militær aggression. Måske fordi man tjener mange penge på at være gode venner med militærstyret i Jakarta og fordi man ikke vover at sætte det gode venskab over styr ved at tale om krænkelser af menneskerettighederne på østtimor.

Nobels Fredspris

Carlos Belo og José Ramos-Horta, der sammen modtog Nobels fredspris for 1996, bliver også præsenteret i filmen. De to personer er meget forskellige: Belo er biskop på østtimor, mens Horta er diplomat, aktivist og forfatter i eksil.

Belo taler i meget religiøse vendinger, mens Horta til gengæld har et mere politisk sprog. Men de to mænd udtrykker stor respekt for hinanden, og de har fælles mål: Fred og retfærdighed for Østtimor.

Elaine omtaler Nobels Fredspris i slutningen af sin film, og det betyder, at den slutter med en forsigtig optimisme, selv om den ellers fortæller en uhyggelig historie om død og ødelæggelse.

Der findes ikke ret mange dokumentarfilm om Østtimor. Én forklaring er, at de indonesiske myndigheder kører en meget restriktiv linie overfor de udenlandske medier. Før slap man meget få journalister ind. Nu slipper man en del ind, men de er stadig under opsyn og kontrol. I hvert fald hvis de åbent optræder som journalister. En anden forklaring er, at de store TV-selskaber i USA og England ikke var spor interesseret i Østtimor. De få film, der findes, er derfor lavet af mindre selskaber og bliver som regel kun vist på mindre TV-stationer:

- Den britiske journalist "Max Stahl" (et pseudonym) lavede *In Cold Blood: The Massacre of East Timor* for Yorkshire Television. Den havde premiere i 1992.
- Den australske journalist John Pilger og hans kollega David Munro lavede *Death of a Nation: The Timor Conspiracy* for Central Television. Den havde premiere i 1994.
- Nu har Elaine lavet *Bitter Paradise*, der sætter focus på Canadas rolle i konflikten. Den havde premiere i december 1996.

Det er en fremragende film om Indonesien og Østtimor. Den fortæller ikke alene om den forbrydelse, Indonesien har begået på Østtimor. Den dokumenterer også, at den vestlige verden har et direkte ansvar for udviklingen i den tidligere portugisiske koloni.

Østtimor er ikke glemt

Vi bliver stadig løbende orienteret om situationen i og omkring Østtimor via e-mails fra ETAN. Senest har der været demonstrationer ved alle Indonesiens konsulater samt ved ambassaden i USA og Canada den 12. november 1997.

Den 12. november er valgt, fordi en stor massakre den dag fandt sted i Dili for 6 år siden. Over 200 mennesker mistede livet.

Singapore

Alle mandlige borgere skal aftjene 2 års værnepligt efterfulgt af en reservetjeneste på

op til 40 dage årligt indtil de 40 år. Singapore anerkender ikke retten til militærnægtelse. Nægtere bliver arresteret og idømt 12 måneders militærfængsel. De bliver igen indkaldt til yderligere 24 måneders militærtjeneste. De følgende er alle fra Jehovas Vidner. Dem med stjerner sidder deres anden dom af.

Ngai Siew Chyit (Norman)*

Suthintheran Nair*

Foo Song Whai (Jason)*

Tai Kai Meng (Kenneth)*

Tan Lee Keat (Michael)*

Kok Kok Chuan*

Smith Marcus Dominic*

Tsay Chong (Martin)*

Kang Ching Siong (Jonathan)*

Chok Robert*

Hou Sing (Samuel)*

Tan Wai Cheng*

Yeo Kim Huei (Henry)*

Lee Kok Ling (Brendon)*

Chua Sin Li (Adrian)*

Sim Wee Siong (Gabriel)*

Leong Yew Kum (Donald)*

Wan Vhong Yee (Gerald)*

NG Chee Keong (David)*

Lim Boon Hwee*

Say Poh Heng*

Chua Tong Jin (Edgar)

Cheong Beng Huat

Tan Tien Lye

Chai Tsun Chieh

Ng Chun Siang (Wilson)

Aw Jee Siang

Lee Han Liang (Jason)

Chong Kim Heng

Chew Chi Kong (Adrian)

Lee Yuen Hsien (Jeremy)

SAF Detention Barracks, AFPN 1325, Mindef General Comcen, Singapore 669638

Nobelprisen

I den senest uddelte nobel-fredspris har Aldrig mere Krig en ganske beskedent aktie, idet vi siden 1993 har fungeret som den danske gren af den internationale kampagne mod landminer.

Det er de amerikanske Vietnam-veteraner, som har trukket det største læs organisatorisk med nyhedsbreve og afholdelse af seminarer, så det har været lidt af

en skuffelse for dem, at de ikke kunne overtale deres egen regering til at tilslutte sig forbudet. Men måske vil Nobeiprisen skubbe på for dem.

Herhjemme presser vi stadig på for at få det sidste med. Vi har nemlig endnu til gode at se og høre de danske lagre af landminer blive destruerede. Regeringens beslutning om bandlysning af landminer blev dekretet af Poul Nielson i maj 1996, og en oberst i forsvarsministeriet blev pålagt at stå for destruktionsarbejdet. Men med et helt uforståeligt nøl har forsvarsministeriet erklæret, at have behov for *fire år* til denne proces.

Vi har hørt rygter om, at ministeriets nøl skyldes, at man havde planer om en art genbrug, sådan at man støbte sprængkraften fra 3-4 små antipersonelminer sammen til én stor mine, som man så kunne kalde en "pansermine". Men det må vel være rygter. Så ondt kan vel ingen danske embedsmænd tænke?

Geert Grønnegaard

Forbyd atomvåben!

Regeringen skal arbejde for et forbud mod atomvåben i alle relevante sammenhænge, hvis et nyt folketingsforslag vedtages. Fremsat den 5. november af Keld Albrechtsen (Enhedslisten) og Geert Petersen (Socialistisk Folkeparti).

"Jeg er den privilegerede situation, at jeg mentalt set kan træde tilbage og betragte betydningen af at have brugt fire milliarder dollars og fremstillet 70.000 atomvåben, - forestillingen om, at det på en eller anden måde var os, der styrede det hele, at systemet var ufejlbarligt og kontrollabelt, og at vi kunne få det til at fungere - hele den opfattelse er fuldstændig fejlagtig", sagde den amerikanske fhv. top-general George Lee Butler til Poliken den 31. december 1996.

Sammen med 60 andre generaler, admiraler og politikere fra øst og vest offentliggjorde han den 1. januar 1997 en erklæring, som opfordrede til yderligere reduktion af verdens atomvåbenlagre med henblik på en gradvis og total eliminering af disse. Han sagde endvidere, at kun ved hjælp af vidtgående tiltag som en kampagne for den totale eliminering af atomvåben over hele verden kan man komme en atomkatastrofe i forkøbet. Tre år tidligere havde George Lee Butler været øverstkommanderende på det militære hovedkvarter i Omaha, Nevada og hørte til den militære inderkreds, som sammen med den amerikanske præsident på 15 minutter skulle tage stilling til en situation, som kunne involvere brugen af atomvåben.

I erklæringen fra de 60 personer, som omfatter 36 russiske og amerikanske generaler og admiraler, opfordres atommagterne til at afskaffe deres våbenarsenaler i forbindelse med udarbejdelsen af nye traktater samt fjerne atomsprænghovederne fra missilerne. General Butler lægger speciel vægt på det sidste, fordi det vil betyde at alle missiler for første gang i 37 år vil blive fjernet fra det herskende alarmberedskab. En lang række af de tidligere ansvarlige for henholdsvis det amerikanske og russiske/sovjetiske militær undsiger således hele atomstrategien, d.v.s. at koldkrigsdogmatikken om atomvåben som en fælles afskrækkelsesstrategi ikke holder, men snarere er direkte farlig.

Nu hvor den gamle kolde krig er slut, opfordrer de atommagterne til en systematisk afvikling af atomvåben. På den anden side har vi FN's Internationale Domstol, som den 8. juli 1996 i en såkaldt Advisory Opinion erklærede brugen af atomvåben for en krigsforbrydelse. I denne erklæring er der kun nævnt én undtagelse, som der var stor uenighed om. Et flertal af Domstolens medlemmer mener, at man kan tillade brugen af atomvåben ".i en ekstrem situation af selvforsvar, hvor statens eksistens står på spil". 14 ud af Domstolens 15 dommere var enige om, at brugen af atomvåben i almindelighed strider mod de internationale retsregler for væbnede konflikter og især mod principper og regler i humanitær ret. Brugen af atomvåben er ulovlig og umoralsk, fordi det går ud over civilbefolkningen og er et "blindt" våben, som rammer i flæng. "Blinde" våben som atomvåben er forbudt i de konventioner, som er vedtaget efter 1945, sidst med aftalen fra 1981, som specielt gælder inhumane våben.

Det er oplagt, at den ene undtagelse som flertal i FN-Domstolen fik med i erklæringen, omfatter USA's brug af atomvåben over for Japan i Hiroshima og Nagasaki ved slutningen af 2. verdenskrig.

I dag ville sådan en atombombning blive defineret som en krigsforbrydelse. Hvad den efter forslagsstillernes mening også var i 1945. Intet politisk eller militært rationale kan undskylde brugen af atomvåben over for den japanske befolkning og de titusindvis af civile ofre, som var resultatet af historiens første brug af atomvåben. Der har været bemærkelsesværdig ringe opmærksomhed omkring erklæringen fra FN-Domstolen.

Den er øjensynlig kommet meget på tværs af de herskende interesser i forhold til den konkret førte sikkerhedspolitik i NATO og Den Vesteuropæiske Union (WEU). I begge organers strategi indgår atomafskrækkelse som et væsentligt element. Ingen af organisationerne eller deres respektive medlemslande kan seriøst betegnes som stater, der er udsat for en ekstrem trussel, som eventuelt kunne retfærdiggøre brugen af atomvåben. Et enigt FN erklærede i 1978, at eksistensen af atomvåben var en trussel mod selve menneskehedens overlevelse, og hvert år siden har der været

forslag i FN om afskaffelse af atomvåben og andre masseødelæggelsesvåben.

Danmark har underskrevet forbudene imod kemisk og bakteriologisk krigsførelse, og Danmark har vedtaget ikke at bruge landminer i sit forsvar.

Nu har FN-Domstolen meget klart erklæret brugen af atomvåben for ulovlig og umoralsk og en forbrydelse imod civilbefolkningen. Den danske regering bør derfor arbejde for denne opfattelse i de militære og politiske organisationer, som Danmark er medlem af: FN, NATO, OSCE, EU og via observatørposten i Den Vesteuropæiske Union (WEU).

Under den kolde krig blev den fælles atomvåbenbaserede afskrækkelsesstrategi brugt som bortforklaring over for dem, som karakteriserede hele atomvåbenstrategien som værende både katastrofal og forfejlet. I den nuværende situation er de hidtidige nedrustningsaftaler slet ikke nok. Den indgåede START II-aftale fra 1993 vil kun nedbringe atomvåbenlagrene til niveauet i 1972, hvor atomkapløbet var i fuld gang. Samtidig er denne aftale ikke ratificeret i den russiske Duma, og udsigterne til dette er ikke lovende på grund af den planlagte NATO-udvidelse. Denne helt perspektivløse NATO-udvidelse er på denne måde med til at lægge gift for START II-aftalen og yderligere stærk tiltrængte nedskæringer på det atomare område. Rusland vil formodentlig være ret uvillig til yderligere nedskæringer på det atomare områder, fordi atomvåben efterhånden er de mest effektive afskrækkelsesvåben, som landet er i besiddelse af. Samtidig er det tydeligt, at der ikke i USA er megen vilje blandt de herskende meningsdannere i State Department og Pentagon til at overveje den strategiske afvikling af atomvåben.

Tværtimod kommer der nye rapporter om, at USA er i gang med en modernisering af sine termo-nukleare atomvåben. The Guardian skrev den 19. august i år, at USA var ved at opbygge et nyt atomarsenal. Det skulle bestå i en ny type af våben, som dels ikke behøver at skulle testes under jorden, og dels ved en udbygget præcision af atommissilerne. Ifølge the Guardian handler det om via en udbygget atomar præcision at kunne vinde en atomkrig, hvor man kan slå først og med høj præcision kan sætte modstanderens atomare beredskab ud af kraft.

På denne måde håber man at kunne komme ud over den hidtidige atomafskrækkelsesstrategi: MAD - Mutual Assured Destruction, som bygger på, at ingen af de atomførende magter vil være den første til at bruge atomvåben ud fra den antagelse, at modparten så kan slå igen og ødelægge ens eget land.

I en kommentar til den atomvåbenbaserede afskrækkelsesstrategi siger general Butler til Jyllands Posten den 1. marts 1997: De indbyggede intellektuelle modsætninger i atomafskrækkelsen er aldrig blevet løst. Modsætningen er, at absolut usårbarhed er ensbetydende med absolut sårbarhed for dette lands fjende. Hvis vi opnåede fuld beskyttelse, ville Sovjetunionens styrker være værdiløse og sårbare over for et

førstegangsangreb fra USA. Det er hele forklaringen på atomkapløbet. Dermed kan man også konstatere, at hvis USA går i gang med en videreudvikling af sine hidtidige atomvåben i retning af en atomar præcision, der vil sætte USA i stand til at rette et førstegangsangreb på de russiske atomare baser, som vil destruere disse, så har man lagt grundstenen til et nyt atomkapløb i stedet for en gradvis atomar nedrustning og endelig afskaffelse af atomvåben.

Ud fra en sådan militær og sikkerhedspolitisk tankegang kommer det aldrig til andet end taktiske nedrustninger. Dvs. at man vil fortsætte med den rent kvantitative nedrustning, men ikke sætte spørgsmålstegn ved atomvåbenstrategien som sådan. Den amerikanske regering og Kongressen har bevilget 4 milliarder dollars til ovenstående program.

Journalisten Martin Bucharth spørger i Information den 21. august 1997: "Er det vitterlig nødvendigt at bevare tropper på 10.000 forskere for at bevare USA's kernevåbenarsenal i samme stand som nu i de næste 25 år?" Samtidig kan man i et telegram fra Ritzaus Bureau fra den 24. september 1997 læse, at den person, som var udset til at være ansvarlig for USA's atomvåbenpolitik, Rose Gottemoeller, blev droppet, ifølge Washington Post angiveligt på grund af hendes anbefaling af yderligere atomnedrustning. Den amerikanske forsvarsminister havde tilbudt Gottemoeller posten som viceforsvarsminister med ansvar for den internationale sikkerhedspolitik. Ritzau skriver, at "...Gottemoellers alvorlige synd, set med republikanske øjne, består angiveligt i, at hun har anbefalet en forsvarsrapport om straks at stræbe efter yderligere markante nedskæringer i det amerikanske atomarsenal, så USA og Rusland på kort sigt kommer ned på 1000 atomsprænghoveder - og i sidste ende får hundrede.

En sådan fremgangsmåde ville kollidere med den amerikanske præsident, Bill Clintons hidtidige politik om, at der ikke kan forhandles ny atomnedrustning, før det russiske parlament har ratificeret START II-aftalen fra 1993. Denne aftale sætter et loft på 3500 atomsprænghoveder i missiler, som hvert land har udstationeret". Derfor er det nødvendigt, at der tages internationale initiativer for at fremme debatten i retning af afvikling af atomvåben. Hvis det ikke sker, nu hvor den kolde krig er overstået, hvornår vil det så være muligt? Hvornår vil betingelserne være bedre? Derfor håber forslagsstilerne, at regeringen og et flertal blandt Folketingets partier vil genoverveje den holdning, som kom til udtryk, da Folketinget førstebehandlede B 29 den 15. november 1996, som drejede sig om at fremme etableringen af atomvåbenfrie zoner i Europa.

Her sagde udenrigsministeren bl.a.: "Det er regeringens holdning, at oprettelse af atomvåbenfrie zoner i forskellige dele af verden kan yde et værdifuldt bidrag til forhindring af spredning af atomvåben ... men det må også konstateres, at der under de nuværende omstændigheder tilsyneladende ikke blandt de europæiske regeringer er den samme interesse for at fremme tanken om atomvåbenfrie zoner i Europa som tidligere.

Venstres ordfører Ulla Tørnæs gik så langt som til at sige at: "I Venstre ønsker vi imidlertid ikke at fraskrive os muligheden for at få eller have atomvåben oplagret i tilfælde af en krigssituation. Vi ønsker også fortsat at kunne deltage i fuldt ud i militære øvelser med vore allierede, og vi ønsker ikke at afskære muligheden for

forstærkning fra vore allierede i krigs- eller krisesituationer". Samtidig gav hun udtryk, for at: "Det synes, som SF og Enhedslisten endnu ikke har opdaget, at Muren er faldet". I givet fald må det jo så heller ikke være gået op for de 60 tidligere generaler, admiraler og politikere, som har underskrevet erklæringen af den 1. januar 1997 om en total afvikling af atomvåben.

Man skulle ellers tro, at netop den kolde krigs ophør og Murens fald, Sovjetunionens opløsning og Warszawapagtens nedlæggelse kunne være nogle hovedstene, som gav anledning til et opgør med den dogmatiske militære- og atomare afskrækkelsesstrategi, som har været herskende siden anden verdenskrig. Det er vigtigt, at den strategiske diskussion om atomvåbnene holdes i gang, og at det diskuteres, hvordan man kan udvikle en forbyggende sikkerhedsstrategi, som ikke bygger på brug af atomvåben. Under den kolde krig blev der produceret tonsvis af litteratur i form af artikler og bøger om faren ved den atomare udvikling. Dengang var den danske regering langt mere aktiv i forhold til nedrustning, til etableringen af atomvåbenfri zoner, i forhold til at arbejde for konfliktforebyggende aktiviteter. Der er behov for lignende aktiviteter i dag. Den danske regering skal derfor ikke ligge underdrejet i forhold til andre EU-partners og NATO's generelle atomvåbenbaserede afskrækkelsesstrategi.

Foreningen Regnbuekassen Vest

Foreningen Regnbuekassen Vest er en "aflægger" af Foreningen Regnbuekassen. Den begyndte sit arbejde i 1989, og på generalforsamlingen den 10. maj 1997 blev det vedtaget at opdele Foreningen Regnbuekassen i flere foreninger for at styrke det lokale arbejde. Derfor skiftede den oprindelige forening navn til "Foreningen Regnbuekassen for Sjælland" Regnbuekassens formål

Foreningens formål er at sikre mulighed for at benytte pengeinstitutter (banker, sparekasser og andelskasser) på et økologisk, etisk, socialt og demokratisk grundlag samt at oplyse om de konkrete muligheder herfor.

Foreningen arbejder for at sende stadigt flere penge ind i kredsløb, der først og fremmest arbejder til gavn for natur, miljø, sundhed og livskvalitet.

Foreningen Regnbuekassen Vest

En arbejdsgruppe har i længere tid arbejdet med starten på den nye forening, og den 29.10. var der indkaldt til stiftende generalforsamling i den nye forening, der skal arbejde i hele området vest for Storebælt (indtil evt. nye Regnbuekasse-foreninger stiftes).

Er Foreningen bank?

Nej, det er en forening. Den samarbejder nu med Folkesparekassen, men håber at få samarbejde i gang med flere pengeinstitutter.

Medlemmerne er enige om, at deres penge kun skal lånes ud til fredelige, grønne og bæredygtige formål. Derfor har de overdraget deres rentefri lånemulighed fra en eller flere konti til en Regnbuepulje. Altså kun lånemuligheden - pengene kan de selvfølgelig bruge, som de plejer. Fra denne pulje ydes der lån til "grønne" formål rente

frit, men med et administrationsgebyr på p.t. 4,5 % til Folkesparekassen og $\frac{12}{100}$ % til Foreningen Regnbuekassen.

Jo flere penge i Regnbuepuljen - jo flere lånemuligheder til grønne projekter.

Nytter det noget?

Et eksempel:

Du har en almindelig lønkonto med Dankort. Den 1. indgår der 10.000 kr.

Du bruger pengene jævnt over måneden, så den sidste står der 0 kr. Dit gennemsnit har så været 5.000 kr.

Du har brugt dine penge som sædvanligt, men har alligevel gjort det muligt hvert år at udlåne mindst 5.000 lavtforrentede kr. til fredelige, grønne formål.

Den "gamle" Regnbuekasse har på den måde gennem JAK-pengeinstitutter i form af kassekredit og afdragslån formidlet lån til bl.a. økologiske landbrug, gartnerier, økologisk ægproduktion, solfangere, masseovne, vindmøller, multitoilet, akvakultur og fiskeopdræt, økologisk landsbysamfund, økologisk sæbe og rengøringsmidler, en brønd, en Ellert, en computer, en traktor, renovering af hus.

Hvad nu hvis jeg selv skal bruge et lån?

Hvis det er til et grønt formål, kan du selvfølgelig søge Foreningen Regnbuekassen Vest om lån. Hvis

det ikke hører ind under Regnbuekassens formål, kan du enten søge et rentelån, eller ændre din Regnbuekonto til en almindelig konto fra dag til dag, så du igen begynder at optjene rentefri lånemulighed til dig selv.

Mange af os er også så forsigtige, at vi har begge slags konti - en til Regnbuekassen, og en til os selv.

Sådan kan du hjælpe

Alle, der går ind for Regnbueidéen, kan være med. Som medlem er du med til at sprede kendskabet til foreningen - det koster 75 kr. Det er selvfølgelig allerbedst, hvis du også opretter en Regnbuekonto i Folkesparekassen - det koster ikke noget. Så begynder dine penge at arbejde for et bæredygtigt samfund. Kom og vær med - mange bække små .....

Sådan får du lån

Send en ansøgning til foreningen. Vurderer Foreningen Regnbuekassen Vest's bestyrelse at formålet er "grønt", giver den "grønt lys" til Folkesparekassen, der vurderer projektets sikkerhed og yder eller afslår lånet.

Vi håber at høre fra jer.

Viggo Boller

Viggo Boller er sekretær i Foreningen Regnbuekassen Vest, Møllevangs Allé 200, 8200 Århus N, tlf. 86 16 55 25.

International Peace Bureau

Aldrig Mere Krig er nu medlem af IPB

International Peace Bureau er verdens ældste internationale freds netværk. IPB har 18 internationale og 150 nationale eller lokale medlemsorganisationer i 49 lande. IPB blev dannet i 1893 og vandt Nobels fredspris i 1910 for sit arbejde. I dag arbejder foreningen med at støtte FN's freds og nedrustningsinitiativer, starte fælles kampagner og hjælpe græsroddernes fredskampagner.

Arbejdsfeltet er bredt og strækker sig fra atomnedrustning og kampen mod landminer til konfliktløsning og uddannelse til fred. Øverst på listen i dag er arbejdet for Haag Appellen for Fred 1999, der også indeholder de nævnte arbejdsområder. Vi ser frem til at både at få og at give ny inspiration gennem samarbejdet med International Peace Bureau.
